

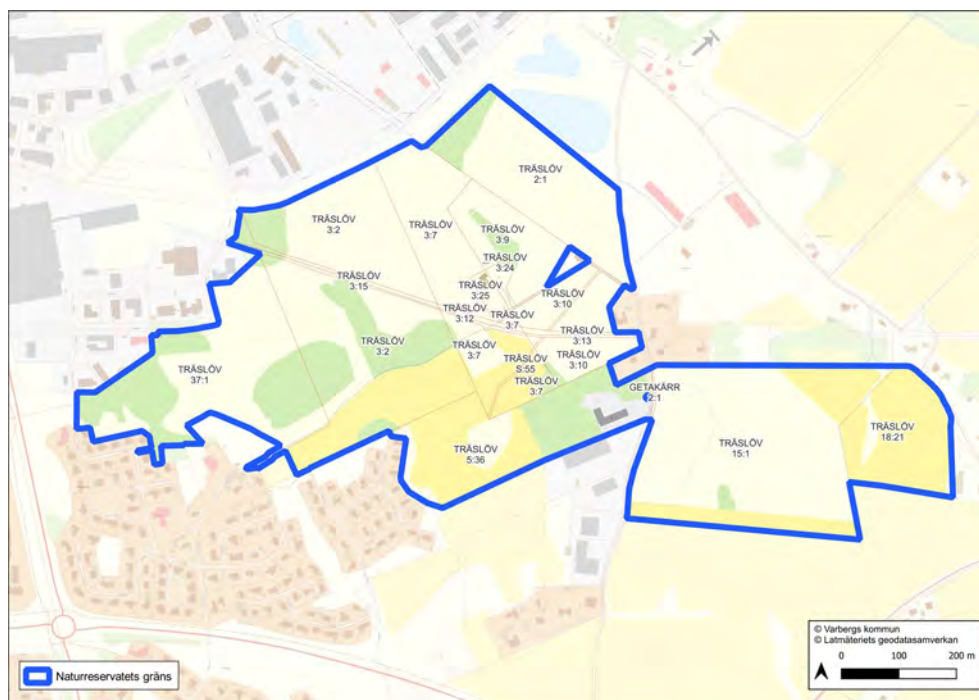

**VARBERGS
KOMMUN**

Beslut
2026-06-16

Dnr: KS 2025/0713

Bildande av Nedregårdens naturreservat i Varbergs kommun

Beslut

Varbergs kommun, kommunfullmäktige, beslutar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken att förklara det område som avgränsas av blå heldragen linje på ovanstående karta som naturreservat, med syfte, skäl och föreskrifter enligt nedan.

Reservatets gränser ska märkas ut i fält och dess namn ska vara Nedregårdens naturreservat.

Beslutet riktar sig till var och en, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden berörs inom reservatsområdet.

Kommunfullmäktige fastställer samtidigt bifogad skötselplan (bilaga 1) med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

POSTADRESS
Varbergs kommun
432 80 Varberg

BESÖKSADRESS
Norra Vallgatan 14
Varberg

TELEFON
0340-880 00

ORGANISATIONSNUMMER
212000-1249

E-POSTADRESS
varbergdirekt@varberg.se
WEBBPLATS
varberg.se

Syfte med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att bevara, vårda, återställa och nyskapa värdefulla naturmiljöer och livsmiljöer samt tillgodose behovet av områden för friluftslivet.

Områdets kulturpräglade och variationsrika naturmiljö med betesmarker och gamla ädellövträd ska bevaras. Betesmarkerna har lång kontinuitet av hävd och har utvecklat höga naturvärden. Även områdets dungar, småvatten, träd- och buskmiljöer har värden som ska ges möjlighet att utvecklas.

Omställningen av brukad åkermark till naturmark syftar till att nyskapa värden för biologisk mångfald och öka förutsättningarna för att bevara befintliga naturvärden. Målet är att åkermarken ska övergå till en mosaik av öppen gräsmark med buskage, solitära träd, småvatten och ängsmark samt med inslag av småbiotoper för biologisk mångfald.

Inom ramen för det övergripande syftet ska naturreservatet även bevara och utveckla förutsättningarna för friluftsliv och rekreation. Besökare ska ges möjlighet att uppleva och röra sig i området och att få information om områdets natur- och kulturmiljöer.

Syftet ska nås genom att:

- land- och vattenmiljöerna skyddas mot exploatering,
- naturbetesmarkerna hävdas så att karakteristiska och skyddsvärda arter gynnas och att det är rik blomning i markerna,
- områden med frisk-fuktig karaktär bevaras i naturbetesmarkerna för att gynna arter som är knutna till denna miljö,
- träd och dungar tillåts i naturbetesmarkerna och i de betade åkermarkerna för att öka variationen och skapa mikroklimat,
- de före detta åkrarna hävdas så att naturvärdena kan öka,
- dungarna utvecklas genom att förekomsten av död ved och vidkroniga gamla träd ökar,
- skötsel som syftar till att bevara eller restaurera brynmiljöer genomförs i dungarnas kanter och i naturbetesmarkernas buskage,
- brukad åkermark ställs om till naturmark, äng, småvatten eller gräsmark med inslag av solitära träd och buskage,

- ytterligare småvatten och våtmarker tillskapas och vattenytorna hålls till största delen solbelysta,
- träd- och buskrader med stor variation av arter tillskapas som gröna ridåer i reservatets ytterkanter,
- åtgärder som syftar till att gynna blomrika marker och tillskapa nektar- och pollenresurser genomförs,
- områdets kulturmiljöer vårdas och synliggörs,
- brukningsväg anläggs,
- förutsättningar för friluftsliv, såsom vandring, cykling och ridning, bibehålls och utvecklas med hänsyn till områdets naturvärden,
- anläggningar för friluftslivet anläggs och underhålls,
- information om reservatets värde tillgängliggörs,
- främmande arter bekämpas om de riskerar att skada de naturvärden som reservatet avser att bevara, samt att
- nya kunskaper om hotade och hänsynskrävande arter, naturtyper och kulturmiljöer beaktas i skötseln av reservatet.

Skälen för beslutet

Nedregårdens naturreservat inrättas för att säkerställa ett långsiktigt skydd och aktiv förvaltning av områdets höga natur-, kultur- och friluftslivsvärden.

De biologiska värdena är främst knutna till de öppna naturbetesmarkerna samt till mosaiken av skogspartier med äldre ädellövträd, särskilt ek, och brynmiljöer. Detta är miljöer som ofta saknas i det moderna odlingslandskapet. Reservatet har även en viktig funktion för att bevara och stärka de ekologiska sambanden i landskapet, särskilt för arter knutna till gräsmarker. Dokumenterade naturvärden finns bland annat inom grupperna kärlväxter, kryptogamer och insekter.

Området har även betydande kulturhistoriska värden. Markanvändningen har format landskapet under lång tid vilket syns både i spåren av hur marken brukats och i de värden som uppkommit av den långvariga hävden.

Nedregårdens naturreservat har stor betydelse för det tätortsnära friluftslivet och används flitigt för promenader, cykling och ridning. I takt

med att kommunen växer ökar behovet av att bevara denna typ av stadsnära naturområden för rekreation och naturupplevelser.

Utan aktiv skötsel riskerar natur- och kulturvärdena att försämrast. Utebliven hävd, igenväxning kring grova träd och exploatering utgör de främsta hoten. Fortsatt beteshävd och frihuggning kring solitärträd är nödvändigt för att bevara både naturvärdena och det öppna kulturlandskapets karaktär.

Den planerade omställningen av brukad åkermark till naturmark kommer på lång sikt att bidra till områdets utveckling och motståndskraft.

Föreskrifter

Dessa föreskrifter har meddelats med stöd av 7 kap. miljöbalken för att tillgodose syftet med naturreservatet.

A- och B-föreskrifterna riktar sig till markägare och de med särskild rätt till marken.

C-föreskrifterna riktar sig till de som besöker naturreservatet.

A. Föreskrifter för markägare och innehavare av särskild rätt

I enlighet med 7 kap. 5 § andra stycket miljöbalken, om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden inom reservatet, är det förbjudet att göra följande:

- A 1. uppföra byggnad eller annan anläggning,
- A 2. uppföra mast eller antenn samt anlägga luft- eller markledning,
- A 3. ändra utformning eller användning av byggnad eller annan anläggning så att dess påverkan på området ökar,
- A 4. borra, spränga, schakta, gräva, markbearbeta eller bedriva täkt,
- A 5. anordna deponi eller annat upplag, fylla ut eller tippa massor, såsom jord, sten, grus, trädgårdsavfall eller liknande material,
- A 6. sätta ut bikupa,
- A 7. utföra åtgärd som påverkar områdets hydrologi, såsom dika, dämna, avleda eller omleda,

- A 8. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel, kalk eller gödsel,
- A 9. låta naturbetesmark och gödslad vall ingå i samma betesmarksområde,
- A 10. stödutfodra i naturbetesmark med annat än mineralfoder och salt,
- A 11. avverka, gallra, röja, ta bort eller på annat sätt skada levande eller döda träd eller buskar, oavsett om de står upp eller ligger ner,
- A 12. sätta upp information som inte överensstämmer med reservatets syfte,
- A 13. skada eller ta bort stenmur, odlingsröse eller annan kulturlämning,
- A 14. sätta ut, så eller plantera arter av något slag, samt
- A 15. uppföra eller på annat sätt anordna belysning, såsom effektbelysning av objekt, inom reservatet.

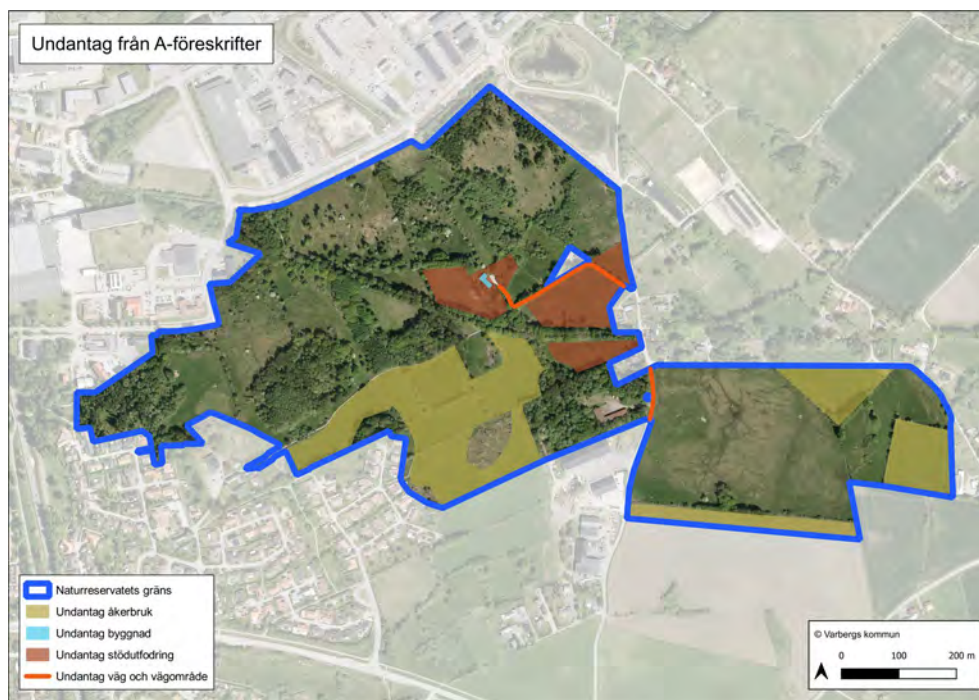
Föreskrifter enligt A ovan gäller inte i följande fall:

- När förvaltaren, eller den förvaltaren utser, utför de åtgärder som behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet och som framgår av B-föreskrifterna enligt 7 kap. 6 § miljöbalken i kommunens beslut.
- Vid underhåll eller reparation av befintlig byggnad, vilken markerats i kartan för undantag nedan, är det tillåtet att anordna tillfälliga upplag, röja sly och buskar i direkt anslutning till byggnaden samt använda bekämpningsmedel mot ohyra eller andra skadedjur.
- Vid underhåll av brunnar och diken. Diken får rensas till befintligt läge och djup.
- Vid underhåll av befintlig avloppsanläggning. Undantaget gäller tills ny avloppslösning anlagts.
- Vid borttagande och sanering av massor och föroreningar, förutsatt att förvaltaren godkänt åtgärden.
- Odling av vall eller spannmål får bedrivas på mark som markerats som åkerbruk i kartan för undantag nedan tills omställning till naturmark påbörjas. Vid odling får endast gödsel och bekämpningsmedel som är godkända för ekologisk odling användas.

Det är tillåtet att kapa och flytta uthängande grenar och nedfallna träd som hindrar odlandet samt underhålla täckdiken och rensa befintliga diken.

- Förbudet mot stödutfodring gäller inte vid övergångsutfodring i samband med in- och utställning. Platser för övergångsutfodring bestäms av förvaltaren i dialog med djurhållaren. Förbudet mot stödutfodring gäller inte heller från sen höst till tidig vår i de områden som markerats i kartan för undantag nedan.
- När väghållare underhåller befintliga vägar och vägdiken som markerats i kartan för undantag nedan under förutsättning att:
 - o kommunen i god tid informeras om att åtgärden ska genomföras. Vägkantsslåtter omfattas inte av informationsskyldigheten och kan alltid genomföras utan att kommunen informeras,
 - o markskador minimeras och återställs,
 - o inget material tillförs området som kan innehålla för området främmande arter eller förorenande ämnen,
 - o informationsskylt med kontaktuppgifter sätts upp på lämplig plats inför och under åtgärdens genomförande, samt att
 - o diken endast rensas till befintligt läge och djup.
- Underhåll och tillsyn av markledning under förutsättning att:
 - o kommunen godkänt åtgärden. Akuta åtgärder kan dock genomföras utan att godkännande från kommunen erhållits. Kommunen ska i de fallen meddelas senast fem arbetsdagar efter att åtgärden genomförts,
 - o markskador minimeras och alla markytor återställs till samma skick som före åtgärden,
 - o inget material tillförs området som kan innehålla för området främmande arter eller förorenande ämnen,
 - o hänsyn tas till betesdjur, stängsel och friluftslivsanordningar, samt att
 - o informationsskylt med kontaktuppgifter sätts upp på lämplig plats inför och under åtgärdens genomförande. Akuta åtgärder kan genomföras utan att informationsskylt sätts upp.

- Nyanläggning av markledning under förutsättning att:
 - o nyanläggningen sker i befintliga vägar eller parkeringsyta,
 - o kommunen godkänt åtgärden,
 - o markskador minimeras och alla markytor återställs till samma skick som före åtgärden,
 - o inget material tillförs området som kan innehålla för området främmande arter eller förorenande ämnen, samt att
 - o informationsskylt med kontaktuppgifter sätts upp på lämplig plats inför och under åtgärdens genomförande.

Karta med undantag från A-föreskrifter.

B. Föreskrifter om skyldighet att tåla vissa intrång

För att tillgodose syftet med reservatet förpliktigas med stöd av 7 kap. 6 § miljöbalken ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla åtgärder inom området enligt följande:

- B 1. utmärkning av naturreservatets gräns enligt Naturvårdsverkets anvisningar,

- B 2. uppsättning och underhåll av informationsskyltar,
- B 3. anläggning och underhåll av leder, fikaplatser, bänkar och bänkbord,
- B 4. anläggning och underhåll av entréområdet, med till exempel byggnader, naturlekplats, parkering, toalett, bänkar, bänkbord och eldstad,
- B 5. att entréområdet används för friluftsanslag och tillfälliga evenemang som överensstämmer med reservatets syfte,
- B 6. att träd som riskerar att falla, eller har fallit, över delar som besökare i området använder, såsom leder, fikaplatser och entréområdet, beskärs, flyttas eller fälls,
- B 7. sanering av entréområdet och vid behov även annan mark i reservatet. Sanering innebär åtgärder såsom markundersökning, röjning/avverkning, rivning, grävning/schaktning och borttagande av material,
- B 8. anläggning och underhåll av brukningsvägar,
- B 9. naturvårdande skötsel av öppna marker genom betesdrift, slåtter, bränning, hamling, stubbskottsbruk, insådd och plantering, röjning, grävning och markbearbetning för att skapa bar sand,
- B 10. tillskapande av småvatten och våtmark genom grävning, schaktning, omledning av vatten, igenläggning och nyanläggning av diken. Underhåll av befintliga och skapade småvatten och våtmarker genom röjning, urgrävning, slåtter, bete och bränning,
- B 11. underhåll av befintliga diken till befintligt läge och djup samt underhåll av dräneringar,
- B 12. naturvårdsinriktad skötsel av träd och buskar genom röjning, beskärning, föryngringsåtgärder, stubbskottsbruk, veteranisering*, friställning, hamling, skapande av högstubbar, lågor, död ved och hålträd, bevarande av död ved, ringbarkning, stängsling, insådd och plantering av lövträd och buskar,
- B 13. skapande av småbiotoper genom att så ängsfrö, placera ut stenar, ris, trädstammar, sand eller grus,
- B 14. omställning av brukad åkermark till gräsmarker med inslag av solitära träd, buskage, ängar, småvatten och småbiotoper,
- B 15. åtgärder för att vårda och bevara forn- och kulturlämningar och kulturmiljöer,

- B 16. att träd som har fallit över, utgör hinder eller innebär risk för skada på friluftsanordningar, fornlämningar eller kulturlämningar beskärs, flyttas eller fälls,
- B 17. utsättning eller återintroduktion av hotade arter,
- B 18. bekämpning av invasiva eller för området främmande arter enligt lämplig metod,
- B 19. undersökningar av djur-, svamp- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden, inklusive kulturlämningar och arkeologiska utgrävningar, samt
- B 20. uppföljning och dokumentation av friluftsliv och skötselåtgärder.

* Veteranisering: mekanisk åverkan eller bearbetning på träd för att påskynda åldrande och skapande av sådana trädstrukturer som främst uppträder på gamla träd.

C. Ordningsföreskrifter

Med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken, om rätten att färdas och vistas i reservat är det utöver vad som annars gäller förbjudet att:

- C 1. parkera motordrivet fordon, husvagn eller liknande utanför anvisad parkeringsplats,
- C 2. parkera husvagn, campingvan, husbil eller bil med taktält på anvisad parkeringsplats kl. 22-06,
- C 3. cykla utanför vägar och anlagda leder,
- C 4. ha hund okopplad,
- C 5. skada levande eller döda stående eller liggande träd, buskar och grenar, klippa gräs, slå vegetation eller på annat sätt bedriva skötsel av mark eller vegetation. Förbudet gäller inte fastighetsägare vars tomtmark angränsar till naturreservatet vilka får utföra gräsklippning 1,5 meter närmast intill sin fastighetsgräns,
- C 6. sätta upp tavla, affisch, skylt, snitsel eller göra inskrift. Information om guidningar som överensstämmer med reservatets syfte får sättas upp på särskilt märkta anslagstavlor,
- C 7. övernatta mer än två nätter i sträck på samma plats,
- C 8. störa djurlivet, inklusive betande djur, samt det allmänna friluftslivet, exempelvis genom ljud eller ljus,

- C 9. elda på andra platser än i den eldstad som iordningsställs i entréområdet. Förbudet gäller inte campingkök,
- C 10. sätta ut, så eller plantera arter av något slag,
- C 11. anordna upplag, tippa eller fylla ut till exempel jord, sten, grus, trädgårdsavfall eller annat material, samt att
- C 12. skada stenmur, odlingsröse eller annan kulturlämning.

Tillståndspliktiga åtgärder (kräver kommunens tillstånd):

- C 13. att anordna tävlingar, poängpromenader, läger eller andra arrangemang,
- C 14. att använda entréområdet för friluftsanslag och tillfälliga evenemang. För att få tillstånd ska arrangemang och evenemang överensstämma med reservatets syfte, samt
- C 15. att utföra undersökningar som innebär markering, insamling, fångst eller annan påverkan på naturmiljön. Enstaka exemplar av ryggradslösa djur får samlas in under förutsättning att fållor inte används. Kravet om tillstånd gäller inte heller plockning av växter, bär eller matsvamp.

Tillståndspliktig verksamhet enligt C 13 – C 15 prövas av kommunen.

Åtgärder som har tillstånd enligt någon av föreskrifterna C 13 – C 15 ska inte samtidigt betraktas som förbjudna enligt C 1 – C 12.

Upplysningar

Föreskrifterna

- A-föreskrifterna gäller för åtgärder och verksamheter som genomförs med stöd av äganderätt eller andra juridiska rättigheter, såsom nyttjanderätt och servitut. I det fall en åtgärd som enligt lag enbart får utföras av en rättighetsinnehavare, utförs av en person som saknar rättighet, omfattas denna person av de förbud som meddelas i A-föreskrifterna.
- C-föreskrifterna gäller för allmänheten. Föreskrifterna riktar sig även till markägaren och andra med särskild rätt till fastigheten då dessa utövar aktivitet som inte är knuten till dessa rättigheter.

- C-föreskrifterna träder i kraft tre veckor efter kungörelsen av reservatsbeslutet i ortstidningen, oavsett om beslutet överklagas.
- Med anläggning enligt A-föreskrifterna avses alla typer av vägar, parkeringar, anläggningar för ridverksamhet, hundrastgårdar, lekplatser, motionsanläggningar eller liknande.
- Förbudet mot eldning annat än på anvisad plats innebär att fasta bränslen (ved, kol) endast får användas på iordningställd eldstad. Man får inte elda med grenar, stammar, kottar eller liknande från reservatet. Campingkök som drivs med gas eller flytande bränsle får användas i hela reservatet, under förutsättning att det sker på ett brandsäkert sätt.

Andra bestämmelser

Även andra lagar, förordningar och föreskrifter än reservatsföreskrifterna gäller för området. Av särskild betydelse för syftet med reservatet, eller som ett komplement till föreskrifterna är bland andra:

1 § terrängkörningslagen (1975:1313) och terrängkörningsförordningen (1978:594)

Körning i terräng med motordrivet fordon för annat ändamål än jordbruk eller skogsbruk är, med vissa undantag, förbjudet.

15 kap. 30 § miljöbalken

Förbud mot nedskräpning utomhus på en plats som allmänheten har tillträde till eller insyn till.

4–9 §§ artskyddsförordningen (2007:845), fridlysta arter

Många arter är fridlysta. Det innebär att djuren och växterna inte får skadas eller störas, och i många fall även att fortplantningsområden och viloplatsen är skyddade. Alla fåglar, groddjur, kräldjur, fladdermöss samt orkidéer är fridlysta, och dessutom ett urval av andra organismer.

2 kap. 1, 6–8 §§ kulturmiljölagen (1988:950)

Fornlämningar är skyddade enligt lag. Det är förbjudet att utan tillstånd rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning. Fornlämningarna ska också skötas enligt kulturmiljölagen. (2 kap. 6 § kulturmiljölagen).

11 kap. miljöbalken, vattenverksamhet, samt lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet

Med vattenverksamhet avses bland annat uppförande, ändring, lagning och utrivning av dammar, bortledande av vatten från eller grävning och rensning av vattenområden samt andra åtgärder i vattenområden om åtgärden syftar till att förändra vattnets djup eller läge. Även åtgärder som utförs för att avvattna mark eller som utförs för att sänka eller tappa ur ett vattenområde eller skydda mot vatten, när syftet med åtgärden är att varaktigt öka en fastighets lämplighet för ett visst ändamål är att betrakta som vattenverksamhet (markavvattning).

12 kap. 6 § miljöbalken

För verksamheter och åtgärder som kan ändra naturmiljön väsentligt krävs samråd med Länsstyrelsen, i de fall verksamheten eller åtgärden inte omfattas av tillståndsplikt eller anmälningsplikt enligt miljöbalken.

Artikel 7 i Europaparlamentets och Rådets Förordning (EU) nr 1143/2014 om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter

Invasiva främmande arter av unionsbetydelse får inte avsiktligt tillåtas reproducera sig, växa eller odlas.

Lokala ordningsföreskrifter för Varbergs kommun enligt ordningslagen (1993:1617)

De lokala ordningsföreskrifterna anger grundläggande bestämmelser om allmän ordning och säkerhet på offentlig plats samt ytterligare bestämmelser, och hur den allmänna ordningen i Varbergs kommun ska upprätthållas. Föreskrifterna omfattar exempelvis bestämmelser om störande buller, affischering, schaktning och grävning.

Dispens och upphävande

Om det finns särskilda skäl får Varbergs kommun medge dispens från föreskrifterna för naturreservatet enligt 7 kap. 7 § andra stycket miljöbalken. Dispens får dock inte lämnas för åtgärder som strider mot syftet med naturreservatet enligt 7 kap. 26 § miljöbalken.

Tillstånd kan sökas för C 13 – C 15.

Om det finns synnerliga skäl får Varbergs kommun helt eller delvis upphäva beslutet om naturreservatet enligt 7 kap. 7 § miljöbalken.

Tillsyn

Varbergs kommun är tillsynsmyndighet enligt 26 kap. miljöbalken.

Hur man överklagar

Den som vill överklaga kommunfullmäktiges beslut ska göra det skriftligt till Varbergs kommun, via e-post ks@varberg.se eller via brev till Varbergs kommun, 432 80 Varberg.

För att överklagandet ska kunna prövas måste överklagandet ha inkommit inom tre veckor från den dag då beslutet kungjordes.

Överklagandet vidarebefordras till länsstyrelsen som är prövande instans.

Kungörelse av beslut

Beslutet kommer att kungöras i ortstidning enligt 27 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Sakägare underrättas genom brev om reservatsbeslutet och datum för kungörelsens införande i ortstidning.

Ikraftträdande av beslut

Beslutet vinner laga kraft tre veckor efter att beslutet kungjorts om beslutet inte överklagas.

De ordningsföreskrifter som riktar sig mot allmänheten, det vill säga föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken, träder dock i kraft tre veckor efter kungörelsen och gäller även om beslutet överklagas.

Reservatsföreskrifterna publiceras på kommunens hemsida för ordningsregler och styrande dokument.

Administrativa uppgifter om reservatet

Namn	Nedregårdens naturreservat
Län	Halland
Kommun	Varberg
Församling	Träslöv
Lägesbeskrivning	Området ligger ca 3 km öster om Varbergs stadskärna
Areal	54 ha
Reservatet bildades år	2026
Mittkoordinater SWEREF 99 TM	N: 6333567, O: 336712
Fastigheter och samfälligheter	Getakärr 2:1, Träslöv 2:1, 3:2, 3:7, 3:9, 3:10, 3:12, 3:13, 3:15, 3:24, 3:25, 5:36, 15:1, 18:21, 37:1, Träslöv S:55 och Träslöv GA:8
Markägare	Varbergs kommun
Förvaltare	Varbergs kommun
Naturgeografisk region	Södra Hallands kustland (region 10)
Naturvårdsregister-ID	

Beskrivning av området

Nedregårdens naturreservat omfattar 54 hektar och är beläget i den östra utkanten av Varbergs tätort. Området präglas av ett småskaligt och variationsrikt kulturlandskap med öppna naturbetesmarker, mindre dungar, träd- och buskmarker och åkrar. Det variationsrika landskapet skapar förutsättningar för en stor artrikedom och höga biologiska värden.

Markerna i naturreservatet har brukats av människan under lång tid. Huvuddelen av reservatsområdet ingick historiskt i Träslövs bys inägomarker. Vid laga skiftet användes ungefär hälften av marken inom naturreservatet som åker, medan den andra hälften huvudsakligen utgjordes av ängsmark och en mindre del som betesmark. Åkrar dominerade i de södra och östra delarna av naturreservatet. Området i norr och nordost var stenigare och fuktigare och användes sannolikt framför allt för slätter. Det finns tydliga spår av den äldre markanvändningen i

naturreservatet, bland annat i form av talrika stenmurar som markerar tidigare ägo- och inhägnader. På flera platser finns även odlingsrösen. Området rymmer dessutom ett flertal fornlämningar, främst boplatser, samt inom Prästgårdens betesmark även spår av medeltida åkerbruk. Naturreservatet hyser också ett rikt biologiskt kulturarv, bland annat i form av hamlade och stubbskottsbeskurna träd.

Nedregårdens naturreservat bedöms ha mycket höga biologiska värden, främst knutna till de hävdade och ogödslade gräsmarkerna, som i vissa fall har en mycket lång kontinuitet av beteshävd. Den varierande markfuktigheten samt förekomsten av busk- och trädvegetation bidrar också till den stora artrikedomen.

I de torrare partierna av naturbetesmarkerna finns en torrängsflora med backtimjan, jungfrulin, ljung, slåttergubbe, gökärt och knägräs. På fuktig låglänt mark har betet utvecklat en småtuvig grässvål med en mosaik av fuktheds- och fuktängsvegetation. Här återfinns bland annat granspira, jungfru Marie nycklar, darrgräs, stagg, och borsttåg. I Prästgårdens betesmark förekommer även klockgentiana, som är rödlistad i kategorin starkt hotad. Andra hävdgynnade arter som noterats i naturbetesmarkerna är ängsstarr, brudbröd, hirsstarr och ängshavre.

De områden som historiskt varit trädbeväxta utgörs främst av fuktig lövskog med klibbal, björk, sälg och andra arter av salix. I anslutning till dessa och i trädtrader längs åkrar och betesmarker finns inslag av äldre ekar som idag är i behov av att friställas.

Naturreservatets mosaik av biotoper skapar förutsättningar för ett rikt fågelliv, flera arter av fladdermöss och en mångfald av insekter. Totalt finns 581 arter noterade i naturreservatet, varav 62 är rödlistade. Av de rödlistade arterna är 23 fåglar, resterande arter tillhör organismgrupperna kärlväxter, ryggradslösa djur och svampar (bilaga 2).

Området har stor betydelse för rekreation och friluftsliv, exempelvis genom promenader, cykling och ridning. Genom området löper flera leder, däribland den tidigare banvallen som idag utgör en del av Hallandsleden.

Ärendets handläggning

Kommunstyrelsens förvaltning fick 2022 i uppdrag av kommunfullmäktige att utreda förutsättningarna för att bilda ett kommunalt naturreservat i det aktuella området. Utredningen visade att det fanns goda möjligheter att

inrätta ett naturreservat och det bedömdes vara ett ändamålsenligt sätt att långsiktigt bevara områdets natur-, kultur- och friluftslivsvärden.

Uppdraget återrapporterades till kommunstyrelsen under 2023. Kommunstyrelsen beslutade att ge förvaltningen i följduppdrag att fördjupa utredningen med avseende på gränsdragning samt ekonomiska och organisatoriska konsekvenser.

Efter återrapportering av följduppdraget beslutade kommunstyrelsens arbetsutskott den 1 april 2025 att uppdra åt kommunstyrelsens förvaltning att gå vidare med arbetet att bilda det föreslagna naturreservatet.

Under arbetet med framtagande av reservatsbeslut och skötselplan har kommunen hållit dialogmöten med berörda aktörer, bland annat arrendatorer, markägare och föreningar. Kommunen har även låtit genomföra kompletterande inventeringar och utredningar som underlag för beslutet.

Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutade den 9 december 2025 att skicka förslag till beslut och skötselplan på samråd. Förslaget kungjordes i Hallands Nyheter den 18 december 2025 och ett samrådsmöte hölls den 5 februari 2026. Samrådet pågick till den 15 mars 2026. Inkomna synpunkter finns redovisade i bilaga 4.

De synpunkter som framförts har föranlett vissa revideringar av beslut och skötselplan:

Naturreservatets syfte har förtydligats något för att betona betesmarkernas bevarandevärde.

I samrådsversionen ingick två mindre detaljplanelagda områden med beteckningen allmän plats gata. Det norra (större) området har tagits bort från naturreservatet, gränsen har därmed justerats i denna del. Det mindre området kvarstår inom naturreservatet då det är av begränsad omfattning och inte bedöms motverka detaljplanens syfte. Därutöver har två nätstationer tagits bort från reservatet.

Undantagen från A-föreskrifterna har utökats för att möjliggöra akuta åtgärder av markledningar utan föregående godkännande från kommunen, liksom för underhåll av avloppsanläggning och vägkantsskötsel. Vidare har ett förbud mot gräsklippning och annan vegetationsskötsel införts i A-föreskrifterna, med ett tillhörande undantag som medger gräsklippning inom 1,5 meter utanför tomtgräns. Därutöver har ett undantag införts som tillåter utfodring vintertid i vissa utpekade betesmarker.

Vandringsledens dragning har justerats för att öka avståndet till befintlig bebyggelse och utpekandet av entrépunkter har utgått ur skötselplanens friluftslivskarta. Områdets betydelse för ridning har betonats i underlaget.

Utöver detta har vissa ändringar av redaktionell karaktär gjorts.

Kommunens bedömning

Val av område och skyddsform

Naturvärdena inom området är i huvudsak knutna till de ogödslade och långvarigt hävdade betesmarkerna, vilka hyser höga naturvärden och en rik biologisk mångfald. Området ingår i ett ekologiskt samband med andra gräsmarksområden, vilket stärker förutsättningarna för att värdena i reservatsområdet ska kunna bevaras långsiktigt.

I landskapet finns också tydliga kulturhistoriska spår som visar att området nyttjats av människan under lång tid.

Närheten till bostäder och verksamheter gör området betydelsefullt för det vardagsnära friluftslivet. I takt med att staden växer österut kommer denna funktion att få ökad betydelse. Området har även goda förutsättningar att vidareutvecklas för rekreation och naturupplevelser genom anläggningar, aktiviteter och informationsinsatser.

Bildandet av naturreservatet bidrar också till att trygga tillgången på ekosystemtjänster som exempelvis vattenutjämning, lokal klimatreglering och naturupplevelser, vilket i sin tur genererar bättre hälsa och välbefinnande i samhället.

Kommunen bedömer att det är av största vikt att bevara, vårda och utveckla områdets natur- och kulturvärden samt att se till att delar av området även fortsättningsvis är tillgängligt för besökare.

Vid avgränsningen av naturreservatet har utgångspunkten varit att bevara och möjliggöra utveckling av ett värdefullt tätortsnära landskap med höga naturvärden, friluftslivsvärden och kulturhistoriska värden.

Genom inrättandet av naturreservatet ges områdets värden ett långsiktigt skydd. Föreskrifterna skyddar området från negativ påverkan i form av bland annat byggnation, exploatering för samhälls- och vägbyggande i olika former med mera. Vidare behövs ordningsföreskrifter för att skydda natur- och kulturmiljön samt för att främja ett hållbart friluftsliv.

Skötselplanen ger befogenheter och möjlighet att rikta resurser till skötsel som krävs för att bevara och förstärka området värden. Den anger också de natur- och kulturvårdande åtgärder som krävs för att långsiktigt bevara och utveckla området värden samt tydliggör förvaltarens ansvar.

För att ytterligare stärka och utveckla befintliga naturvärden ingår marker som i dag sköts med åkerbruk i reservatet. Målet för åkermarken är att den ska ställas om till naturmark och att på så sätt skapa ett större och mer robust naturreservat.

Nedregårdens naturreservat är ett populärt rekreationsområde och används bland annat för promenader, cykling och ridning. Genom reservatsbeslutet skapas långsiktiga förutsättningar för att bevara och utveckla området friluftsvärden. Underhåll och anläggning av leder, skyltar och annan friluftsinfrastruktur kan då ske samordnat och effektivt inom ramen för reservatets skötselplan.

Cykling kan medföra slitage på mark och vegetation, särskilt i känsliga delar av reservatet. För att begränsa påverkan har cykling reglerats genom ordningsföreskrifterna och är endast tillåten på vägar och anlagda leder. Kommunen bedömer att ridning är förenligt med reservatets syfte, förutsatt att den sker med hänsyn till markförhållanden och naturvärden, och ridning har därför inte särskilt reglerats i föreskrifterna.

Sammantaget bedömer kommunen att naturreservat enligt 7 kap. 4 § miljöbalken är den mest ändamålsenliga skyddsformen för att långsiktigt bevara och utveckla området samlade natur-, kultur- och friluftsvärden.

Beslutets förenlighet med riksintressen och planer

Kommunen har prövat beslutets förenlighet med gällande riksintressen och planeringsdokument.

Riksintressen

Enligt 3 och 4 kap. miljöbalken ska mark- och vattenområden användas på ett från allmän synpunkt lämpligt sätt, med hänsyn till såväl enskilda som allmänna intressen.

Naturreservatet omfattas i sin helhet av områden med särskilda hushållningsbestämmelser enligt 4 kap. 2 och 4 §§ miljöbalken.

Naturbetesmarken Prästgården är utpekad som riksintresse för naturvård enligt 3 kap. 6 § miljöbalken.

Kommunen bedömer att beslutet är förenligt med bestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken och att beslutet innebär en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurser.

Kommunal översiktsplan, fördjupad översiktsplan och detaljplaner

I översiktsplanen för Varbergs kommun och fördjupad översiktsplan för stadsområdet, båda antagna av kommunfullmäktige 2010, föreslås delar av området för blandad bebyggelse. Då naturreservatet utgör ett viktigt närnatur- och friluftsområde för boende i befintliga och framtida bostadsområden finns det dock ett stort värde i att området bevaras som naturmark. Övriga delar är utpekade som oförändrad markanvändning skogs- och naturmark med spridd bebyggelse.

Delar av reservatsområdet omfattas av gällande detaljplaner. Inom dessa är berörda ytor planerade som allmän plats i form av natur, park eller gata.

Naturreservatet omfattar följande detaljplaner:

Nedregårdens industriområde etapp I (SBK-2021-1829)

De ytor som omfattas av naturreservatet är planlagda som allmän plats park respektive gata. Kommunen bedömer att inrättandet av naturreservat på allmän plats park inte motverkar detaljplanens syfte enligt 7 kap. 8 § miljöbalken. Motsvarande bedömning görs för allmän plats gata, då den del som omfattas av reservatet är begränsad och inte strider mot planens syfte.

Nedregården (bostäder och barnstuga) (1383-P89/22)

Den del av detaljplanen som berörs av naturreservatet är planlagd som allmän plats natur. Kommunen bedömer att inrättandet av naturreservat inom området är förenligt med detaljplanens syfte.

Norra Borgasgården, Träslöv 3:2 och 5:36, del av (1383-P98/17)

Den del av detaljplanen som berörs av naturreservatet är planlagd som allmän plats natur. Kommunen bedömer att inrättandet av naturreservat inom området är förenligt med detaljplanens syfte.

Intresseprövning

Kommunen anser, vid en intresseprövning enligt 7 kap. 25 § miljöbalken, att avgränsningen av området, reservatets omfattning och föreskrifternas utformning innebär en rimlig balans mellan de värden som ska skyddas och det intrång beslutet medför för enskilds rätt att använda mark och vatten.

Beslutet bedöms vara förenligt med Sveriges internationella åtaganden om skydd av biologisk mångfald samt bidra till att uppnå miljökvalitetsmålen *Levande skogar*, *Ett rikt växt- och djurliv* och *Ett rikt odlingslandskap*, samt till genomförandet av Naturrestaureringsförordningen.

Bilaga

1. Skötselplan för Nedregårdens naturreservat i Varbergs kommun
2. Förteckning över arter som påträffats i Nedregårdens naturreservat
3. Landskapshistorisk utredning inom blivande naturreservatet Nedregården Varbergs kommun, Hallands län
4. Samrådsredogörelse – Bildande av Nedregårdens naturreservat

Skötselplan för Nedregårdens naturreservat

i Varbergs kommun

16 juni 2026

Titel: Skötselplan för Nedregårdens naturreservat i Varbergs kommun

Diarienummer: KS 2025/0713

Författare: Rasmus Kaspersson och Jeanette Hansson

Foton: Varbergs kommun Drönarbilder: Pär Connelid

Kartor: © Varbergs kommun © Lantmäteriet Geodatasamverkan © Naturvårdsverket

© Riksantikvarieämbetet

Förord

Skötselplanen riktar sig främst till reservatets förvaltare och är utformad så att syftet med reservatet ska kunna uppnås. Reservatet är indelat i skötselområden, och i varje skötselområde beskrivs hur området ser ut när beslutet fattades, vilka kvaliteter man vill ha, och vilka åtgärder som kan behövas. Skötselplanen har en hög ambitionsnivå, men då förvaltarens resurser styrs av politiska beslut är det inte säkert att alla åtgärder kan genomföras. Till hjälp för förvaltaren har därför en prioritering av åtgärderna gjorts.

Innehållsförteckning

Förord.....	3
Skötselplan för Nedregårdens naturreservat i Varbergs kommun	5
1. Syfte med naturreservatet	5
2. Beskrivning av området.....	6
2.1 Markanvändning och arter.....	6
2.2 Historisk och nuvarande markanvändning samt naturförhållanden	7
2.3 Beskrivning av bevarandevärden.....	8
2.4 Referenser	12
3. Skötsel av området	13
3.1 Generella riktlinjer.....	13
3.2 Skötselområden	15
4. Friluftsliv och turism	28
5. Tillsyn, dokumentation och uppföljning	30
6. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder	31
7. Kartor	33

Skötselplan för Nedregårdens naturreservat i Varbergs kommun

1. Syfte med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att bevara, vårda, återställa och nyskapa värdefulla naturmiljöer och livsmiljöer samt tillgodose behovet av områden för friluftslivet.

Områdets kulturpräglade och variationsrika naturmiljö med betesmarker och gamla ädellövträd ska bevaras. Betesmarkerna har lång kontinuitet av hävd och har utvecklat höga naturvärden. Även områdets dungar, småvatten, träd- och buskmiljöer har värden som ska ges möjlighet att utvecklas.

Omställningen av brukad åkermark till naturmark syftar till att nyskapa värden för biologisk mångfald och öka förutsättningarna för att bevara befintliga naturvärden. Målet är att åkermarken ska övergå till en mosaik av öppen gräsmark med buskage, solitära träd, småvatten och ängsmark samt med inslag av småbiotoper för biologisk mångfald.

Inom ramen för det övergripande syftet ska naturreservatet även bevara och utveckla förutsättningarna för friluftsliv och rekreation. Besökare ska ges möjlighet att uppleva och röra sig i området och att få information om områdets natur- och kulturmiljöer.

Syftet ska nås genom att:

- land- och vattenmiljöerna skyddas mot exploatering,
- naturbetesmarkerna hävdas så att karakteristiska och skyddsvärda arter gynnas och att det är rik blomning i markerna,
- områden med frisk-fuktig karaktär bevaras i naturbetesmarkerna för att gynna arter som är knutna till denna miljö,
- träd och dungar tillåts i naturbetesmarkerna och i de betade åkermarkerna för att öka variationen och skapa mikroklimat,
- de före detta åkrarna hävdas så att naturvärdena kan öka,
- dungarna utvecklas genom att förekomsten av död ved och vidkroniga gamla träd ökar,
- skötsel som syftar till att bevara eller restaurera brynmiljöer genomförs i dungarnas kanter och i naturbetesmarkernas buskage,
- brukad åkermark ställs om till naturmark, äng, småvatten eller gräsmark med inslag av solitära träd och buskage,
- ytterligare småvatten och våtmarker tillskapas och vattenytorna hålls till största delen solbelysta,
- träd- och buskrader med stor variation av arter tillskapas som gröna ridåer i reservatets ytterkanter,

- åtgärder som syftar till att gynna blomrika marker och tillskapa nektar- och pollenresurser genomförs,
- områdets kulturmiljöer vårdas och synliggörs,
- brukningsväg anläggs,
- förutsättningar för friluftsliv, såsom vandring, cykling och ridning, bibehålls och utvecklas med hänsyn till områdets naturvärden,
- anläggningar för friluftslivet anläggs och underhålls,
- information om reservatets värde tillgängliggörs,
- främmande arter bekämpas om de riskerar att skada de naturvärden som reservatet avser att bevara samt att
- nya kunskaper om hotade och hänsynskrävande arter, naturtyper och kulturmiljöer beaktas i skötseln av reservatet.

2. Beskrivning av området

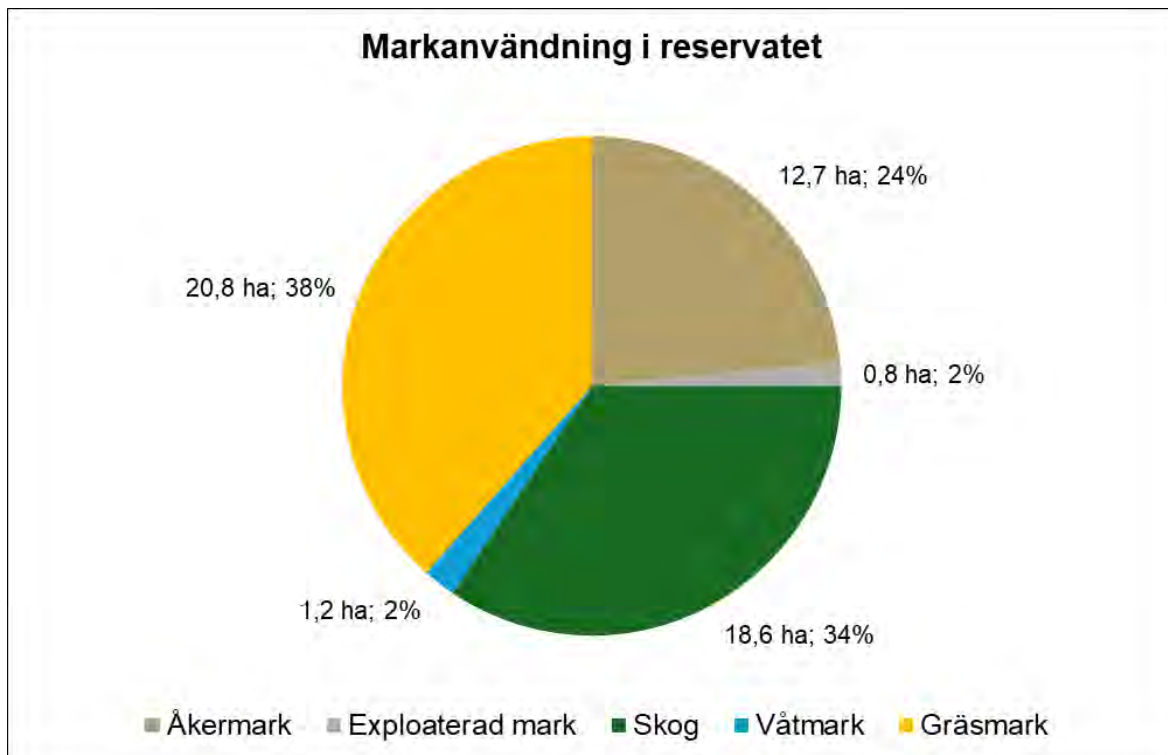
2.1 Markanvändning och arter

Indelning enligt marktäckedata

Nedan presenteras markanvändning och arealer av dessa enligt Naturvårdsverkets marktäckedata NMD2023 version 2.0, som är en satellitbaserad naturtypskartering.

Arealen av olika markanvändningskategorier enligt marktäckedata.

Markanvändning (marktäckedata)	Areal (hektar)
Ädellövskog	5,9
Triviallövskog med ädellövinslag	4,9
Triviallövskog	5,5
Övrig skogsmark	2,3
Totalt skogsmark	18,6
Våtmark	1,2
Åkermark	12,7
Frisk gräsdominerad mark	5,5
Frisk-fuktig gräsdominerad mark	14,7
Övrig gräsmark	0,6
Totalt gräsmark	20,8
Exploaterad mark	0,8
Totalt all mark	54,0

Fördelningen av markanvändningskategorier inom reservatet enligt Naturvårdsverkets marktäckedata.

Noterade och rödlistade arter

Totalt finns 581 arter noterade i naturreservatet, varav 62 är rödlistade. Av de rödlistade arterna är 23 fåglar, resterande arter tillhör organismgrupperna kärlväxter, ryggradslösa djur och svampar.

2.2 Historisk och nuvarande markanvändning samt naturförhållanden

Detta kapitel innehåller en översiktlig beskrivning av den historiska och nuvarande markanvändningen i reservatsområdet. För en mer fullständig beskrivning hänvisas till den landskapshistoriska utredningen i bilaga 3 till beslutet.

Markerna i naturreservatet har brukats av människan under lång tid, vilket gör markanvändningshistoriken både komplex och intressant. Huvuddelen av reservatsområdet ingick historiskt i Träslövs bys inägomarker, medan de västra delarna låg på den innersta delen av byns utmarker. Detta framgår av en kartläggning som utfördes i samband med storskiftet 1807. Utmarken beskrevs då som ljunghävd – öppna ytor som sannolikt hade betats under lång tid. Den gamla inägoegränsen är fortfarande synlig i form av en nedrasad stenmur som skär genom naturreservatet i väster.

Vid laga skiftet 1839–40 karterades samtliga marker i Träslövs by. Markerna karterades för att kunna fördela marken rättvist i byn när laga skifte genomfördes. All mark slogs ihop

och fördelades om i byn och målet var att markerna skulle användas mer effektivt. Vid denna tidpunkt användes ungefär hälften av marken inom naturreservatet som åker, medan den andra hälften huvudsakligen utgjordes av ängsmark och en mindre del som betesmark. Åkrar dominerade i de södra och östra delarna av naturreservatet. Området i norr och nordost var stenigare och fuktigare och kallades ”Allmanningen”, vilket tyder på att ytorna tidigare nyttjats som betesmark. Exakta bruksformer framgår inte, men för flera ytor anges att de ”bergas”, vilket innebär att det bedrevs höslåtter.

Före laga skiftet hörde åkrarna i reservatets västra del till hemman nummer 3 i Träslövs kyrkby, som sedan åtminstone tidigt 1800-tal kallats Nedregården. Vid denna tid bestod Nedregården av fem separata gårdar och utgjorde en egen liten bybildning, belägen strax väster om naturreservatets nuvarande gräns. Längre österut präglades marken av en omfattande ägoblandning, där 14 av byns hemman ägde mark. I den del av reservatet som kallas Prästgården fanns ett stort antal odlingsytor, belägna både på torrare och fuktigare mark, vissa med ursprung så långt tillbaka som till medeltiden. Delar av den medeltida åkermarken, bestående av långsmala tegar, är här fullt synlig.

Efter laga skiftet övergick den småskaliga ägoblandningen till mer storskaliga enheter, som återspeglas i 1920-talets häradsekonomiska karta över området. Vissa av de områden som historiskt använts för höslåtter och åkerbruk övergick till betesmark, såsom i Prästgårdens och i norra delen av naturreservatet. Vissa av de under 1800-talet uppodlade ytorna lades igen och i andra delar av området har åkerbruket bibehållits till modern tid.

Fram till på 1980-talet var området öppet med endast ett fåtal dungar och trädridåer. Dungarna vid denna tid går att återfinna även på häradsekonomiska kartan från 1919–1925 och finns huvudsakligen på mark med fuktigare karaktär. Angränsande till dessa och längs åkrar och betesmarker fanns trädtrader med ek. Sedan dess har områden med lägre betestryck successivt vuxit igen och andelen trädbevuxen mark ökat.

Området utgörs idag av en mosaik av betesmark, åkermark, dungar, busk- och trädridåer som har stor betydelse för de naturvärden som utvecklats i området. Även övergångszonerna mellan åkermark, naturbetesmark och trädklädda delar, de så kallade brynmiljöerna, är viktiga. Brynmiljöerna ökar områdets biologiska diversitet och är av stort värde främst för insektslivet.

2.3 Beskrivning av bevarandevärden

2.3.1. Biologiska värden

Nedregårdens naturreservat hyser höga biologiska värden. Den långvariga hävden av naturbetesmarkerna har skapat en särskilt artrik flora och fauna. Områdets mosaik av dungar, trädridåer, buskmarker och den varierande markfuktigheten bidrar till områdets stora artrikedom.

Naturbetesmarken Prästgården i östra delen av området ingår i riksintresse för naturvård enligt 3 kap. 6 § miljöbalken.

2.3.1.1 Naturbetesmarker

Naturbetesmarkerna utgör den mest värdefulla naturtypen inom reservatet och är avgörande för bevarandet av flera sällsynta och hotade arter. Floran är väl dokumenterad,

bland annat genom Träslövs flora (Lenfors, 1998), ängs- och betesmarksinventeringen (TUVÅ 2003–2004) samt kommunens inventeringar av tätortsnära ängar (Örnberg Kyrkander, 2020).

Naturbetesmarkerna är varierade, med olika markfuktighet och partier med träd, buskar, stenmurar och småvatten, vilket bidrar till artrikedomen.

På torra partier, backar och tuvor finns en torrängsflora med backtimjan (NT), jungfrulin (NT), ljung, slåttergubbe (VU), gökärt och knägräs.

På fuktig låglänt mark har betet utvecklat en småtuvig grässval med en mosaik av fuktheds- och fuktängsvegetation. Här återfinns bland annat jungfru Marie nycklar, darrgräs, stagg, och borsttåg (NT). I Prästgårdens betesmark, förekommer även klockgentiana, som är rödlistad i kategorin starkt hotad (EN), samt granspira, som är klassad som nära hotad (NT). Klockgentiana har funnits på en plats till i reservatet, enligt uppgift i Artportalen har den eftersökts 2025 men inte hittats.

Andra hävdgynnade arter som noterats i naturbetesmarkerna är ängsstarr (NT), brudbröd, hirsstarr och ängshavre.

I naturbetesmarkerna växer flera svampar, särskilt i Prästgårdens betesmark där det finns både vaxingar och skivlingar. Scharlakansvaxing (NT) växer till exempel där.

I delar av naturbetesmarkerna finns stora bestånd av björnbär.

Samtliga arter som noterats i området finns i bilaga 2 till reservatsbeslutet.

2.3.1.2 Bete på åkermark

I reservatet finns flera åkrar som betats i många år. Om betet fortsätter finns potential att antalet hävdgynnade arter kan vandra in och öka.

2.3.1.3 Dungar samt träd- och buskrader

De områden som historiskt varit trädbeväxta utgörs främst av fuktig lövskog med klibbal, björk och säl. I anslutning till dessa och i trädskader längs åkrar och betesmarker finns inslag av äldre ekar som är trängda av andra träd och i behov av att friställas.

Längs leden i anslutning till Träslövs hembygdsgård återfinns en alléstruktur med ask (EN). Dessa träd är skyddsvärda främst på grund av sin höga ålder, men även på grund av förekomst av värdefulla strukturer som mulmhål, döda grenar, vidkronighet, samt spår av stubbskottsbruk.

I de centrala delarna av naturreservatet finns dungar som utvecklats genom successiv igenväxning av tidigare åker- och betesmarker. Här återfinns arter som asp, klibbal och björk samt inslag av ek och ask (EN).

Tre skyddsvärda träd har inventerats inom ramen för Åtgärdsprogrammet för hotade arter (ÅGP) Skyddsvärda träd i Hallands län (2010:27), två ekar och en gran.

2.3.1.4 Blivande våtmark samt brukad åkermark med åkerholme

I reservatet ingår brukade åkrar, en åkerholme och en väldigt blöt åker som inte brukas. Områdena har potential att utvecklas till våtmark, ängsmark, småvatten och gräsmark med

träd och buskage och på det sättet ökas variationen i reservatet ytterligare.

2.3.1.5 Övriga arter

De många biotoperna i reservatet skapar förutsättningar för ett rikt djurliv.

Flera fågelarter har noterats i reservatsområdet. Både göktyta (NT) och större hackspett häckar i området och troligen även flera sångare, såsom trädgårds-, gran-, härm- och kärrsångare.

Området har även en rik mångfald av fjärilar, däribland de rödlistade arterna silversmygare (NT), ängsblåvinge (VU), mindre blåvinge (VU), blågetingsglasvinge (VU), vitfläckig guldvinge (NT), violettekantad guldvinge (VU) och mindre tåtelmygare (NT). Bland andra fjärilar kan nämnas ängspärlemorfjäril och prydlig pärlemorfjäril.

Naturskyddsföreningen i Varberg har inventerat fladdermöss i området och funnit sex arter, däribland den rödlistade nordfladdermusen (NT) men även dvärgpipistrell och gråskimlig fladdermus.

Ett axplock av rapporterade insekter på Artportalen visar på mångfalden i området, ljus lyrflickslända, äggspindel, trädgårdsgökbi, pendelblomfluga, större sälgly, blågeting och skuggvivel.

Samtliga arter som noterats i området finns i bilaga 2 till reservatsbeslutet.

2.3.2 Grön infrastruktur

Nedregårdens naturreservat utgör en viktig del av ett nätverk av artrika gräsmarker i landskapet, bland annat Korsgata gravfält och Bastekullen. Flera av gräsmarkerna omfattar både torra och fuktiga stråk med liknande livsmiljöer som inom reservatet.

Dessa miljöer har stor betydelse för arter knutna till gräsmarker, såsom vildbin och fjärilar. För dessa arter är det viktigt att det finns gröna stråk mellan olika naturområden. Utbyte av individer mellan lokaler är avgörande för att upprätthålla livskraftiga populationer.

Reservatet bidrar till den gröna infrastrukturen genom att fungera som en spridningslänk mellan närliggande gräsmarker. Samtidigt är dess funktion beroende av att det finns andra lämpliga livsmiljöer i närområdet.

Mot bakgrund av att naturbetesmarker i landskapet är få och ofta fragmenterade är det särskilt angeläget att bevara och stärka sambanden mellan kvarvarande gräsmarker.

2.3.3 Kulturhistoriska värden

Området innehåller ett stort antal stenmurar som markerar äldre ägo gränser. På flera platser finns odlingsrösen som vittnar om tidigare jordbruk. Inom området finns även åtta registrerade fornlämningar, huvudsakligen boplatser samt ett område med fossil åkermark.

Prästgårdens betesmark är unik för området med fossila åkerstrukturer från tidig medeltid bevarade i form av ett 20-tal små och smala åkerytor i block intill varandra och avgränsade av med låga stensträngar.

Området genomkorsas av en gammal banvall från den nedlagda järnvägen mellan Varberg och Ätran som trafikerades 1911–1961.

De kulturhistoriska element bidrar till områdets höga bevarandevärde.

2.3.4 Friluftslivsvärden

Nedregården har stor betydelse för friluftsliv och rekreation, att naturreservatet ligger tätortsnära gör att många har möjlighet att besöka området. Området används flitigt för promenader, cykling, ridning och naturupplevelser.

Området är lättillgängligt från närliggande bostadsområden och skolor, vilket gör det till ett uppskattat utflyktsmål för både vardagsmotion och naturpedagogik.

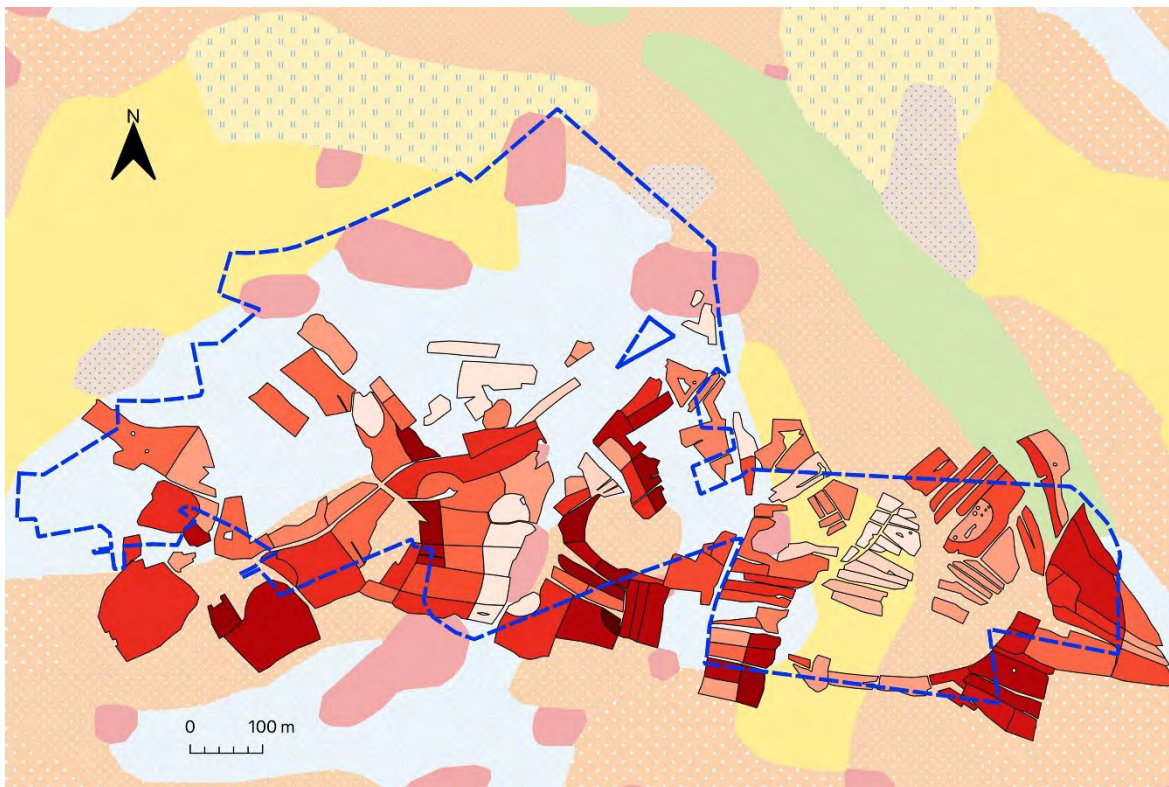
Den tidigare banvallen fungerar i dag som en led och är en del av Hallandsleden. Det finns ett nätverk av andra leder och stigar genom området, och det finns möjlighet att ta sig in i området från olika håll. I takt med att Varbergs tätort växer österut kommer behovet av grönområden att öka, vilket ytterligare stärker områdets värde som rekreativsmiljö.

2.3.5 Geologiska värden

Enligt jordartskartan är sandig morän den dominerande jordarten inom reservatet men det finns inslag av postglacial sand, lera och berg i dagen. I reservatets norra gräns ligger det berg i dagen och lera om vart annat. Även Prästgårdens betesmark, skötselområde 1.1, genomkorsas av ett lerstråk i nord-sydlig riktning. Det är fuktigt längs lerstråket och det är här som klockgentianorna växer.

Inför laga skifte 1839–1840 bedömdes boniteten av marken, det vill säga en kvalitetsgradering av hur bra markerna var att odla på. Bedömningen av de olika markerna användes sedan för att fördela markerna på ett rättvist sätt mellan de olika gårdarna när själva skiftet genomfördes.

Jordarterna och boniteten kan visa oss var det kan vara lämpligt att återskapa äng- och betesmarker vid omställningen av åkermarken, skötselområde 6.

Bilden visar bonitet i åkermark vid laga skifte och jordarter i reservatsområdet, blå linje.

Bonitet i åkermarken vid laga skifte 1839–1840. Mörkröd färg visar åkrar med den högsta avkastningen, sedan faller kvaliteten gradvis ner mot de sämsta ljusrosa ytor.

I reservatsområdet återfinns jordarterna som visas med följande färger: Gult - lera, ljusrött – berg i dagen, ljusblått – sandig morän och aprikos med små prickar – postglacial sand.

2.3.6 Prioriterade bevarandevärden

Prioriterade naturvärden är naturbetesmarkerna med lång hävdkontinuitet samt tillhörande kärlväxtflora och insektsfauna. Även områdets mosaik av dungar, trädridåer, buskmarker och varierade markfuktighet är värdefulla, liksom att det är ett attraktivt tätortsnära naturområde med höga värden för friluftslivet.

2.4 Referenser

Connelid, P. 2025. Nedregården – landskapshistorisk utredning inom blivande naturreservatet Nedregården. Varbergs kommun, Hallands län.

Örnberg Kyrkander. 2020. Inventering och framtagande av skötselplaner för tätortsnära gräsmarker i Varbergs kommun. 201:247. Varbergs kommun.

GF konsult. Nedregården – Storens i Varberg Natur- och friluftsvärden, förslag till skötselplan. 2005. Varbergs kommun.

Lenfors, I. 1998. Träslövs flora. 1998. Varbergs kommun.

3. Skötsel av området

3.1 Generella riktlinjer

Övergripande målbild

Naturreseptatet har en stor variation av miljöer såsom öppna betesmarker, solbelysta småvatten och stenmurar, dungar, ängar, småbiotoper samt träd- och buskrader med välutvecklade brynmiljöer. Området betas av flera djurslag, ängarna slåtrats och de stora ekarna som var trängda av sly är friställda och har utvecklat vida kronor. Den friska och fuktiga marken där klockgentianorna växer finns kvar och blomningen är riklig.

Småbiotoperna och småvattnen som skapats har lockat till sig flera nya arter och träd- och buskraderna som anlagts i reseptatets ytterkanter är gröna ridåer mot omgivande verksamheter och bebyggelse. Området är väl underhållet och används flitigt av besökare som kommer till reseptatet för att grilla, promenera, dricka sitt kaffe på fikaplatserna, springa, njuta av blommorna i ängarna och fågelkvittret i buskarna.

På längre sikt bidrar omställningen av de brukade åkrarna till naturmark och skapandet av småbiotoper med ytterligare naturvärde. Både i form av att nya arter hittar till reseptatet och genom att det blir mer att uppleva för besökare.

Föreningar använder området för guidningar där de sprider information om vad som växer och lever i området. Och när staden byggs ut är det attraktivt att bo nära det tätortsnära naturreseptatet.

Stenmurar

Den gamla muren i inägoöransen i väster finns kvar, i dunge 3.1, en nedrasad "slingrande" stenmur som troligen fanns här redan på 1700-talet.

Efter laga skifte och några efterföljande hemmansklyvningar vid mitten av 1800-talet då marken fördelades om, uppfördes efterhand stenmurar längs de nya gränserna. De nya fastighetsgränserna gjordes raka, vilket innebar att även stenmurarna blev raka. De raka murarna är typiska för området och kan, trots att de delvis är nedrasade, följas i naturen. Här finns även en del äldre murar som följer variationerna i markerna och "slingrar" sig fram. Mellan betesmarkerna i nordöstra delen av reseptatet, skötselområde 1.4 och 1.5, finns en ovanligt hög och vackert uppbbyggd stenmur.

Vissa av stenmurarna är delvis nedrasade och igenväxta medan andra är i bra skick och fria från igenväxning. Målet för hela området är att ungefär en tredjedel av murarna i de öppna miljöerna, betesmarkerna och de gamla åkermarkerna, ska vara fria från igenväxning. I alla fall på ena sidan av muren, företrädesvis på södra eller västra sidan.

En del av stenmuren i askallén, skötselområde 4.2, har öppnats upp. Stenarna och rester från träd har puttats åt sidan. Muren bör återuppbbyggas.

Mellan naturbetesmarkerna 1.4 och 1.5. finns en ovanligt hög och vällagd stenmur.

Hänsyn och skötsel av kulturmiljöer

Vid alla typer av åtgärder i reservatet ska eventuell påverkan på kulturmiljöer bedömas och hänsyn till dess värde tas.

Målsättningen är att fornminnena ska vara fria från igenväxning.

Främmande arter

Om främmande arter upptäcks i reservatet, bör de bekämpas om de riskerar att påverka de naturvärden som reservatet avser att bevara. Bekämpning kan även ske om den främmande arten inte riskerar att påverka reservatets naturvärden men det finns nationellt eller internationellt intresse av att bekämpa arten, under förutsättning att det inte motverkar reservatets syfte.

Utsättning av arter

Det är tillåtet att sätta ut organismer i reservatet om det behövs för att öka en arts möjlighet till långsiktig överlevnad nationellt eller regionalt men endast om det inte motverkar reservatets syfte, och endast om arten är hotad enligt den nationella rödlistan.

Alkonblåvinge skulle kunna vara en art att plantera ut i reservatet utifrån förekomsten av klockgentiana.

Död ved

Död ved, både grövre stammar och mindre grenar, är viktiga för växter, lavar och djur som lever på och i den döda veden. I området förekommer att barn bygger kojor med död ved. Bedömningen är att hanteringen av döda stammar och grenar vid kojbygge inte utgör ett hot mot de arter som lever på och i den döda veden då hanteringen är tillfällig, och att den döda veden inte skadas genom att den förflyttas. Målet för reservatet är att det används och i användningen ingår att barn bygger kojor av befintligt naturmaterial.

Den döda veden bedöms öka i reservatet efterhand som träd och buskar dör eller avverkas.

3.2 Skötselområden

Reservatet är indelat i sju skötselområden som redovisas på skötselkartan på sidan 34.

Varje skötselområde utgörs av ett eller flera delområden, delområdena inom samma skötselområde är likartade och ska skötas på liknande sätt. Det gäller dock inte skötselområde 6 som är brukad åkermark som ska ställas om till naturmark och inte heller skötselområde 7 som rymmer områden för friluftsliv, gårdsmiljö och brukningsväg.

När skötselområde 6 ställts om till naturmark ska en skötselplan tas fram för området.

Skötselområde 1: Naturbetesmarker

Delområde: 1.1 – 1.6

Areal: 25,6 hektar

Beskrivning: Skötselområdet är i huvudsak naturbetesmarker som hävdats under lång tid och som har en hävdgynnad flora. Det ingår dock några mindre områden som odlats i sen tid. Gammalt kartmaterial visar att delar av markerna använts för odling, vissa så tidigt som under 1100-talet. I område 1.1 och 1.4 finns småvatten. Småvattnet i 1.4 finns omnämnt som ett floe på en karta från 1823. Redan då fanns det alltså en grund håla med vatten på platsen. Småvattnet i 1.1 har uppkommit naturligt i senare tid.

I naturbetesmarkerna finns flera olika biotoper. Här finns torra, fuktiga och blöta partier liksom buskar, träd och stenmurar som bidrar med lä och ytterligare variation. Träd och buskar växer både längs stenmurarna i området och som solitärer eller i grupper. Här finns till exempel ek, al, björk och rönn, bland buskarna kan nämnas en, nypon och slån. I område 1.2, 1.4, och 1.5 ligger dungar som ingår i betet. Skötseln av dungarna beskrivs i skötselområde 3.

I område 1.1 ingår naturbetesmarken Prästgården som är riksintresse för naturvård.

I område 1.5 ligger en avloppsanläggning. Anläggningen är bortstängslad. När en ny avloppslösning är på plats ska området åter ingå i betesmarken.

I delar av markerna finns relativt stora bestånd av björnbär och även del sly.

Mål: Betesmarker med hävdgynnade arter som är karakteristiska för naturbetesmarker med en lång hävdkontinuitet. En mångfald av arter blommor och bidrar med pollen och nektar till insekter. Naturbetesmarkerna betas årligen.

I naturbetesmarkerna ingår mindre områden med gammal åkermark, målet för dessa åkrar är att andelen hävdgynnade arter ska öka på längre sikt

Småvattnen bevaras, och vattenspegeln är till största delen solbelyst. Eventuellt utökas småvattnet i område 1.1.

I riksintresset för naturvård, Prästgården, växer inga träd, eventuellt sly är ungt, och marken är fortsatt frisk och fuktig vilket gynnar klockgentianorna. I de övriga

naturbetesmarkerna växer solitära träd och grupper med träd och buskar, huvuddelen av marken är öppen, träden och buskarna dominerar inte. Även här är eventuellt sly ungt. Dungarna i fällorna betas.

Åtgärder:

- Målet är att alla naturbetesmarkerna betas årligen. Skulle det inte vara möjligt är prioriteringen följande. I första hand betas område 1.1 och sedan i fallande ordning område: 1.2, 1.5, 1.3, 1.4 och 1.6.

Naturbetesmarkerna ska skötas årligen, är det inte möjligt att beta alla årligen är alternativ skötsel slåtter med upptag eller bränning.

De södra delarna av område 1.4 och 1.5 får nyttjas för vinterbete och betesdjuren får stödutfodras från sen höst till tidig vår. Karta över vinterbetesmarkerna finns i reservatsbeslutet

- Målet är också att det ska finnas blommande växter i markerna, vilket ställer krav på hur betet i de olika områdena sker.

Betesregimen ska planeras i särskild ordning med respektive djurhållare. Parametrar att laborera med för att få en kombination av bra skötsel och blommande växter är bland andra:

- Tidpunkt för betessläpp samt när betesdjuren tas in.
 - Hur hårt betestrycket är.
 - Hårt bete under kortare perioder.
 - Betesfreda delar av markerna delar av betessäsongen eller ha en annan skötsel på de delar.
 - Sambete med olika djurslag.
- Förutom bete, slåtter eller bränning ska följande åtgärder göras årligen i alla naturbetesmarkerna:
 - Betesputs vid behov.
 - Slyröjning. Vid liten mängd sly kan materialet lämnas på plats. Om det är större eller grövre ska det avslagna materialet samlas ihop och antingen eldas på plats eller köras bort från reservatet.
 - Björnbär ska begränsas genom att slå av minst 3 gånger per säsong under en femårsperiod. Efter fem år ska utvärdering av resultatet göras och antal gånger björnbären slå av kan justeras.
- Småvattnets vattenspegel ska till huvuddelen vara solbelyst och öppen. Om vattenspegeln växer igen slås vegetationen i småvattnet av och om djupet ändras så att vattenytan minskar med mer än 30% ska man överväga att gräva ur småvattnet. Vid

båda åtgärderna samlas materialet ihop och körs bort.

- Buskage beskärs för att bibehålla blomning eller för att begränsa utbredningen. Beskärningen görs i etapper för att bibehålla årlig blomning.
- Träd som dör lämnas i första hand stående. De kan beskäras för att öka säkerheten för besökare och betesdjur. I andra hand lämnas döda träd liggande.
- Om det inte sker tillräcklig återväxt av träd och buskar för att uppnå målet om att det ska finnas solitära träd och grupper med träd och buskar i naturbetesmarkerna kan träd och buskar aktivt utökas, dock inte i riksintresseområdet Prästgården där markerna ska förbli fria från träd och buskar.

Tillkomst av nya träd och buskar eller ersättning av träd och buskar som dött sker genom plantering eller sådd alternativt genom bortstängsling av område där det kommit upp sly. Även vid plantering och sådd behöver området runt träden eller sådden stängslas bort tills etablering av träd eller buskar skett.

Naturbetesmark 1.2 med kulturspår i form av stenmurar.

Skötselområde 2: Bete på åkermark

Delområde: 2.1 – 2.5

Areal: 4,5 hektar

Beskrivning:

Före detta åkermarker som betas. Betet gör att markerna inte växer igen men naturvärdena är sparsamma.

Mål: De gamla åkermarkerna har på längre sikt förekomst av hävdgynnade arter.

Åkermarkerna hävdas genom bete. Är det inte möjligt ska de hävdas årligen med slåtter med upptag eller bränning.

För ökad variation kan träd och buskar planteras i åkermarkerna.

Om möjligt utökas bete 2.1 genom att norra delen av dunge 3.9 röjs och stängslas tillsammans med betet.

Åtgärder:

- Målet är årligt bete, sannolikt kommer det att vara svårt att få all mark i reservatet betad. Prioritering kommer att behöva göras och det är skötselområde 1, Naturbetesmarkerna som har högst prio vad gäller bete. Om det inte är möjligt att få till bete på de gamla åkrarna är årlig slåtter med upptag eller bränning alternativa skötselmetoder.
- Betesputs görs de år betesdjuren inte mår med att hålla markerna välhävda.
- Slyröjning görs minst vartannat år.
- Område 2.2, 2.4 och 2.5 får nyttjas för vinterbete och betesdjuren får stödutfodras från sen höst till tidig vår.
- För att öka variationen av biotoper kan träd och buskar planteras i åkermarkerna. Tillkomst av nya träd och buskar görs genom plantering eller sådd alternativt genom bortstängsling av område där det kommit upp sly. Även vid plantering och sådd behöver området runt träden och buskarna eller sådden stängslas bort tills de etablerat sig.
- I ett par områden är det blött, om det är lämpligt anläggs småvatten.
 - För utformning av småvatten, storlek, djup, kanter etcetera, anlitas expert som tar fram förslag på lämplig utformning för respektive plats.
 - Buskar kan planteras i anslutning till vattnen. Endast en fjärdedel av kantzonen får ha buskage. Inga buskage tillåts i södra och västra kanten av småvattnet.
- Vattenspegeln ska till största delen vara solbelyst, om den växer igen slås vegetationen i småvattnet av och om djupet ändras så att vattenytan minskar med mer än 30% ska man överväga att gräva ur småvattnet. Vid båda åtgärderna samlas materialet ihop och körs bort.

Skötselområde 3: Dungar

Delområde: 3.1 – 3.13

Areal: 9,4 hektar

Beskrivning: I reservatet finns dungar av varierad ålder och storlek, den minsta är knappt 700 m² och den största knappt 25 000 m². Fyra av dungarna ligger i naturbetesmarkerna och ingår i betet.

I den äldsta dungen var träden relativt storväxta redan i början av 1960-talet, södra delen av område 3.9, här står främst alar, aspar och ekar. Det är också i område 3.9 liksom i 3.8 som de största ekarna i området återfinns. I mitten av 1990-talet hade dungarna tätat även om vissa fortfarande i princip var trädlösa, såsom 3.1, 3.4, 3.5 och 3.6. Sydvästra delen av 3.9 saknade träd så sent som år 2000, 25 år senare växer det tätt med al och björk här.

De träd som dominerar i dungarna är al, björk, asp, sälg och ek. Det finns också rönn, någon gran, lönn, fläder och även en del slån.

Det finns en del död ved, de träd som dött i dungarna har oftast lämnats på platsen.

I dungarna finns sex småvatten och även flera blöta partier. Fem av småvattnen är urgrävda, ett i mitten av 1900-talet och resterande är sentida medan det sjätte är naturligt, det i delområde 3.9.

Mål: I dungarna växer en mångfald av träd och buskar i olika åldrar och det finns rikligt med död ved. Delar av kantzonerna är brynmiljöer.

Stora grova träd är friställda och kan utveckla vida kronor. Även mindre träd som har potential att utveckla vida kronor är friställda. Friställningen har gjort delar av dungarna glesare.

Småvattnen finns kvar men grävs inte ur, vilket innebär att de med tiden kan grundas upp.

Stubbskottsbruk sker i dunge 3.9.

Dungarna 3.5, 3.6 och 3.7 ingår i naturbetesmarkerna 1.4 och 1.5 och betas. Deras utbredning är i stort som när naturreservatet bildades.

Dungen 3.10 i naturbetesmark 1.2 är glesare än när reservatet bildades, främst i den östra delen. I väster delen har dungen minskat i omfång och stubbskottsbruk prövats.

Om möjligt hägnas norra delen av dunge 3.9 tillsammans med bete på åkermark 2.1.

Åtgärder:

- Träd och buskar som dör lämnas i dungarna.
- Brynmiljöerna beskars för att bibehålla blomning eller för att begränsa utbredningen. Beskärningen görs i etapper så att det finns en variation i ålder på brynen.
- Veteranisering kan användas för att påskynda processen för att få fram död ved, liksom

ringbarkning och skapande av högstubbar.

- Dungarna inventeras efter vidkroniga träd och mindre träd som har potential att utveckla stora kronor. Dessa träd friställs.
- Dunge 3.9 inventeras efter lämpliga träd att utföra stubbskottsbruk på, träden kapas och sköts sedan med kontinuerligt stubbskottsbruk.
- Småvattnen i dungarna är skuggade av träd. Mycket löv och en del grenar faller i dammarna vilket på sikt kommer att leda till att de grundas upp. Uppgrundningen tillåts då ingreppet för att gräva ur dem bedöms ha en för stor påverkan på träden i dungarna. Om något småvatten bedöms särskilt värdefullt får en avvägning om eventuell urgrävning för att bevara vattnet göras.
- Dungarna som ligger i naturbetesmarkerna betas och dungarnas kanter röjs med jämna mellanrum för att bibehålla naturbetesmarkens areal.
- I naturbetesmarken 1.2 ligger en stor dunge som de senaste fyrtio åren tätat ordentligt, dungen ska glesas ut, speciellt i öster där det står en del större träd som ska friställas. I väster ska dungens utbredning minskas och stubbskottsbruk prövas. Om det fungerar med stubbskottsbruk i betesmarken kan det ske även i dunge 3.6 och 3.7.
- Norra delen av dunge 3.9 var förr naturbetesmark, nu växer det både stora och mindre ekar här. Om möjligt stängslas norra delen av dungen tillsammans med betet på åkern som ligger öster om dungen, område 2.1. Stängslet sätts utmed leden som ska anläggas i väster och norr om stigen som går tvärs dungen.
- I område 3.1 tillåts fastighetsägare vars tomtmark angränsar till naturreservatet utföra gräsklippning 1,5 meter närmast intill sin fastighetsgräns.

Småvatten i dunge 3.3.

Skötselområde 4: Träd- och buskrader

Delområde: 4.1 – 4.6

Areal: 3,5 hektar

Beskrivning: Tvärs genom naturreservatet i väst-östlig riktning löper en gammal banvall, delområde 4.1. Detta är en rest från järnvägen mellan Varberg och Åtran som trafikerades 1911 till 1961.

Banvallen är en del av Hallandsleden och på båda sidor av banvallen växer träd, och även en del buskar. Mest ek och björk men även asp, rönn, ask, oxel, sälg, al med flera arter står längs banvallen. Träden skapar ett tak över större delen av sträckan, när man går här är man omsluten av träden.

I västra delen av området, vid Träslövsgården, står en gammal allé av askar i murarna som omger leden in i naturreservatet, område 4.2.

Förutom ovan beskrivna träd- och buskrader ska fler skapas för att avskärma och bilda en grön ridå till omgivande bebyggelse. I öster ska delområde 4.3 i anslutning till betesmarken 1.2 bli en avskärmning mot väg och verksamheter. I norra delen av reservatet ligger ett industriområde som ska avskärmas med område 4.4. Söder om reservatet planeras bebyggelse, längs 4.5 och 4.6 skapas därför träd- och buskrader som kommer att bli en grön ridå mellan naturreservatet och den kommande bebyggelsen. Område 4.6 är viktig även för att avgränsa och värna Prästgårdens betesmark, som är riksintresse för naturvård.

Förutom att utgöra gröna ridåer till befintliga och kommande bebyggelse kommer trädraderna att bidra med naturvärden. Det är ett rikt fågelliv i området, vilket ytterligare kommer att förstärkas genom de tillkommande träd- och buskraderna. Träd- och buskraderna kommer även att bidra med mikroklimat i anslutning till träden och buskarna, vilket är viktigt för exempelvis insekter.

Mål: Träd- och buskraderna innehåller många olika sorters träd och buskar. Variationen är stor både vad gäller sorter men också storlek och ålder och här finns plats för blivande riktigt gamla träd liksom bryn med buskar.

I område 4.6 intill Prästgårdens betesmark har lägre träd planterats för att begränsa skuggning av den värdefulla betesmarken minskats.

Det är rikligt med bärande och blommande träd och buskar, de blommar under olika tider och bidrar med pollen, nektar, bär och ollon.

Åtgärder:

- Trädraden längs banvallen bibehålls.
 - Vid behov beskärs döda grenar på träden. Död ved är viktig för många arter och beskärningen görs endast om grenarna utgör en säkerhetsrisk för rör sig längs banvallen.
 - För att de stora träden ska kunna utvecklas och stå kvar länge kommer

friställning och röjning att vara en återkommande åtgärd. Åtgärden gäller främst för ekar, men kan vara aktuell även för andra trädsorter.

- När träd dör ska stammen och så många grenar som möjligt stå kvar som en högstubbe.
- Man kan också plantera nya träd om behov finns, till exempel om flera träd dött.
- För de tillkommande träd- och buskraderna planeras en stor variation av sorter samt större träd, mindre träd och buskar.
 - För de tillkommande träden och buskarna kan man välja att antingen plantera stora träd, sätta ut små storlekar eller så dem. Val av metod görs utifrån förutsättningar i respektive delområde, budget och möjlighet till skötsel under etableringsfasen.
 - För träden som planteras i område 4.6 vid Prästgårdens betesmark ska lägre sorter väljas för att betesmarken inte ska skuggas för mycket.
 - Träden och buskarna ska vara inhemska och naturliga för närområdet.
 - Träd och buskar med vårblooming är särskilt viktiga liksom de som har bär eller ollon. Det är angeläget att ha arter med olika blomningstid för att reservatet ska fungera som nektar- och pollenresurs under en längre tid på våren.

Ett urval av lämpliga träd är ek, lönn, fågelbär, oxel, sälg, rönn och småplommon/krikon. Ett urval av lämpliga buskar är slån, hagtorn, benved, brakved, hassel och enar.

Ovanstående är ett urval och andra sorter kan vara aktuella. Vilka sorter man planerar för var avgörs av hur marken är beskaffad, vad som är lämpligt, har möjlighet att etablera sig och leva kvar på platsen.
- Skötsel som är aktuell är till exempel
 - friställning av träd som ges möjlighet att utvecklas till riktigt gamla träd med vida kronor.
 - uppstamning av träd för att göra det möjligt för buskar att växa under träden och på så sätt utöka brynmiljöerna.
 - beskärning av buskar och bryn för att föryngra dem eller för att begränsa dem. Beskärningen görs i etapper för att bibehålla årlig blomning i brynmiljöerna.
 - döda träd lämnas helst stående som död ved men är det inte möjligt lämnas de liggande.

- veteranisering kan användas för att påskynda processen för att få fram död ved, liksom ringbarkning, stubbskottsbruk och skapande av högstubbar.

Den gamla banvallen, 4.1, omgiven av trädrader.

Skötselområde 5: Våtmark

Delområde: 5

Areal: 0,7 hektar

Beskrivning: Gammal åkermark som inte sköts på flera år och som är väldigt blöt. Marken håller på att växa igen, främst av sälg och al och här växer mycket älggräs.

Mål: Våtmark omgiven av buskar, träd och gräsmark. Gräsmarken runt våtmarken sköts med slåtter.

Om det inte är möjligt att anlägga en våtmark tillåts marken att växa igen alternativt slås vegetationen av.

Åtgärder:

- Anlägga våtmark.
 - Utredda om det är möjligt att anlägga en våtmark. Om det är möjligt anlitas expert för lämplig utformning.

- Buskar och träd tillåts etablera sig i norra kanten av våtmarken och på gräsyterna. Minst hälften av strandkanten är fri från vedartad vegetation. Större delen av vattenytan är solbelyst.
- Rójning av uppkommande sly görs vartannat till vart tredje år.
- Större delen av gräsmarken slås av vartannat år.
- Vattenspegeln ska till största delen vara solbelyst, om den växer igen slås vegetationen i våtmarken av och om djupet ändras så att vattenytan minskar med mer än 50% ska man överväga att gräva ur våtmarken. Vid båda åtgärderna samlas materialet ihop och körs bort.
- Om det inte är möjligt att anlägga en våtmark finns två alternativ. Marken kan antingen tillåtas växa igen eller slåttas/slaghackas med lämpliga intervall.

Skötselområde 6: Brukad åkermark med åkerholme

Delområde: 6.1 – 6.4

Areal: 8,7 hektar

Beskrivning: Åkermark som används för odling av vall eller spannmål. Delar av åkermarken är blöt med stående vatten.

Åkerholmen, 6.2, som ligger i det större åkerområdet, 6.1, ingår i detta skötselområde. På åkerholmen, som främst består av håll och block, dominerar torktålig mager vegetation samt ett fåtal buskar.

I markerna löper flera stenmurar och även en gångväg. Längs stenmurarna växer träd, buskar och sly, men delar av murarna är fria från vegetation.

Mål: Åkermarken ska övergå till en mosaik av öppen gräsmark med buskage, solitära träd, småvatten och ängsmark med inslag av småbiotoper för biologisk mångfald. Småbiotoperna kan vara ris- eller stenhögar, trädstammar eller sandbäddar.

Gräs- och ängsmarkerna har en rik flora och sköts årligen. Solitära träd och buskage är spridda över markerna medan åkerholmen är fri från vedvegetation. Småbiotoper för biologisk mångfald finns på flera platser och nyttjas av till exempel insekter. Om det varit möjligt har flera småvatten anlagts och deras vattenytor är till största delen solbelysta.

Längs stenmurarna växer träd och buskar men cirka en tredjedel av murarna är fria från vegetation.

Åtgärder:

Åkerholmen slåttas, betas eller bränns vartannat till vart tredje år för att bevara den öppen.

- Vid slåtter ska det avslagna materialet samlas ihop och köras bort från området.
- Vid bete sätts tillfälligt stängsel upp. Om större områden intill åkerholmen betas årligen kan åkerholmen ingå i fällan och betas årligen.
- Vid behov slås sly av, samlas ihop och lämnas i en hög på lämplig plats intill åkerholmen.
- Åkermarken utreds för lämplighet att ställas om till äng, småvatten eller gräsmarker med solitära träd och buskage. Småbiotoper för biologisk mångfald skapas på lämpliga platser.
- Omställningen påbörjas när budgeten för naturreservatet medger det, fram till dess brukas åkermarken i enlighet med föreskrifterna för naturreservatet.
- Om delar av området är tillräckligt magert ska äng skapas för att öka antalet blommande växter i naturreservatet.
 - Åtgärder för att magra ur marken kan vara aktuella. Såsom avbaning, odling för att arma ur, bränning eller liknande.
 - Marken sås med ängsfrö under tidig höst. Växterna i fröblandningen ska förekomma naturligt i reservatet eller i närområdet. I första hand ska frö från den lokala floran användas. Om frö köps in ska fröna vara insamlade i Sverige.
 - Ängarna sköts årligen antingen med slåtter eller bränning. Ängarna slåttas på traditionellt vis men med moderna maskiner. Det innebär att växterna slås av, att de får ligga och torka innan de samlas ihop och körs bort från området. Efter slåttern kan marken efterbetas. När ängarna ska brännas till exempel för att skapa bar mark är det inte aktuellt med slåtter eller efterbete året innan bränningen ska genomföras.
- Om det är lämpligt ska småvatten anläggas.
 - För utformning av småvatten, storlek, djup, kanter etcetera, anlitas expert som tar fram förslag på lämplig utformning för respektive plats.
 - Buskar kan planteras i anslutning till vattnen. Endast en fjärdedel av kantzonen får ha buskage. Inga buskage tillåts i södra och västra kanten av småvattnet.
 - Vattenspegeln ska till största delen vara solbelyst, om den växer igen slås vegetationen i småvattnet av och om djupet ändras så att vattenytan minskar med mer än 30% ska man överväga att gräva ur småvattnet. I båda fallen samlas materialen ihop och körs bort.
 - Gräsmarken runt vattnen slås årligen och det avslagna materialet samlas ihop och körs bort från området.

- Resterande del av den gamla åkermarken ställs om till gräsmarker med inslag av solitära träd och buskage.
 - Gräsmarkerna sköts årligen med bete, slåtter med uppsamling eller bränning. Skötseln kan variera över åren beroende på vad som är möjligt att få till. Sannolikt kommer det att vara svårt att få till bete i alla delar där det är önskvärt. Prioritering kommer att behöva göras och det är skötselområde 1, Naturbetesmarkerna som har högst prio vad gäller bete.
 - Blommande inhemska träd och buskar samt framtida hagmarksträd planteras. Vid behov sätts hägn för att skydda dem under de första åren.
 - Planteringarna sker i en mosaik av solitära träd och buskage.
 - I de delar där ängsfloran utvecklas ska det avslagna materialet ligga och torka och fröa av innan det samlas ihop. I dessa delar är det endast aktuellt med efterbete.
- Småbiotoper skapas på flera platser. De består av grenar, ris, stenar, sand eller grus.
- Längs stenmurarna i området tillåts träd och buskar att etablera sig men minst 30% av stenmurarna ska vara fria från vegetation. De delar av stenmurarna som är fria från träd och buskar är i huvudsak vända åt söder eller väster.
 - Sly längs de murar som ska vara fria från vegetation röjs årligen. Riset placeras i högar på lämpliga platser i området.
- I område 6.1 tillåts fastighetsägare vars tomtmark angränsar till naturreservatet utföra gräsklippning 1,5 meter närmast intill sin fastighetsgräns.

Den brukade åkern 6.1, som ska ställas om till naturmark, är blöt i norra delen. Intill ligger banvallen, 4.1, den lilla naturbetesmarken, 1.6, och platsen för den planerade fikaplatsen, 7.3.

Skötselområde 7: Friluftsanläggning och gårdsmiljö samt brukningsvägar

Delområde: 7.1 – 7.3 samt två brukningsvägar

Areal: 1,5 hektar

Beskrivning: Det tänkta entréområdet är en fastighet där det en gång i tiden förvarades tivolvagnar som sedan drogs ut till järnvägen och vidare ut på turné. Under senare tid har fastigheten använts för flera olika verksamheter och tyvärr finns det misstankar om att marken är förorenad. De byggnader som fanns på platsen är nu rivna.

Två fikaplatser är tänkta att skapas. Områdena som valts är ett litet område som betats i sen tid och ett område längs en befintlig stig i området, stigen är tänkt att förbättras till en grusad led. Båda platserna har fina utblickar.

Gårdsmiljön är ett stall med kringliggande mark som ingår i ett befintligt arrende.

Brukningssvägarna är två till antalet, en används för transporter till naturbetesmarken 1.2. Den andra är tänkt att anläggas i södra delen av entréområdet för att förbättra tillgängligheten till de åkrar, område 6.1, som brukas. Åkermarken ska ställas om till gräsmarker med en mosaik av öppen gräsmark med solitära träd, buskage, småvatten och ängsmark samt med inslag av anlagda småbiotoper för biologisk mångfald. Brukningssvägen kommer fortsatt att vara viktig för skötsel av markerna efter omställningen, till exempel för slåtter av de framtida gräsmarkerna och ängarna.

Mål: Mål för entréområdet och fikaplatserna beskrivs nedan i avsnitt 4.

Gårdsmiljön nyttjas för skötsel av betesmarkerna i reservatet.

Brukningssvägarna används för skötsel av naturreservatet.

Åtgärder:

- Åtgärder i entréområdet och för fikaplatserna beskrivs i avsnitt 4 nedan.
- Gårdsmiljön är fortsatt tänkt att arrenderas ut till djurhållare i reservatet. Underhåll av gårdsmiljön, byggnaden och området intill, regleras i arrendeavtal och belastar inte reservatsbudgeten.
- Brukningssvägen anläggs och underhålls därefter.

4. Friluftsliv och turism

Beskrivning

Naturreseptatet är en grön oas med höga naturvärden i nära anslutning till staden och därför attraktiv för friluftslivet. Området erbjuder ett fint djur- och växtliv, en mängd biotoper och en varierad miljö, det används främst för promenader men även cykling och ridning förekommer. Här finns mycket att uppleva både i form av naturupplevelser och att det är ett fridfullt grönt område.

Att ta sig hit

I dagsläget finns ingen anlagd parkering, men det planeras för en i entréområdet, område 7.2.

Busshållplats med, i dagsläget, tät trafik hela veckan finns i närheten av reservatet. Det finns även en busshållplats ca 10 meter från västra delen av Hallandsleden som går genom reservatet, den busslinjen trafikeras endast under arbetstid.

Mål: Ett entréområde tillskapas med parkering, eldstad med mera.

Besökare kan gå både längre och kortare rundor i reservatet och uppleva olika biotoper såsom betade marker, storslagna ekar och småvatten men också njuta av blommor och fågelkvitter. Minst en av lederna är markerad. För en av lederna görs åtgärder för att så många som möjligt ska kunna använda den.

Skyltar med information om natur- och kulturmiljövärden liksom föreskrifterna i reservatet finns på strategiska platser.

Platser att stanna till på, vila, lyssna på naturens ljud, äta sin medhavda matsäck och liknande finns på flera platser i reservatet. Fikaplatser, klippta gräsytor med bänkbord, finns på två platser.

Ingen belysning förekommer i reservatet.

Åtgärder

- Utformning av entréområdet, 7.2, ska göras i särskild ordning och tas fram av landskapsarkitekt i dialog med förvaltare. Här ska finnas parkering, eldstad, bänkbord och skyltar med information om reservatets natur- och kulturmiljövärden. Andra anläggningar som kan vara aktuella är toalett, naturlekplats och liknande.

Marken i entréområdet kommer sannolikt att behöva saneras, avgränsningen för eventuella föroreningar är inte utredd och eventuellt kan även intilliggande mark beröras. Vid återställning efter eventuell sanering ska en plan för att skapa småbiotoper i entréområdet tas fram, exempelvis anlägga äng, skapa biotoper med död ved, stenar med mera.

Utformning av entréområdet och planen för småbiotoper i entréområdet ska tas fram parallellt och synkroniseras.

- I entréområdet ska skyltställ för anslag sättas upp. Här kan till exempel föreningar sätta upp anslag om guidningar som de anordnar i reservatet. Om behov uppkommer kan ytterligare skyltställ för anslag sättas upp i reservatet på strategiska platser.
- Nya leder ska anläggas.
 - Västerut från entréområdet längs träd- och buskridå 4.5 därefter i sträckningen för den led som finns i gällande detaljplan fram till dunge 3.12. Detta medför att den led som anlagts från Borgåsgatan fram till dunge 3.12 avvecklas. En stig anläggs från Borgåsgatan fram till den nya leden.
 - Stigen öster om naturbetesmarken 1.2 ska göras om till en led.
 - Längs Blåstergatan, från befintlig led i väster till dagvattendammarna i öster.
 - Från banvallen till norra delen av entréområdet.
- Minst en led ska vara markerad.
- Bänkar placeras på strategiska platser längs lederna.
- För en av lederna ska åtgärder göras för att så många som möjligt av besökarna i reservatet ska kunna nyttja leden. Det innebär bland annat att den markeras på ett tydligt sätt och att bänkar placeras med jämna mellanrum.
- Både befintliga och nyanlagda leder ska vara körbara för att underlätta skötseln och transporter i reservatet.
- Två fikaplatser ska skapas. Det ska stå minst ett bänkbord på varje plats och gräset ska skötas som gräsmatta. Vid behov kan en grusyta anläggas där bänkborden placeras.
- Informationsskyltar ska sättas upp i området.
 - Ett större skyltställ med flera skyltar i entréområdet.
 - Mindre skyltar vid de mest välanvända ingångarna till reservatet.
 - Gränsmarkeringsstolpar med naturreservatsstjärnan i övriga ingångar.
 - Skyltar om kulturmiljövärden vid minst tre lämpliga objekt i naturreservatet.
 - Skylt om fridlysta arter i reservatet.
 - Skyltar i alla ingångar om att hundar ska hållas kopplade och om att på lederna ska man samsas och visa varandra hänsyn. Även andra skyltar gällande föreskrifter kan vara aktuella om behov uppstår.
- Löpande underhåll av anläggningarna och småbiotoperna i entréområdet, fikaplatserna, lederna, bänkarna, bänkborden, skyltställena och informationsskyltarna, gränsmarkeringarna och dess skyltar.

Stigen mellan dunge 3.9 och naturbetesmark 1.2 ska göras om till led och kopplas ihop med befintliga leder.

5. Tillsyn, dokumentation och uppföljning

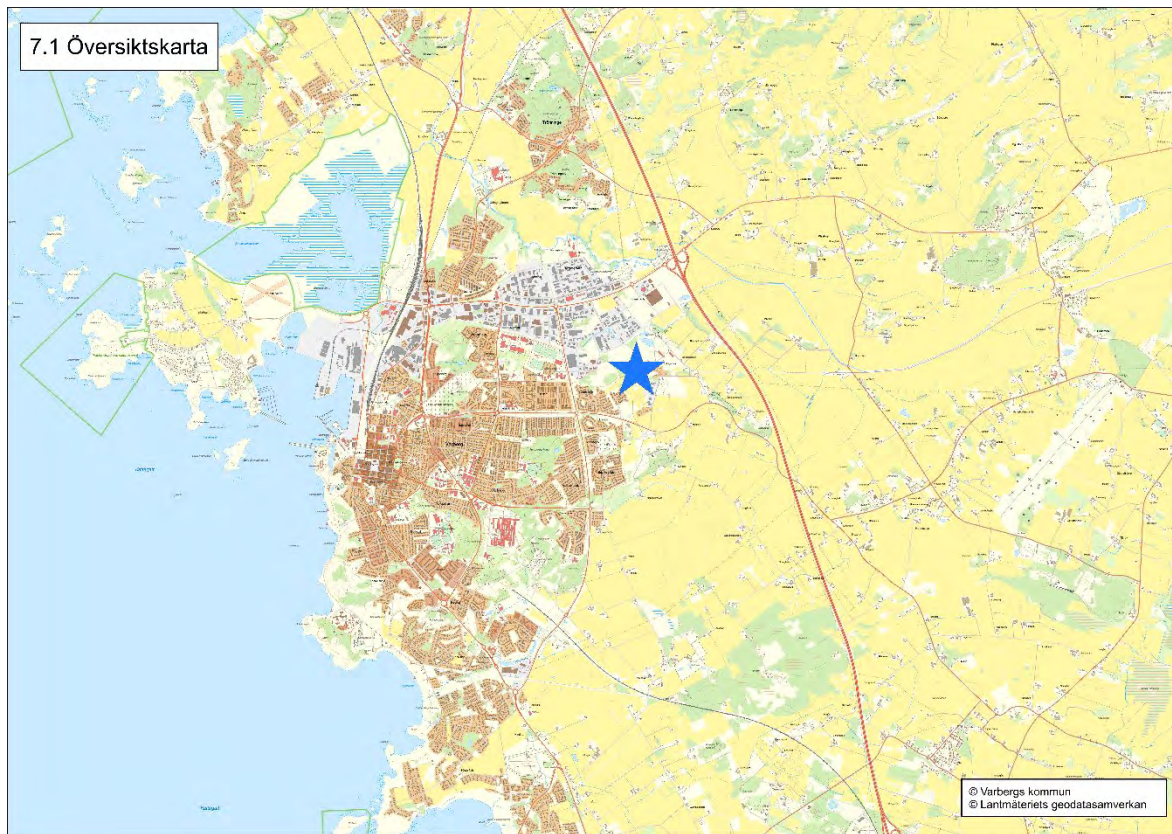
Varbergs kommun ansvarar för uppföljning och utvärdering av naturreservatets syfte, att skötselåtgärder dokumenteras och följs upp, att tillsyn av naturreservatet utförs samt att dispenser och tillstånd följs.

6. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	När	Skötselområde	Prioritet	Finansiering
Gränsmarkering	Inom 2 år	Hela reservatet	1	Varbergs kommun
Anläggning av brukningsväg	Snarast	3.13 och 7.2	1	Varbergs kommun
Upprätta gestaltungs-förslag för entréområdet: parkering, eldstad, bänkbord, småbiotoper etc	Inom 2 år	7.2	1	Varbergs kommun
Anlägga entréområdet i enlighet med gestaltungs-förslaget	Påbörjas inom 3 år	7.2	1	Varbergs kommun
Uppsättning av informationsskyltar	Påbörjas inom 1 år	I flera av ingångarna	1	Varbergs kommun
Nyanläggning av 4 leder	Påbörjas inom 2 år	Grönstreckade sträckor på Friluftslivskartan	2	Varbergs kommun
Upprustning av befintliga leder	Vid behov	Gröna sträckor på Friluftslivskartan	2	Varbergs kommun
Anläggning av 2 fikaplatser	Påbörjas inom 2 år	3.9 och 7.3	1	Varbergs kommun
Löpande underhåll av anläggningar för friluftslivet	Vid behov	Hela reservatet	1	Varbergs kommun
Betesdrift, alt slåtter eller bränning	Årligen	1.1-1.6	1	Varbergs kommun
Betesdrift, alt slåtter eller bränning	Vid behov	2.1-2.5 och 6.2	2	Varbergs kommun
Betesputs	Vid behov	1.1-1.6 och 2.1-2.5	2	Varbergs kommun
Slyröjning	Vid behov	1.1-1.6	1	Varbergs kommun
Slyröjning	Vid behov	2.1-2.5	2	Varbergs kommun
Bekämpning av björnbär	Vid behov	1.1-1.6	1	Varbergs kommun
Röja fram småvattnet	Inom 3 år	1.4	2	Varbergs kommun
Föryngra buskage och brynmiljöer	Vid behov	Hela reservatet	2	Varbergs kommun
Plantering av träd och buskar	Vid behov	1.2-1.5, 2.1-2.5 och 4.1-4.6	3	Varbergs kommun

Småvatten anläggs om det är möjligt	Påbörjas inom 3 år	Hela reservatet	2	Varbergs kommun
Inventering av träd att friställa	Påbörjas inom 1 år	3.1-3.13	1	Varbergs kommun
Friställning av träd	Påbörjas inom 2 år	3.1-3.13	1	Varbergs kommun
Röjning av dungarna för att begränsa utbredningen	Vid behov	3.1-3.13	3	Varbergs kommun
Glesa dunge	Påbörjas inom 4 år	1.2	3	Varbergs kommun
Om möjligt bete i dunge 3.9	Inom 10 år	3.9	3	Varbergs kommun
Beskära träd längs lederna	Vid behov	Alla leder	1	Varbergs kommun
Anläggning av träd- och buskrader	Påbörjas inom 3 år	4.5-4.6	2	Varbergs kommun
Anläggning av träd- och buskrader	Påbörjas inom 5 år	4.3-4.4	3	Varbergs kommun
Anlägga våtmark	Inom 6 år	5	2	Varbergs kommun
Röjning längs stenmurar	Vid behov	Hela reservatet	2	Varbergs kommun
Bekämpning av främmande arter	Vid behov	Hela reservatet	2	Varbergs kommun
Utsättning av arter	Om det bedöms relevant	Hela reservatet	3	Varbergs kommun
Urgrävning av småvatten eller våtmark	Vid behov	Hela reservatet	3	Varbergs kommun
Slätter av vegetation i småvatten eller våtmark	Vid behov	Hela reservatet	3	Varbergs kommun
Stubbskottsbruk	Påbörjas inom 5 år	3.9	3	Varbergs kommun
Trädåtgärder såsom beskärning, veteranisering, uppstamning, hamling, friställning, ringbarkning, stubbskottsbruk etcetera	Vid behov	1.2-1.6, 2.1-2.5, 3.1-3.13 och 4.1-4.6	3	Varbergs kommun
Ta fram plan för omställning av brukad åkermark till naturmark	Påbörjas inom 5 år	6.1-6.4	2	Varbergs kommun
Omställning av brukad åkermark till naturmark	Påbörjas inom 6 år	6.1-6.4	2	Varbergs kommun
Ta fram särskild plan för åtgärder i den naturmark som skapats	Påbörjas inom 6 år	6.1-6.4	2	Varbergs kommun

7. Kartor

7.2 Beslutskarta

TRÄSLÖV 3:2

TRÄSLÖV 3:7

TRÄSLÖV 3:9

TRÄSLÖV 3:24

TRÄSLÖV 3:15

TRÄSLÖV 3:25

TRÄSLÖV 3:12

TRÄSLÖV 3:7

TRÄSLÖV 3:10

TRÄSLÖV 3:13

TRÄSLÖV 3:10

TRÄSLÖV S:55

TRÄSLÖV 3:7

TRÄSLÖV 3:2

TRÄSLÖV 37:1

TRÄSLÖV 5:36

GETAKÄRR 2:1

TRÄSLÖV 15:1

TRÄSLÖV 18:21

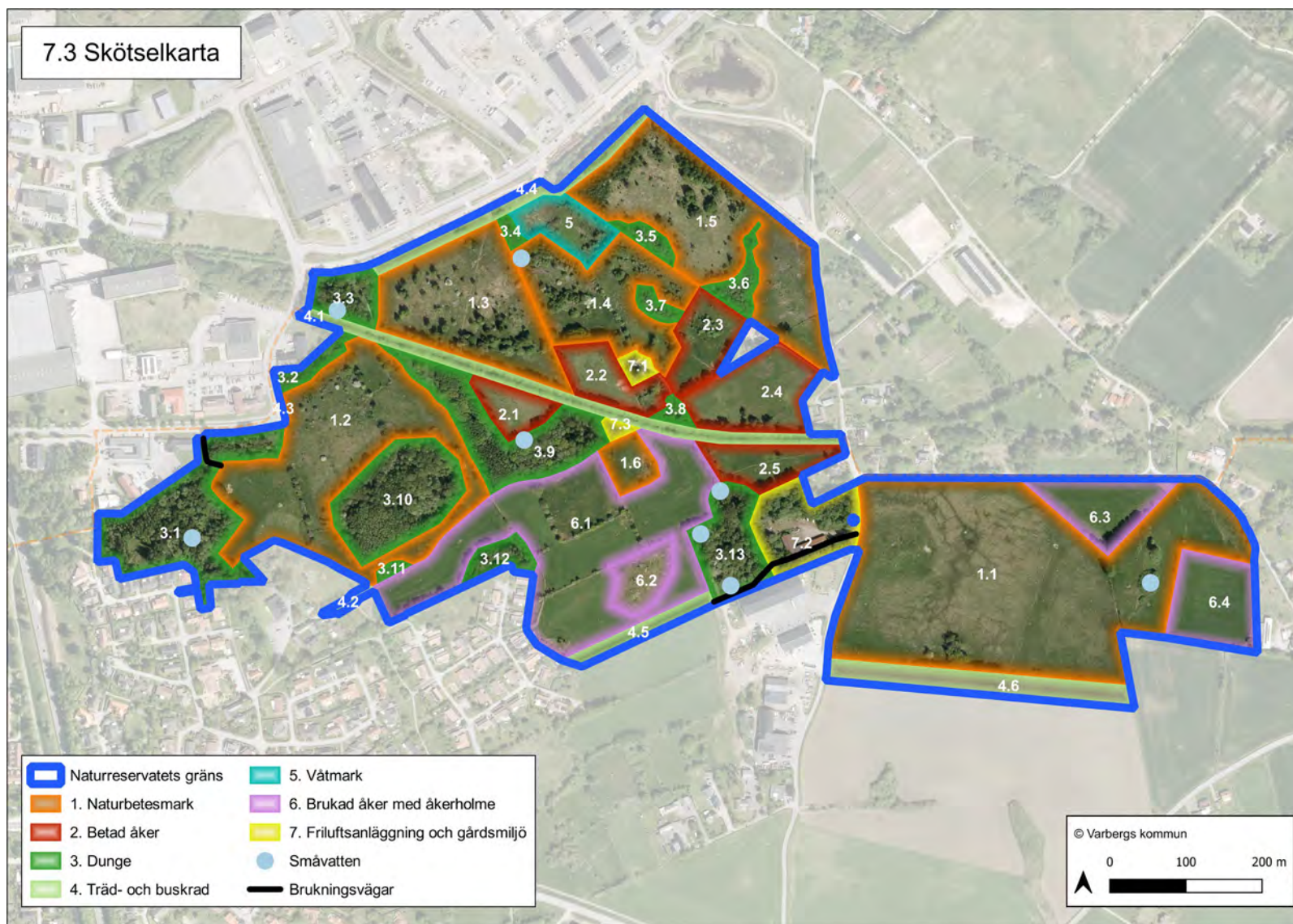
TRÄSLÖV 2:1

Naturreservatets gräns

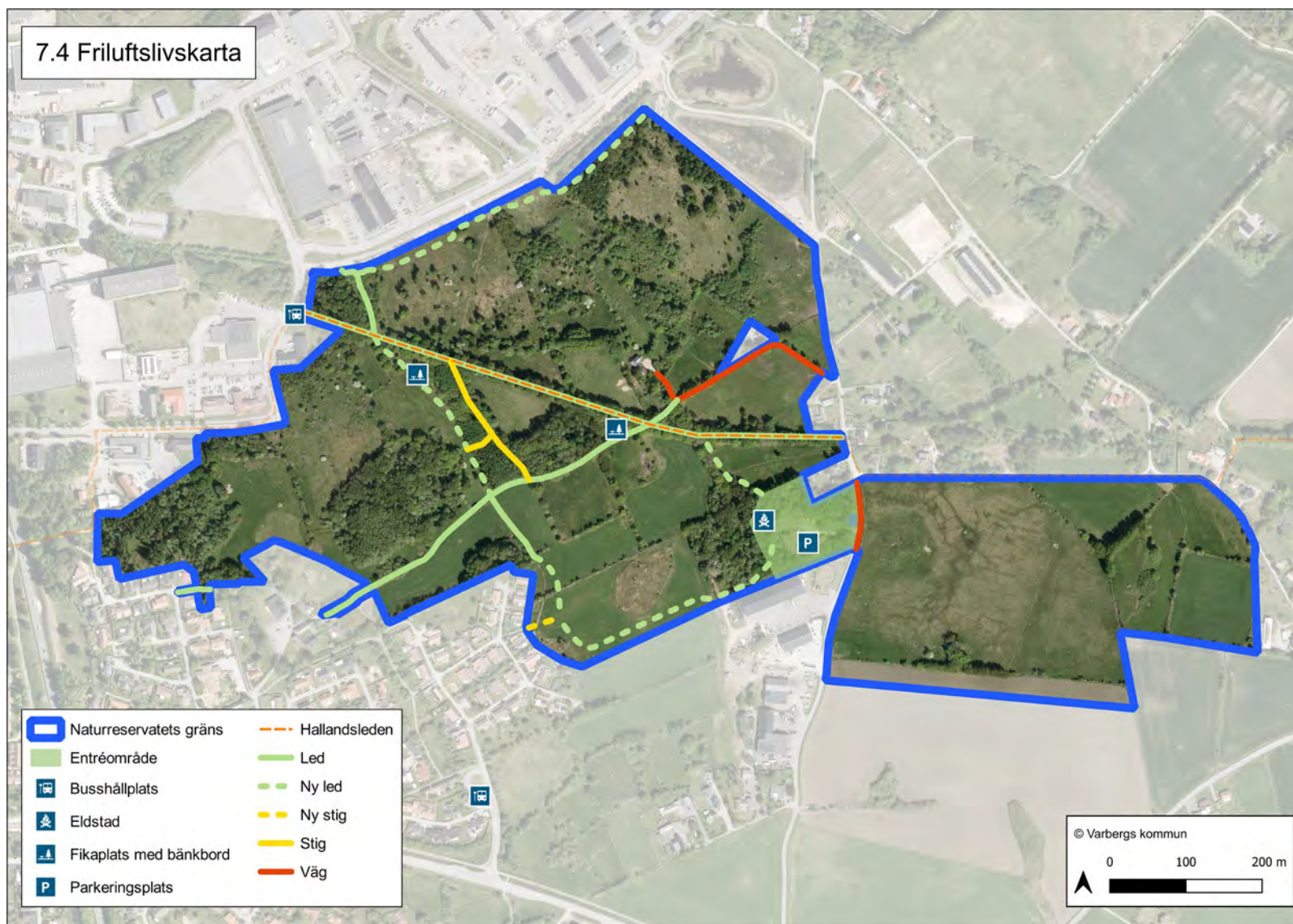
© Varbergs kommun
© Latmåteriets geodatasamverkan

0 100 200 m

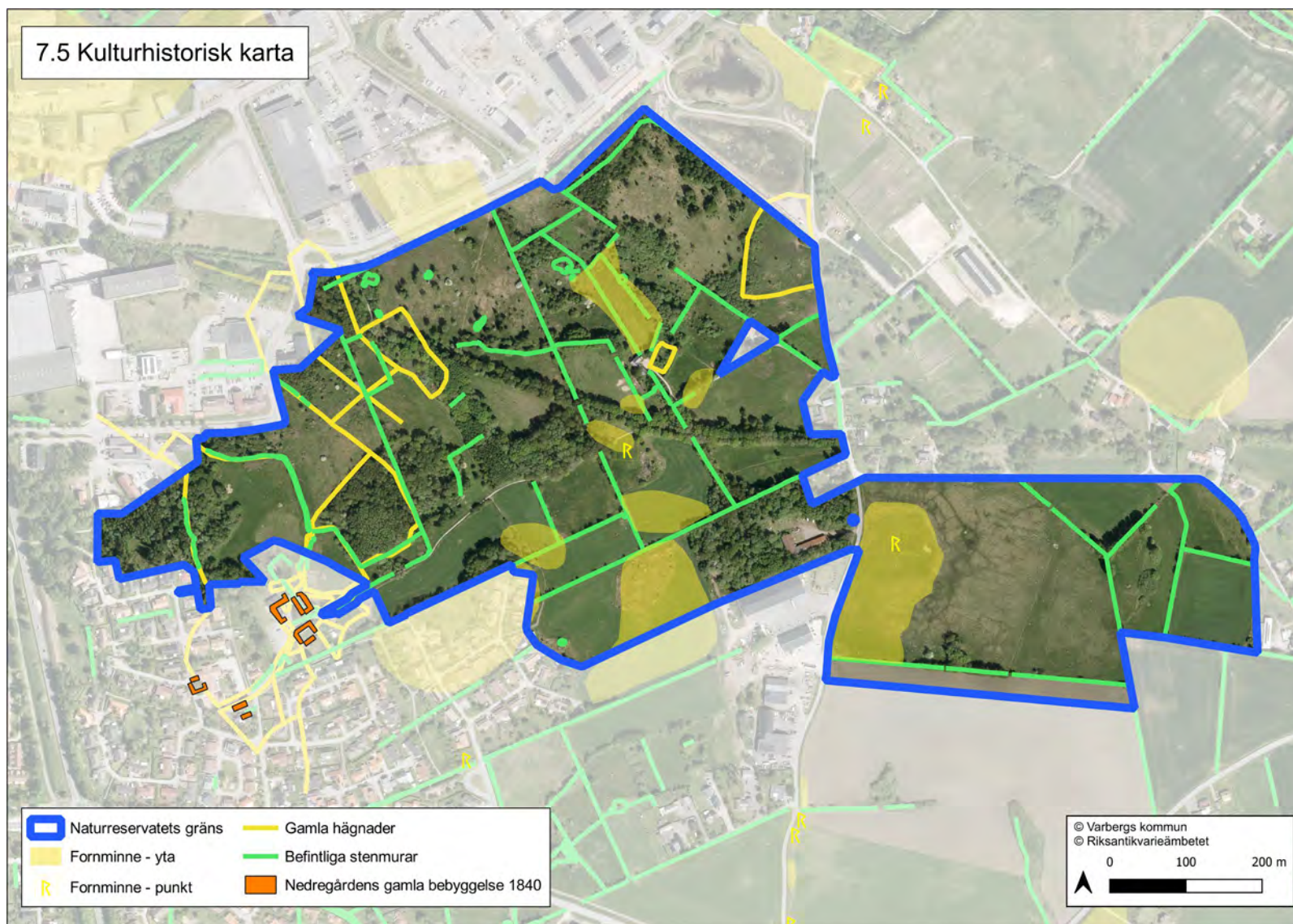
7.3 Skötselkarta

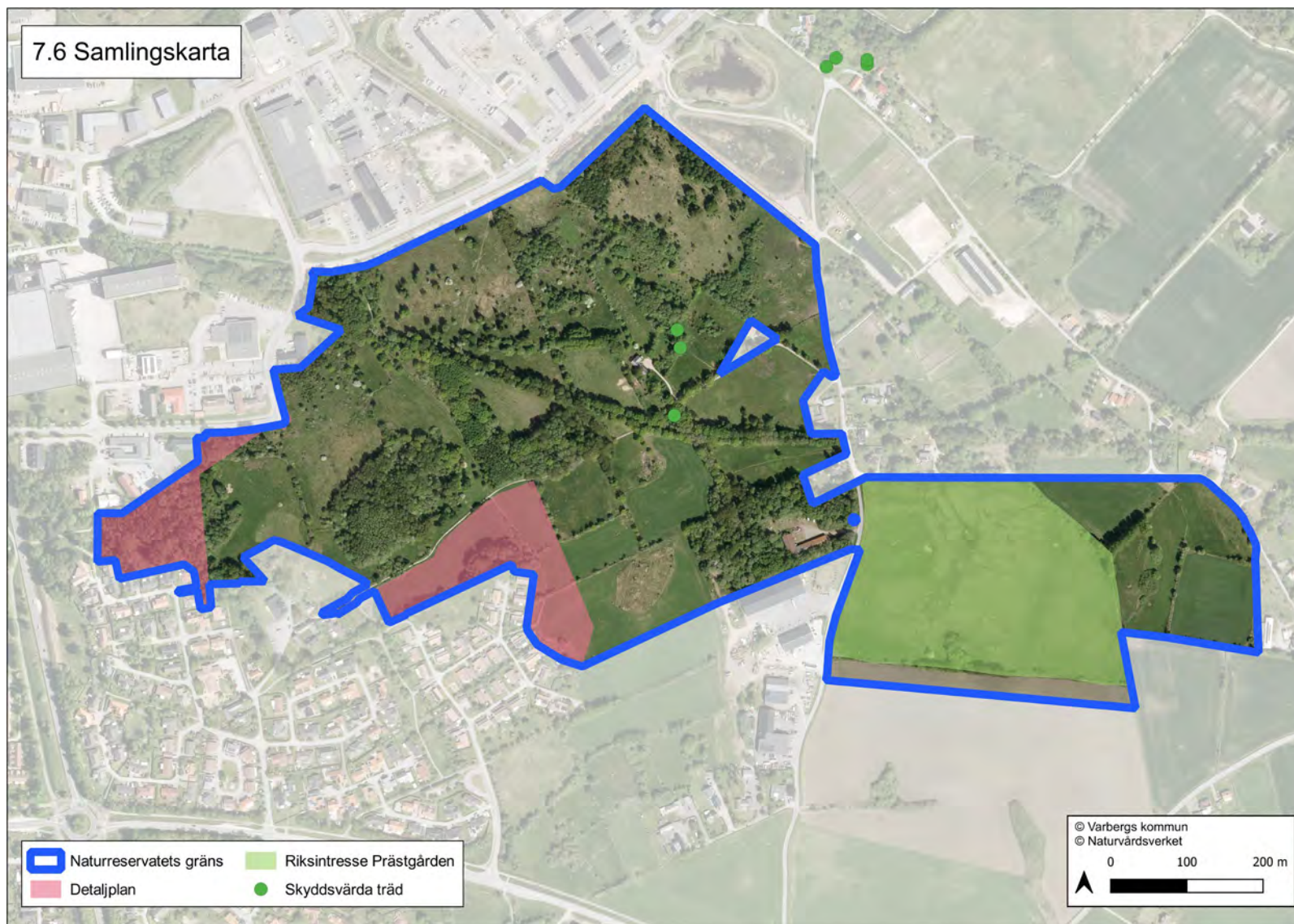
7.4 Friluftslivskarta

7.5 Kulturhistorisk karta

7.6 Samlingskarta

Förteckning över arter som påträffats i Nedregårdens naturreservat

Uppgifter om artförekomster i naturreservatet är hämtade från www.artportalen.se. Utöver uppgifterna nedan finns det sannolikt ytterligare förekomster och rödlistade arter i området, som ännu inte observerats eller som ej kommit till kommunens kännedom.

Rödlistade arter är indelade i kategorier baserade på artens risk att försvinna från Sverige enligt ”Rödlistade arter i Sverige 2025, SLU ArtDatabanken”.

Följande rödlistningskategorier finns i förteckningen:

NT Nära hotad

VU Sårbar

EN Starkt hotad

CR Akut hotad

Totalt finns 581 arter noterade i naturreservatet, varav 62 är rödlistade. Av de rödlistade arterna är 23 fåglar, resterande arter tillhör organismgrupperna kärlväxter, ryggradslösa djur och svampar.

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Organismgrupp	Rödlistekategori	Fridlyst	ÅGP	Fågeldirektivet	Habitatdirektivet	Senast noterad
Cochlodina laminata	slätspolsnäck	Blötdjur						2025
Eptesicus nilssonii	nordfladdermus	Däggdjur	NT	Ja			Ja	2024
Myotis mystacinus/brandtii	mustaschfladdermus/tajgafladdermus	Däggdjur		Ja			Ja	2023
Pipistrellus pygmaeus	dvärgpipistrell	Däggdjur		Ja			Ja	2024
Vespertilio murinus	gråskimlig fladdermus	Däggdjur		Ja			Ja	2024
Nyctalus noctula	större brunfladdermus	Däggdjur		Ja			Ja	2024
Vulpes vulpes	rödräv	Däggdjur						2024
Thymelicus lineola	mindre tätelsmygare	Fjärilar	NT					2025
Hesperia comma	silversmygare	Fjärilar	NT					2025
Lycaena virgaureae	vitfläckig guldvinge	Fjärilar	NT					2014

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Organismgrupp	Rödlistekategori	Fridlyst	ÅGP	Fågeldirektivet	Habitatdirektivet	Senast noterad
Sesia bembeciformis	bålgetingsglasvinge	Fjärilar	VU					2025
Cupido minimus	mindre blåvinge	Fjärilar	VU					2025
Lycaena hippothoe	violettkantad guldvinge	Fjärilar	VU					2018
Cyaniris semiargus	ängsblåvinge	Fjärilar	VU					2019
Plebejus argus/idas	ljungblåvinge/hedblåvinge	Fjärilar						2023
Vanessa atalanta	amiral	Fjärilar						2019
Trichopteryx carpinata	asplobmätare	Fjärilar						2023
Anthocharis cardamines	aurorafjäril	Fjärilar						2025
Anacamptis blattariella	björksobermal	Fjärilar						2014
Udea lutealis	blekgult ängsmott	Fjärilar						2012
Anthophila fabriciana	bredvingad nässelmal	Fjärilar						2025
Gonepteryx rhamni	citronfjäril	Fjärilar						2019
Synanthedon scoliaeformis	dolkstekelsglasvinge	Fjärilar						2025
Thecla betulae	eldsnabbvinge	Fjärilar						2014
Orthosia gothica	gotiskt sälgly	Fjärilar						2023
Lithophane socia	gråbrunt träfly	Fjärilar						2023
Euclidia glyphica	gulbrokigt slätterfly	Fjärilar						2019
Ectoedemia albifasciella	gulkragad ekdvärgmal	Fjärilar						2013
Agriphila straminella	halmgult gräsmott	Fjärilar						2012
Plebejus idas	hedblåvinge	Fjärilar						2006
Coenonympha pamphilus	kamgräsfjäril	Fjärilar						2019
Araschnia levana	kartfjäril	Fjärilar						2022
Pararge aegeria	kvickgräsfjäril	Fjärilar						2025
Pieris brassicae	kålfjäril	Fjärilar						2022
Plebejus argus	ljungblåvinge	Fjärilar						2019
Aphantopus hyperantus	lukträsfjäril	Fjärilar						2020
Lycaena phlaeas	mindre guldvinge	Fjärilar						2019
Aglais urticae	nässelfjäril	Fjärilar						2019
Hydraecia micacea	potatisstamfly	Fjärilar						2025
Boloria euphrosyne	prydlig pärlemorffjäril	Fjärilar						2019
Polyommatus icarus	puktörneblåvinge	Fjärilar						2025
Aglais io	påfågelläga	Fjärilar						2021
Pieris napi	rapsfjäril	Fjärilar						2025
Pieris rapae	rovfjäril	Fjärilar						2022
Fabriciana adippe	skogspärlemorffjäril	Fjärilar						2007
Maniola jurtina	slättergräsfjäril	Fjärilar						2020
Issoria lathonia	storfläckig pärlemorffjäril	Fjärilar						2019
Orthosia incerta	större sälgly	Fjärilar						2023
Xanthorhoe fluctuata	svartfläcksfältmätare	Fjärilar						2023
Recurvaria leucateila	svartvit böjmal	Fjärilar						2014

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Organismgrupp	Rödlistekategori	Fridlyst	ÅGP	Fågeldirektivet	Habitatdirektivet	Senast noterad
Lasiommata megera	svingelgräsfjäril	Fjärilar						2019
Vanessa cardui	tistelfjäril	Fjärilar						2025
Polygonia c-album	vinbärsfuks	Fjärilar						2006
Synanthedon tipuliformis	vinbärsglasvinge	Fjärilar						2025
Brenthis ino	älggräspärlemorfjäril	Fjärilar						2007
Ematurga atomaria	ängsmätare	Fjärilar						2019
Speyeria aglaja	ängspärlemorfjäril	Fjärilar						2025
Ochlodes sylvanus	ängssmygare	Fjärilar						2020
Riparia riparia	backsvala	Fåglar	EN	Ja				1974
Asio otus	hornuggla	Fåglar	EN	Ja				1964
Limosa limosa	rödspov	Fåglar	EN	Ja	Fastställt	Ja		1974
Oriolus oriolus	sommargylling	Fåglar	EN	Ja				1974
Numenius arquata	storspov	Fåglar	EN	Ja		Ja		1974
Spatula querquedula	årta	Fåglar	EN	Ja		Ja		1974
Actitis hypoleucos	drillsnäppa	Fåglar	NT	Ja				2021
Poecile palustris	entita	Fåglar	NT	Ja				2018
Locustella fluviatilis	flodsångare	Fåglar	NT	Ja				1974
Phylloscopus sibilatrix	grönsångare	Fåglar	NT	Ja				2024
Emberiza citrinella	gulsparv	Fåglar	NT	Ja				2024
Jynx torquilla	göktyta	Fåglar	NT	Ja				2026
Prunella modularis	järnsparv	Fåglar	NT	Ja				2026
Hirundo rustica	ladusvala	Fåglar	NT	Ja				2021
Dryobates minor	mindre hackspett	Fåglar	NT	Ja				2022
Carpodacus erythrinus	rosenfink	Fåglar	NT	Ja				2019
Turdus iliacus	rödvingetrast	Fåglar	NT	Ja		Ja		2026
Acrocephalus scirpaceus	rörsångare	Fåglar	NT	Ja				2019
Motacilla alba	sädesärta	Fåglar	NT	Ja				2021
Chloris chloris	grönfink	Fåglar	VU	Ja				2021
Delichon urbicum	hussvala	Fåglar	VU	Ja				2023
Sturnus vulgaris	stare	Fåglar	VU	Ja		Ja		2024
Apus apus	tornseglare	Fåglar	VU	Ja				2021
Pica pica	skata	Fåglar		Ja		Ja		2021
Phylloscopus inornatus	tajgasångare	Fåglar		Ja				2020
Cyanistes caeruleus	blåmes	Fåglar		Ja				2025
Fringilla coelebs	bofink	Fåglar		Ja				2021
Lymnocyptes minimus	dvärgbeckasin	Fåglar		Ja		Ja		2022
Larus canus	fiskmås	Fåglar		Ja		Ja		2021
Phylloscopus collybita	gransångare	Fåglar		Ja				2025
Muscicapa striata	grå flugsnappare	Fåglar		Ja				2019
Anser anser	grågås	Fåglar		Ja		Ja		2021

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Organismgrupp	Rödlistekategori	Fridlyst	ÅGP	Fågeldirektivet	Habitatdirektivet	Senast noterad
Ardea cinerea	gråhäger	Fåglar		Ja				2021
Acanthis flammea	gråsiska	Fåglar		Ja				2026
Passer domesticus	gråsparv	Fåglar		Ja				2021
Anas platyrhynchos	gräsand	Fåglar		Ja		Ja		2021
Tringa glareola	grönben	Fåglar		Ja		Ja		2022
Picus viridis	gröngöling	Fåglar		Ja				2026
Troglodytes troglodytes	gårdsmyg	Fåglar		Ja				2025
Cuculus canorus	gök	Fåglar		Ja				2025
Linaria cannabina	hämpling	Fåglar		Ja				2016
Hippolais icterina	härmsångare	Fåglar		Ja				2025
Cygnus olor	knölsvan	Fåglar		Ja		Ja		2019
Turdus merula	koltrast	Fåglar		Ja		Ja		2024
Corvus corone	kråka	Fåglar		Ja		Ja		2021
Acrocephalus palustris	kärrsångare	Fåglar		Ja				2025
Phylloscopus trochilus	lövsångare	Fåglar		Ja				2026
Thinornis dubius	mindre strandpipare	Fåglar		Ja				2022
Luscinia luscinia	näktergal	Fåglar		Ja				2025
Sitta europaea	nötväcka	Fåglar		Ja				2022
Buteo buteo	ormvråk	Fåglar		Ja				2016
Passer montanus	pilfink	Fåglar		Ja				2021
Perdix perdix	rapphöna	Fåglar		Ja		Ja		1974
Columba palumbus	ringduva	Fåglar		Ja		Ja		2024
Turdus torquatus	ringtrast	Fåglar		Ja				2026
Erithacus rubecula	rödhake	Fåglar		Ja				2025
Phoenicurus phoenicurus	rödstjärt	Fåglar		Ja				2026
Gallinula chloropus	rörhöna	Fåglar		Ja		Ja		2021
Columba oenas	skogsduva	Fåglar		Ja		Ja		1974
Tachybaptus ruficollis	smådopping	Fåglar		Ja				2021
Fulica atra	sothöna	Fåglar		Ja		Ja		2019
Accipiter nisus	sparvhök	Fåglar		Ja				2021
Carduelis carduelis	steglits	Fåglar		Ja				2026
Coccothraustes coccothraustes	stenknäck	Fåglar		Ja				2026
Oenanthe oenanthe	stenskvätta	Fåglar		Ja				2019
Dendrocopos major	större hackspett	Fåglar		Ja				2026
Sylvia atricapilla	svarthätta	Fåglar		Ja				2026
Ficedula hypoleuca	svartvit flugsnappare	Fåglar		Ja				2024
Alauda arvensis	sånglärka	Fåglar		Ja		Ja		2021
Emberiza schoeniclus	sävsparv	Fåglar		Ja				2021
Acrocephalus schoenobaenus	sävsångare	Fåglar		Ja				2022
Parus major	talgoxe	Fåglar		Ja				2021

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Organismgrupp	Rödlistekategori	Fridlyst	ÅGP	Fågeldirektivet	Habitatdirektivet	Senast noterad
<i>Turdus philomelos</i>	taltrast	Fåglar		Ja		Ja		2025
<i>Falco tinnunculus</i>	tornfalk	Fåglar		Ja				2021
<i>Sylvia borin</i>	trädgårdssångare	Fåglar		Ja				2025
<i>Certhia familiaris</i>	trädkryp	Fåglar		Ja				2024
<i>Lullula arborea</i>	trädlärka	Fåglar		Ja		Ja		2018
<i>Anthus trivialis</i>	trädpiplärka	Fåglar		Ja				2022
<i>Curruca communis</i>	törnsångare	Fåglar		Ja				2023
<i>Curruca curruca</i>	årtsångare	Fåglar		Ja				2016
<i>Acanthis flammea cabaret</i>	brunsiska	Fåglar						2022
<i>Phylloscopus collybita collybita</i>	sydlig gransångare	Fåglar						2024
<i>Motacilla flava flava</i>	sydlig gulärta	Fåglar						1974
<i>Phasianus colchicus</i>	fasan	Fåglar				Ja		2024
<i>Rana temporaria</i>	vanlig groda	Grod- och kräldjur		Ja			Ja	2024
<i>Bufo bufo</i>	vanlig padda	Grod- och kräldjur		Ja				2025
<i>Graphosoma italicum</i>	strimlus	Halvvingar						2020
<i>Elasmostethus interstinctus</i>	större björkbärfis	Halvvingar						2015
<i>Dryophilocoris flavoquadrimaculatus</i>		Halvvingar						2025
<i>Harpocera thoracica</i>		Halvvingar						2022
<i>Nithecus jacobaeae</i>		Halvvingar						2025
<i>Pithanus maerkelii</i>		Halvvingar						2025
<i>Rhopalus parumpunctatus</i>		Halvvingar						2025
<i>Stenodema laevigata</i>		Halvvingar						2025
<i>Tettigonia viridissima</i>	grön vårtbitare	Hoppkrävtvingar						2014
<i>Omocestus viridulus</i>	grön ängsgräshoppa	Hoppkrävtvingar						2025
<i>Ranunculus auricomus</i>	majsmörblommor (sektionen)	Kärlväxter						2022
<i>Taraxacum sect. Taraxacum</i>	ogräsmaskrosor	Kärlväxter						2021
<i>Tephrosia palustris</i>	kärnocka	Kärlväxter	CR	Ja	Fastställt			1871
<i>Acer campestre</i>	naverlön	Kärlväxter	CR					2019
<i>Fraxinus excelsior</i>	ask	Kärlväxter	EN					2021
<i>Anthemis cotula</i>	kamomillkulla	Kärlväxter	EN	Ja	Fastställt			1952
<i>Gentiana pneumonanthe</i>	klockgentiana	Kärlväxter	EN	Ja	Fastställt			2025
<i>Salvia verticillata</i>	kranssalvia	Kärlväxter	EN					1909
<i>Ulmus glabra</i>	skogsalm	Kärlväxter	EN					2021
<i>Thymus serpyllum</i>	backtimjan	Kärlväxter	NT					2019
<i>Juncus squarrosus</i>	borsttåg	Kärlväxter	NT					2023
<i>Pedicularis sylvatica</i>	granspira	Kärlväxter	NT					2023
<i>Polygala vulgaris</i>	jungfrulin	Kärlväxter	NT					2023
<i>Selinum carvifolia</i>	krusfrö	Kärlväxter	NT					2011
<i>Vicia villosa</i>	luddvicker	Kärlväxter	NT					1909
<i>Lythrum portula</i>	rödlänke	Kärlväxter	NT					2016

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Organismgrupp	Rödlistekategori	Fridlyst	ÅGP	Fågeldirektivet	Habitatdirektivet	Senast noterad
Scorzonera humilis	svinrot	Kärlväxter	NT					2023
Sagina revelieri	sylnarv	Kärlväxter	NT					2019
Thalictrum simplex subsp. simplex	vanlig backruta	Kärlväxter	NT					1999
Carex hostiana	ängsstarr	Kärlväxter	NT					2019
Glyceria declinata	blågrönt mannagräs	Kärlväxter	VU					2025
Hypericum pulchrum	hedjohannesört	Kärlväxter	VU	Ja				1907
Arnica montana	slåttergubbe	Kärlväxter	VU				Ja	2021
Malva pusilla	vit kattost	Kärlväxter	VU					1900
Dactylorhiza maculata subsp. maculata	Jungfru Marie nycklar	Kärlväxter		Ja				2021
Impatiens parviflora	blekbalsamin	Kärlväxter						2021
Lupinus polyphyllus	blomsterlupin	Kärlväxter						2021
Sambucus racemosa	druvfläder	Kärlväxter						2019
Matricaria discoidea	gatkamomill	Kärlväxter						2019
Geum rivale × urbanum	humleblomster × nejlikrot	Kärlväxter						2019
Berberis thunbergii	häckberberis	Kärlväxter						2019
Amelanchier spicata	häggmispel	Kärlväxter						2019
Rosa multiflora	japansk klätterros	Kärlväxter						2019
Rosa vosagiaca agg.	nyponros (aggregat)	Kärlväxter						2021
Amelanchier lamarckii	prakthäggmispel	Kärlväxter						2021
Malus toringo	rönnbärsapel	Kärlväxter						2019
Acer pseudoplatanus	tysklönn	Kärlväxter						2019
Rosa rugosa	vresros	Kärlväxter						2021
Trifolium hybridum	alsikeklöver	Kärlväxter						2019
Epilobium adenocaulon	amerikansk dunört	Kärlväxter						2019
Malus domestica	apel	Kärlväxter						2021
Populus tremula	asp	Kärlväxter						2021
Myosotis ramosissima	backförgåtmigej	Kärlväxter						2019
Arabidopsis thaliana	backtrav	Kärlväxter						2021
Tripleurospermum inodorum	baldersbrå	Kärlväxter						2019
Berberis vulgaris	berberis	Kärlväxter						2021
Epilobium montanum	bergdunört	Kärlväxter						2019
Epilobium montanum agg.	bergdunört (aggregat)	Kärlväxter						2019
Quercus petraea	berge	Kärlväxter						2021
Senecio sylvaticus	bergkorsört	Kärlväxter						2019
Calamagrostis epigejos	bergrör	Kärlväxter						2019
Rumex acetosella	bergssyra	Kärlväxter						2019
Agrostis vinealis	bergven	Kärlväxter						2019
Salix aurita	bindvide	Kärlväxter						2019
Potentilla erecta	blodrot	Kärlväxter						2021
Vaccinium myrtillus	blåbär	Kärlväxter						2019

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Organismgrupp	Rödlistekategori	Fridlyst	ÅGP	Fågeldirektivet	Habitatdirektivet	Senast noterad
Jasione montana	blåmunkar	Kärlväxter						2019
Ajuga pyramidalis	blåsuga	Kärlväxter						2022
Molinia caerulea	blåtåtel	Kärlväxter						2019
Pimpinella saxifraga	bockrot	Kärlväxter						2019
Frangula alnus	brakved	Kärlväxter						2019
Myosotis discolor	brokförgåtmeje	Kärlväxter						2021
Filipendula vulgaris	brudbröd	Kärlväxter						2021
Bidens tripartita	brunskåra	Kärlväxter						2019
Prunella vulgaris	brunört	Kärlväxter						2019
Urtica dioica	brännässla	Kärlväxter						2021
Briza media	darrgräs	Kärlväxter						2023
Vicia hirsuta	duvvicker	Kärlväxter						2019
Veronica scutellata	dyveronika	Kärlväxter						2019
Gymnocarpium dryopteris	ekbräken	Kärlväxter						2021
Maianthemum bifolium	ekorrbar	Kärlväxter						2019
Juniperus communis	en	Kärlväxter						2019
Lolium perenne	engelskt rajgräs	Kärlväxter						2019
Lythrum salicaria	fackelblomster	Kärlväxter						2019
Potentilla argentea	femfingerört	Kärlväxter						2019
Scrophularia nodosa	flenört	Kärlväxter						2019
Crataegus rhipidophylla	flikhagtorn	Kärlväxter						2019
Hieracium umbellatum	flockfibbla	Kärlväxter						2019
Sambucus nigra	fläder	Kärlväxter						2019
Scutellaria galericulata	frossört	Kärlväxter						2019
Hypericum maculatum	fyrkantig johannesört	Kärlväxter						2021
Festuca ovina	fårsvingel	Kärlväxter						2019
Veronica arvensis	fältveronika	Kärlväxter						2019
Odontites vulgaris	gatrödtoppa	Kärlväxter						2019
Euphrasia stricta var. brevipila	glandelögontröst	Kärlväxter						2011
Betula pubescens	glasbjörk	Kärlväxter						2019
Picea abies	gran	Kärlväxter						2008
Plantago major	groblad	Kärlväxter						2019
Carex hirta	grusstarr	Kärlväxter						2019
Artemisia vulgaris	gråbo	Kärlväxter						2019
Pilosella officinarum	gråfibbla	Kärlväxter						2021
Salix cinerea	gråvide	Kärlväxter						2019
Stellaria graminea	grässtjärnblomma	Kärlväxter						2019
Scleranthus annuus	grönknavel	Kärlväxter						2019
Carex demissa	grönstarr	Kärlväxter						2019
Solidago virgaurea	gullris	Kärlväxter						2019

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Organismgrupp	Rödlistekategori	Fridlyst	ÅGP	Fågeldirektivet	Habitatdirektivet	Senast noterad
Galium verum	gulmåra	Kärlväxter						2019
Linaria vulgaris	gulsporre	Kärlväxter						2019
Lathyrus pratensis	gulvial	Kärlväxter						2019
Rumex longifolius	gårdsskräppa	Kärlväxter						2019
Argentina anserina	gåsört	Kärlväxter						2021
Lychnis flos-cuculi	göklomster	Kärlväxter						2022
Lathyrus linifolius	gökärt	Kärlväxter						2021
Rubus idaeus	hallon	Kärlväxter						2021
Trifolium arvense	harklöver	Kärlväxter						2019
Lapsana communis	harkål	Kärlväxter						2019
Carex leporina	harstarr	Kärlväxter						2019
Rosa mollis	hartsros	Kärlväxter						2019
Luzula congesta	hedfryle	Kärlväxter						1992
Carex panicea	hirsstarr	Kärlväxter						2019
Phegopteris connectilis	hultbräken	Kärlväxter						2021
Geum rivale	humleblomster	Kärlväxter						2021
Anthriscus sylvestris	hundkåx	Kärlväxter						2019
Carex nigra	hundstarr	Kärlväxter						2021
Salix repens	hundvide	Kärlväxter						2019
Dactylis glomerata	hundäxing	Kärlväxter						2019
Prunus padus	hägg	Kärlväxter						2019
Cerastium fontanum	hönsarv	Kärlväxter						2021
Cornus suecica	hönsbär	Kärlväxter						1979
Scorzoneroide autumnalis	höstfibbla	Kärlväxter						2019
Salix pentandra	jolster	Kärlväxter						2019
Trifolium campestre	jordklöver	Kärlväxter						2019
Glechoma hederacea	jordreva	Kärlväxter						2019
Caltha palustris	kabbleka	Kärlväxter						2021
Matricaria chamomilla	kamomill	Kärlväxter						2019
Cynosurus cristatus	kamäxing	Kärlväxter						2019
Conyza canadensis	kanadabinka	Kärlväxter						2019
Aegopodium podagraria	kirskål	Kärlväxter						2019
Alnus glutinosa	klibbal	Kärlväxter						2021
Senecio viscosus	klibbkorsört	Kärlväxter						2019
Erica tetralix	klockljung	Kärlväxter						2019
Eleocharis palustris	knappsäv	Kärlväxter						2019
Juncus conglomeratus	knappståg	Kärlväxter						2019
Luzula campestris	knippfryle	Kärlväxter						2021
Arrhenatherum elatius	knylhavre	Kärlväxter						2019
Danthonia decumbens	knägräs	Kärlväxter						2019

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Organismgrupp	Rödlistekategori	Fridlyst	ÅGP	Fågeldirektivet	Habitatdirektivet	Senast noterad
Ranunculus bulbosus	knölsmörblomma	Kärlväxter						2019
Stachys palustris	knölsyska	Kärlväxter						2019
Rumex crispus	krusskräppa	Kärlväxter						2019
Avenella flexuosa	kruståtel	Kärlväxter						2019
Sagina procumbens	krypnarv	Kärlväxter						2019
Agrostis stolonifera	krypven	Kärlväxter						2019
Salix repens subsp. repens	krypvide	Kärlväxter						2022
Comarum palustre	kråklöver	Kärlväxter						2019
Vicia cracca	kråkvicker	Kärlväxter						2019
Elytrigia repens	kvickrot	Kärlväxter						2019
Sonchus oleraceus	kålmolke	Kärlväxter						2019
Lotus corniculatus	käringtand	Kärlväxter						2019
Hylotelephium telephium	käreksört	Kärlväxter						2019
Cardamine pratensis subsp. paludosa	kärrbräsmå	Kärlväxter						2019
Epilobium palustre	kärrdunört	Kärlväxter						2019
Poa trivialis	kärrgröe	Kärlväxter						2019
Alopecurus geniculatus	kärrkavle	Kärlväxter						2019
Peucedanum palustre	kärrsilja	Kärlväxter						2019
Cirsium palustre	kärrtistel	Kärlväxter						2019
Viola palustris	kärrviol	Kärlväxter						2019
Convallaria majalis	liljekonvalj	Kärlväxter						2019
Vaccinium vitis-idaea	lingon	Kärlväxter						2019
Campanula rotundifolia	liten blålocka	Kärlväxter						2019
Sedum annuum	liten fetknopp	Kärlväxter						2019
Calluna vulgaris	ljung	Kärlväxter						2019
Capsella bursa-pastoris	lomme	Kärlväxter						2019
Avenula pubescens	luddhavre	Kärlväxter						2019
Bromus hordeaceus	luddlosta	Kärlväxter						2019
Holcus lanatus	luddtåtel	Kärlväxter						2019
Dryopteris dilatata	lundbräken	Kärlväxter						2019
Poa nemoralis	lundgröe	Kärlväxter						2019
Alliaria petiolata	lökrav	Kärlväxter						2022
Athyrium filix-femina	majbräken	Kärlväxter						2019
Veronica serpyllifolia	majveronika	Kärlväxter						2022
Glyceria fluitans	mannagräs	Kärlväxter						2019
Geranium molle	mjuknäva	Kärlväxter						2019
Chamaenerion angustifolium	mjölke	Kärlväxter						2019
Draba verna	nagelört	Kärlväxter						2021
Geum urbanum	nejlikrot	Kärlväxter						2021
Achillea ptarmica	nysört	Kärlväxter						2019

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Organismgrupp	Rödlistekategori	Fridlyst	ÅGP	Fågeldirektivet	Habitatdirektivet	Senast noterad
Vaccinium uliginosum	odon	Kärlväxter						2021
Viburnum opulus	olvon	Kärlväxter						2019
Sorbus intermedia	oxel	Kärlväxter						2021
Carex spicata	piggstarr	Kärlväxter						2019
Carex pilulifera	pillerstarr	Kärlväxter						2019
Persicaria lapathifolia	pilört	Kärlväxter						2019
Leucanthemum vulgare	prästkraige	Kärlväxter						2011
Tanacetum vulgare	renfana	Kärlväxter						2019
Pilosella lactucella	revfibbla	Kärlväxter						2019
Ranunculus repens	revsmörblomma	Kärlväxter						2019
Juncus articulatus	ryltåg	Kärlväxter						2019
Silene dioica	rödblåra	Kärlväxter						2023
Centaurea jacea	rödklint	Kärlväxter						2019
Trifolium pratense	rödklöver	Kärlväxter						2019
Plantago media	rödkämpar	Kärlväxter						2019
Spergularia rubra	rödnarv	Kärlväxter						2019
Festuca rubra	rödsvingel	Kärlväxter						2019
Agrostis capillaris	rödven	Kärlväxter						2019
Achillea millefolium	röllika	Kärlväxter						2019
Sorbus aucuparia	rönn	Kärlväxter						2019
Phalaris arundinacea	rörflen	Kärlväxter						2019
Teesdalia nudicaulis	sandkrassing	Kärlväxter						2019
Poa palustris	sengröe	Kärlväxter						2019
Erodium cicutarium	skatnäva	Kärlväxter						2019
Chelidonium majus	skelört	Kärlväxter						2019
Dryopteris carthusiana	skogsbräken	Kärlväxter						2019
Quercus robur	skogsek	Kärlväxter						2019
Equisetum sylvaticum	skogsfräken	Kärlväxter						2019
Trifolium medium	skogsklöver	Kärlväxter						2019
Acer platanoides	skogslönn	Kärlväxter						2019
Moehringia trinervia	skogsnarv	Kärlväxter						2019
Gnaphalium sylvaticum	skogsnoppa	Kärlväxter						2011
Lonicera xylosteum	skogstry	Kärlväxter						2021
Prunus spinosa	slån	Kärlväxter						2021
Fragaria vesca	smultron	Kärlväxter						2021
Ranunculus acris	smörblomma	Kärlväxter						2021
Trollius europaeus	smörbollar	Kärlväxter						1979
Galium aparine	snärjmåra	Kärlväxter						2019
Geranium pusillum	sparvnäva	Kärlväxter						2019
Vicia tetrasperma	sparvvicker	Kärlväxter						2019

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Organismgrupp	Rödlistekategori	Fridlyst	ÅGP	Fågeldirektivet	Habitatdirektivet	Senast noterad
<i>Alchemilla filicaulis</i> var. <i>filicaulis</i>	späddaggkåpa	Kärlväxter						1989
<i>Nardus stricta</i>	stagg	Kärlväxter						2019
<i>Galium saxatile</i>	stenmåra	Kärlväxter						2021
<i>Polypodium vulgare</i>	stensöta	Kärlväxter						2019
<i>Carex echinata</i>	stjärnstarr	Kärlväxter						2019
<i>Lycopus europaeus</i>	strandklo	Kärlväxter						2019
<i>Lysimachia vulgaris</i>	strandlysing	Kärlväxter						2019
<i>Angelica sylvestris</i>	strätta	Kärlväxter						2019
<i>Viola tricolor</i>	styvmorsviol	Kärlväxter						2019
<i>Jacobaea vulgaris</i>	stånds	Kärlväxter						2019
<i>Myosotis laxa</i>	sumpförgätmigej	Kärlväxter						2019
<i>Galium uliginosum</i>	sumpmåra	Kärlväxter						2019
<i>Gnaphalium uliginosum</i>	sumpnoppa	Kärlväxter						2019
<i>Alisma plantago-aquatica</i>	svalting	Kärlväxter						2021
<i>Ficaria verna</i>	svalört	Kärlväxter						2019
<i>Plantago lanceolata</i>	svartkämpar	Kärlväxter						2019
<i>Sonchus asper</i>	svinmolke	Kärlväxter						2019
<i>Chenopodium album</i>	svinmålla	Kärlväxter						2019
<i>Anthoxanthum odoratum</i>	sydvårbrodd	Kärlväxter						2021
<i>Salix caprea</i>	sälg	Kärlväxter						2021
<i>Prunus avium</i>	sötkörsbär	Kärlväxter						2019
<i>Veronica chamaedrys</i>	teveronika	Kärlväxter						2021
<i>Phleum pratense</i>	timotej	Kärlväxter						2019
<i>Viscaria vulgaris</i>	tjärblomster	Kärlväxter						2025
<i>Galeopsis bifida</i>	toppdån	Kärlväxter						2019
<i>Polygonum aviculare</i>	trampört	Kärlväxter						2019
<i>Vaccinium oxycoccos</i>	tranbär	Kärlväxter						2011
<i>Trifolium dubium</i>	trådklöver	Kärlväxter						2019
<i>Juncus filiformis</i>	trådtåg	Kärlväxter						2019
<i>Dryopteris filix-mas</i>	träjon	Kärlväxter						2019
<i>Deschampsia cespitosa</i>	tuvtåtel	Kärlväxter						2019
<i>Pinguicula vulgaris</i>	tätört	Kärlväxter						1992
<i>Arctium tomentosum</i>	ullkardborre	Kärlväxter						2019
<i>Caltha palustris</i> subsp. <i>palustris</i>	vanlig kabbleka	Kärlväxter						2011
<i>Montia fontana</i> subsp. <i>fontana</i>	vanlig källört	Kärlväxter						2011
<i>Galium palustre</i>	vattenmåra	Kärlväxter						2019
<i>Persicaria amphibia</i>	vattenpilört	Kärlväxter						2019
<i>Juncus effusus</i>	veketåg	Kärlväxter						2019
<i>Malus sylvestris</i>	vildapel	Kärlväxter						2019
<i>Poa annua</i>	vitgröe	Kärlväxter						2019

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Organismgrupp	Rödlistekategori	Fridlyst	ÅGP	Fågeldirektivet	Habitatdirektivet	Senast noterad
Trifolium repens	vitklöver	Kärlväxter						2019
Galium boreale	vitmåra	Kärlväxter						2019
Anemone nemorosa	vitsippa	Kärlväxter						2021
Myosotis stricta	vårförgåtmigej	Kärlväxter						2021
Betula pendula	vårtbjörk	Kärlväxter						2021
Aira praecox	vårtåtel	Kärlväxter						2019
Stellaria media	våtarv	Kärlväxter						2019
Atriplex patula	vägmålla	Kärlväxter						2019
Sisymbrium officinale	vägsenap	Kärlväxter						2019
Cirsium vulgare	vägtistel	Kärlväxter						2019
Juncus bufonius	vägtåg	Kärlväxter						2019
Equisetum arvense	åkerfräken	Kärlväxter						2019
Myosotis arvensis	åkerförgåtmigej	Kärlväxter						2019
Spergula arvensis	åkerspärgel	Kärlväxter						2019
Cirsium arvense	åkertistel	Kärlväxter						2019
Viola arvensis	åkerviol	Kärlväxter						2019
Knautia arvensis	åkervädd	Kärlväxter						2021
Hypericum perforatum	äkta johannesört	Kärlväxter						2021
Filipendula ulmaria	älggräs	Kärlväxter						2021
Ranunculus flammula	ältranunkel	Kärlväxter						2021
Cardamine pratensis	ängsbräsma	Kärlväxter						2021
Luzula multiflora	ängsfryle	Kärlväxter						2019
Poa pratensis	ängsgröe	Kärlväxter						2019
Tragopogon pratensis	ängshaverrot	Kärlväxter						2019
Helictochloa pratensis	ängshavre	Kärlväxter						2019
Alopecurus pratensis	ängskavle	Kärlväxter						2019
Rhinanthus minor	ängsskallra	Kärlväxter						2019
Schedonorus pratensis	ängssvingel	Kärlväxter						2019
Rumex acetosa	ängssyra	Kärlväxter						2019
Viola canina	ängsviol	Kärlväxter						2021
Succisa pratensis	ängsvädd	Kärlväxter						2019
Veronica officinalis	ärenpris	Kärlväxter						2019
Leucobryum glaucum	blåmossa	Mossor					Ja	2021
Dicranoweisia cirrata	kustsnurrmossa	Mossor						2019
Thuidium tamariscinum	stor tujamossa	Mossor						2021
Plagiomnium undulatum	vågig praktmossa	Mossor						2021
Gymnetron veronicae	bäckveronikavivel	Skalbaggar						2025
Leptura quadrifasciata	fyrbandad blomcock	Skalbaggar						2015
Cetonia aurata	gräsgrön guldbagge	Skalbaggar						2015
Amara aenea	guldkornlöpare	Skalbaggar						2015

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Organismgrupp	Rödlistekategori	Fridlyst	ÅGP	Fågeldirektivet	Habitatdirektivet	Senast noterad
<i>Ctenicera pectinicornis</i>	kamglansknäppare	Skalbaggar						2021
<i>Otiorhynchus ligustici</i>	klotörönvivel	Skalbaggar						2023
<i>Bruchus atomarius</i>	kråkvickersfröbagge	Skalbaggar						2015
<i>Rutidosoma graminosus</i>	kulvivel	Skalbaggar						2025
<i>Limodromus assimilis</i>	lövskugglöpare	Skalbaggar						2015
<i>Agrilinus ater</i>	mattsvart dyngbagge	Skalbaggar						2007
<i>Aromia moschata</i>	myskbock	Skalbaggar						2014
<i>Rhodaphodius foetens</i>	rödbukig dyngbagge	Skalbaggar						2007
<i>Aphodius pedellus</i>	rödvingad dyngbagge	Skalbaggar						2007
<i>Propylea quatuordecimpunctata</i>	schackbrädspiga	Skalbaggar						2021
<i>Polydrusus formosus</i>	sidenglansvivel	Skalbaggar						2025
<i>Coccinella septempunctata</i>	sjuprickig nyckelpiga	Skalbaggar						2014
<i>Pterostichus oblongopunctatus</i>	skogssvartlöpare	Skalbaggar						2015
<i>Anoplotrupes stercorosus</i>	skogstordyvel	Skalbaggar						2007
<i>Rhinoncus leucostigma</i>	skräppenäsvivel	Skalbaggar						2025
<i>Sciaphilus asperatus</i>	skuggvivel	Skalbaggar						2025
<i>Pyrochroa coccinea</i>	stor kardinalbagge	Skalbaggar						2019
<i>Syntomus truncatellus</i>	svart stumplöpare	Skalbaggar						2015
<i>Pogonocherus hispidus</i>	svarthårig kvistbock	Skalbaggar						2014
<i>Chrysolina haemoptera</i>	svartkämpsbagge	Skalbaggar						2015
<i>Trichosirocalus troglodytes</i>	svartkämpsvivel	Skalbaggar						2025
<i>Ceutorhynchus typhae</i>	sömvivel	Skalbaggar						2023
<i>Cassida rubiginosa</i>	tistelsköldbagge	Skalbaggar						2025
<i>Psyllobra vigintiduopunctata</i>	tjugotvåprickig nyckelpiga	Skalbaggar						2014
<i>Hippodamia tredecimpunctata</i>	trettonprickig plattpiga	Skalbaggar						2024
<i>Melinopterus prodromus</i>	vårdyngbagge	Skalbaggar						2007
<i>Stenurella melanura</i>	ängsblombock	Skalbaggar						2015
<i>Cantharis livida</i>		Skalbaggar						2025
<i>Dascillus cervinus</i>		Skalbaggar						2025
<i>Isomira murina</i>		Skalbaggar						2025
<i>Malachius bipustulatus</i>		Skalbaggar						2015
<i>Oedemera virescens</i>		Skalbaggar						2025
<i>Rhagonycha fulva</i>		Skalbaggar						2018
<i>Rhagonycha nigriventris</i>		Skalbaggar						2025
<i>Salpingus planirostris</i>		Skalbaggar						2025
<i>Sympetrum sanguineum</i>	blodröd ängstrollslända	Sländor						2025
<i>Anax imperator</i>	blå kejsartrollslända	Sländor						2022
<i>Aeshna cyanea</i>	blågrön mosaikslända	Sländor						2022
<i>Libellula depressa</i>	bred trollslända	Sländor						2025
<i>Aeshna grandis</i>	brun mosaikslända	Sländor						2015

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Organismgrupp	Rödlistekategori	Fridlyst	ÅGP	Fågeldirektivet	Habitatdirektivet	Senast noterad
Libellula quadrimaculata	fyrfläckad trollslända	Sländor						2022
Cordulia aenea	guldrollslända	Sländor						2025
Sympetrum flaveolum	gulfläckad ängstrollslända	Sländor						2022
Aeshna mixta	höstmosaikslända	Sländor						2022
Coenagrion puella	ljus lyrflickslända	Sländor						2025
Ischnura pumilio	mindre kustflickslända	Sländor						2025
Coenagrion hastulatum	spjutflickslända	Sländor						2024
Ischnura elegans	större kustflickslända	Sländor						2024
Orthetrum cancellatum	större sjötrollslända	Sländor						2022
Sympetrum striolatum	större ängstrollslända	Sländor						2022
Sympetrum danae	svart ängstrollslända	Sländor						2023
Sympetrum vulgatum	tegelröd ängstrollslända	Sländor						2025
Sympecma fusca	vinterflickslända	Sländor						2024
Dicranopalpus ramosus	grenlocke	Spindeldjur						2024
Anelosimus vittatus	bandklotspindel	Spindeldjur						2014
Cheiracanthium erraticum	bandsporrspindel	Spindeldjur						2024
Zygiella x-notata	bredsektorspindel	Spindeldjur						2014
Paidiscura pallens	dvärgklotspindel	Spindeldjur						2014
Microlinyphia pusilla	glansbaldakinspindel	Spindeldjur						2025
Clubiona pallidula	grensäckspindel	Spindeldjur						2025
Metellina segmentata	höstspindel	Spindeldjur						2014
Cercidia prominens	killhjulspindel	Spindeldjur						2024
Araneus diadematus	korsspindel	Spindeldjur						2025
Mangora acalypha	ljusterspindel	Spindeldjur						2025
Pisaura mirabilis	presentspindel	Spindeldjur						2014
Pardosa amentata	prickvargspindel	Spindeldjur						2025
Agalenatea redii	sammetsjulspindel	Spindeldjur						2014
Larinioides cornutus	vasshjulspindel	Spindeldjur						2025
Enoplognatha ovata	äggspindel	Spindeldjur						2025
Tibellus oblongus	ängshalmspindel	Spindeldjur						2015
Alopecosa pulverulenta	ängsvargspindel	Spindeldjur						2015
Vespa crabro	bålgeting	Steklar						2019
Arge ochropus	gul rosenstekel	Steklar						2018
Bombus sylvarum	haghumla	Steklar						2014
Hylaeus incongruus	hedcitronbi	Steklar						2018
Bombus bohemicus	jordsnylthumla	Steklar						2014
Bombus terrestris	mörk jordhumla	Steklar						2014
Vespula rufa	rödbandad geting	Steklar						2014
Bombus rupestris	stensnylthumla	Steklar						2018
Dolichovespula saxonica	takgeting	Steklar						2013

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Organismgrupp	Rödlistekategori	Fridlyst	ÅGP	Fågeldirektivet	Habitatdirektivet	Senast noterad
<i>Andrena denticulata</i>	tandsandbi	Steklar						2018
<i>Nomada ruficornis</i>	trädgårdsgökbi	Steklar						2025
<i>Bombus barbutellus</i>	trädgårdssnylthumla	Steklar						2018
<i>Vespula germanica</i>	tyskgeting	Steklar						2024
<i>Bombus subterraneus</i>	vallhumla	Steklar						2018
<i>Andrena hattorfiana</i>	väddsandbi	Steklar						2018
<i>Bombus pascuorum</i>	åkerhumla	Steklar						2015
<i>Bombus campestris</i>	åkersnylthumla	Steklar						2018
<i>Bombus pratorum</i>	ängshumla	Steklar						2015
<i>Cerceris rybyensis</i>		Steklar						2025
<i>Cuphophyllus flavipes</i>	lilavaxing	Storsvampar	NT					2024
<i>Camarophyllopsis schulzeri</i>	ljusskivig lerskivling	Storsvampar	NT					2010
<i>Neohygrocybe nitrata</i>	lutvaxing	Storsvampar	NT					2010
<i>Hygrocybe splendidissima</i>	praktvaxing	Storsvampar	NT		Fastställt			2020
<i>Hygrocybe punicea</i>	scharlakansvaxing	Storsvampar	NT					2024
<i>Entoloma griseocyaneum</i>	stornopping	Storsvampar	NT					2024
<i>Hygrocybe spadicea</i>	dadelvaxing	Storsvampar	VU					2023
<i>Clavaria amethystina</i>	violet fingersvamp	Storsvampar	VU					2023
<i>Clavaria amoenoides</i>	vridfingersvamp	Storsvampar	VU					2023
<i>Gliophorus psittacinus</i>	papegojvaxing	Storsvampar						2010
<i>Cuphophyllus virgineus</i> s.lat.	vitvaxing agg.	Storsvampar						2024
<i>Cuphophyllus pratensis</i> s.lat.	ängsvaxing agg.	Storsvampar						2024
<i>Clavulinopsis luteoalba</i>	aprikosfingersvamp	Storsvampar						2010
<i>Entoloma sericellum</i>	bleknopping	Storsvampar						2010
<i>Hygrocybe coccinea</i>	blodvaxing	Storsvampar						2024
<i>Gliophorus laetus</i>	broskvaxing	Storsvampar						2024
<i>Dermoloma cuneifolium</i>	gråbrun sammetsmusseron	Storsvampar						2020
<i>Hygrocybe chlorophana</i>	gulvaxing	Storsvampar						2020
<i>Hygrocybe reidii</i>	honungsvaxing	Storsvampar						2010
<i>Cystoderma amianthinum</i>	ockragul grynskivling	Storsvampar						2024
<i>Lycoperdon utriforme</i>	skålröksvamp	Storsvampar						2024
<i>Hygrocybe insipida</i>	småvaxing	Storsvampar						2009
<i>Hygrocybe ceracea</i>	sprödvaxing	Storsvampar						2024
<i>Rickenella fibula</i>	vaxnavling	Storsvampar						2024
<i>Clavulinopsis corniculata</i>	ängsfingersvamp	Storsvampar						2009
<i>Lepista luscina</i>	ängsmusseron	Storsvampar						2020
<i>Gliophorus psittacinus</i> var. <i>psittacinus</i>		Storsvampar						2020
<i>Episyrphus balteatus</i>	flyttblomfluga	Tvåvingar						2018
<i>Eristalis pertinax</i>	gulfotad slamfluga	Tvåvingar						2013
<i>Syrirta pipiens</i>	kompostblomfluga	Tvåvingar						2015

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Organismgrupp	Rödlistekategori	Fridlyst	ÅGP	Fågeldirektivet	Habitatdirektivet	Senast noterad
<i>Eristalis intricaria</i>	mörk slamfluga	Tvåvingar						2013
<i>Helophilus pendulus</i>	pendelblomfluga	Tvåvingar						2021
<i>Haematopota pluvialis</i>	regnbroms	Tvåvingar						2015
<i>Sphaerophoria scripta</i>	taggsländfluga	Tvåvingar						2018
<i>Scaeva pyrastris</i>	vit glasvingefluga	Tvåvingar						2018
<i>Cistogaster globosa</i>		Tvåvingar						2018
<i>Leptogaster cylindrica</i>		Tvåvingar						2025
<i>Rhagio scolopaceus</i>		Tvåvingar						2025
<i>Rhagio tringarius</i>		Tvåvingar						2014
<i>Tolmerus atricapillus</i>		Tvåvingar						2018
<i>Panorpa germanica</i>	tysk skorpionslända	Övriga organismer						2025

Nedregården

– Landskapshistorisk utredning inom
Nedregårdens naturreservat
Varbergs kommun, Hallands län

Pär Connelid

Kula AB, rapport 2025-11-28

Kula AB

Magasinsgatan 17

432 45 VARBERG

e-post: kula@kulturgeografi.se

mobil: 070-200 07 78

Titel: Nedregården

Författare: Pär Connelid, Kula AB

Foto: Samtliga illustrationer framtagna av Pär Connelid, Kula AB

Illustration på framsidan: Drönarfoto över västra delen av reservatsområdet

Datum: 2025-11-28

Uppdragsgivare: Varbergs kommun

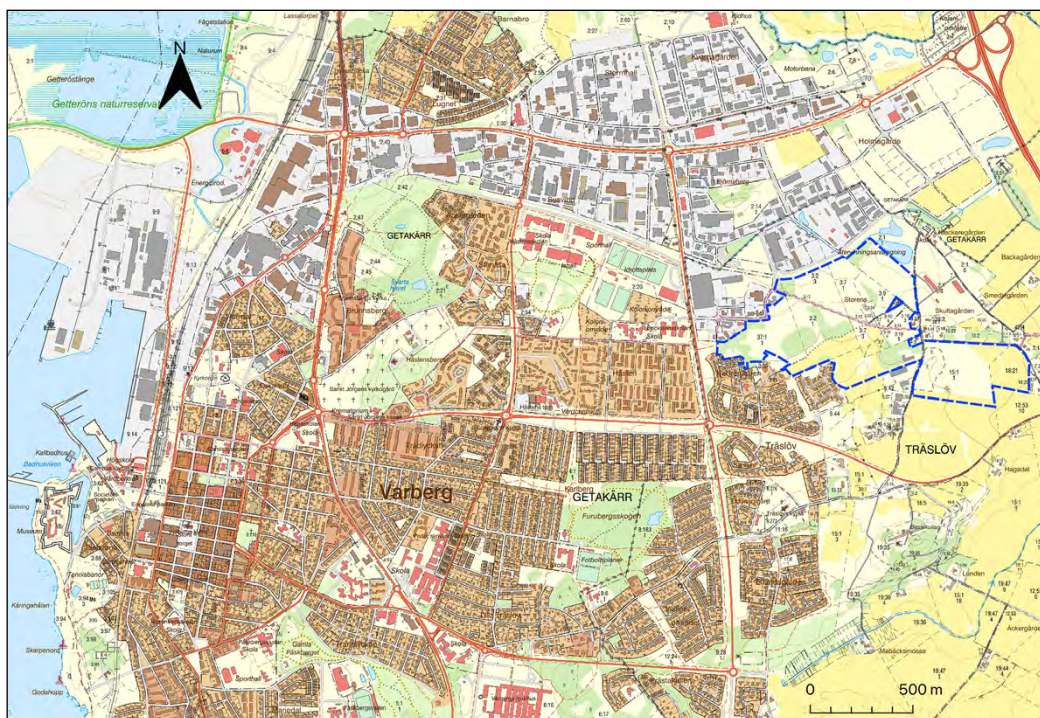
Drönbilderna har spridningstillstånd enligt Lantmäteriets beslut **LM2025/159897**

Innehållsförteckning

1. Bakgrund och syfte	3
2. Nedregården och övrig bebyggelse i kyrkbyn på de historiska kartorna	4
2.1 <i>De tidigaste skriftliga källorna</i>	4
2.2 <i>De storskaliga kartorna</i>	5
3. Fornlämningar och andra kulturhistoriska spår	18
4. Resultat av inventeringen	21
4.1 <i>Stenmurarna</i>	21
4.2 <i>Övriga lämningar</i>	25
4.2.1 Fossil åkermark och stentippar	25
4.2.2 Hällristningar (= skålgropar)	28
4.2.3 Stentäkter	30
4.2.4 Kommunikationsstråk och grindstolpar	31
4.2.5 Spåren efter bebyggelse	32
4.2.6 Biologiskt kulturarv och vattenmiljöer	33
5. Sammanfattning och avslutande synpunkter	36
5.1 <i>Namn-frågan – vad ska naturreservatet heta?</i>	39
6. Referenser	40
7. Tabell 1. Nyupptäckta och reviderade lämningar	41

1. Bakgrund och syfte

Kula AB har på Varbergs kommuns uppdrag (genom kommunekologen Rasmus Kaspersson) genomfört en kulturmiljöanalys inom planerat naturreservat vid Nedregården i Träslöv strax öster om Varberg. Området, vars läge framgår av kartbilden i figur 1 nedan, återfinns till största delen på Träslövs bys gamla inägomarker och ligger i direkt anslutning till villabebyggelse i söder och industrimark i norr. Ytan uppgår till knappt 55 hektar och består av jordbruksmark, såväl betesmarker som åkervall. En inte obetydlig del av markerna är idag bevuxna med lövskog.

Figur 1. Det blivande naturreservatet vid Nedregården är beläget strax öster om stads- och villabebyggelsen i Varberg. Den markerade ytan i kartbilden kan komma att justeras något i samband med kommande beslut.

Utredningen har fokuserat på markanvändningshistoriken inom det blivande naturreservatet. Med utgångspunkt i de historiska kartorna och bevarade spår i terrängen beskrivs hur de olika delarna av området har använts över tid. Syftet är här att skapa ett underlag både för framtida skötselåtgärder och planeringen av information kring natur- och kulturmiljövärden. Inom ramen för arbetet har åkermarken på 1839 års laga skifteskarta digitaliserats. I uppdragsbeskrivningen ingick även att diskutera något kring vilket namn reservatet ska ha.

Området inventerades under sammanlagt cirka en och en halv dag, varvid ett flertal kulturhistoriska lämningar registrerades och beskrevs. Flera av dessa kommer att registreras i Kulturmiljöregistret (KMR). Tiden som stått till förfogande har dock inte räckt till en fullständig avsökning. Således har exempelvis endast ett urval av de landskapshistoriskt mest intressanta stenmurarna registrerats. Övriga stenmurar, som utgör områdets i särklass vanligaste kulturhistoriska element, har därför bara markerats översiktligt (se figur 16). Under inventeringen uppmärksammades även biologiskt kulturarv i form av exempelvis hamlade eller stubbskottsbeskurna träd.

2. Nedregården och övrig bebyggelse i kyrkbyn på de historiska kartorna

2.1 De tidigaste skriftliga källorna

En betydande del av reservatsområdet ligger alltså på mark som historiskt hört till hemmanet nummer 3 i Träslövs kyrkby. Såvitt kan utläsas i kyrkoböckerna har det sedan åtminstone tidigt 1800-tal kallats Nedregården. I realiteten var Nedregården, liksom många andra halländska hemman, under ganska lång tid uppdelad på flera brukningsenheter eller hemmansdelar, som man även brukar benämna ”klyvningar”. Vid laga skiftet 1839 bestod Nedregården av inte mindre än fem separata gårdar som alltså kan sägas ha utgjort en egen liten bybildning i kyrkbyn (jfr figur 5). Redan under 1700-talets första hälft brukades hemmanet av fler än en bonde. Vi återkommer till dessa strax.

Nedregården utgör således en del av Träslövs kyrkby, som sannolikt ända sedan medeltiden varit en av de största i Halland. I den första svenska skattelängden från 1646 upptas där 16 hemman, i samband med karteringarna under 1700- och 1800-talen räknades 19 hemman till byn (Ståhl 1980). De flesta gårdarna var 1646 av krono natur, det vill säga kronan var ägare och det var dit som bönderna betalade sitt arrende. I det här fallet innebar det sannolikt att avgiften gick till Varbergs slott. Nedregården var ett av dessa kronohemman.

Kyrkbyn är belagd relativt sent i de skriftliga källorna, först 1573 då den benämns *Treslöff*. Socknen, och därmed indirekt såklart även kyrkbyn, omnämns emellertid redan i medeltida källor under 1400-talet. Första omnämnandet är från år 1406 då skrivningen är *Tresleuä* (Ståhl 1980). I dokumentet från 1406 beskrivs hur abboten Nils i Åskloster byter till sig en gård i Träslöv.

Ortnamnsforskarna är inte helt överens om hur betydelsen av namnet Träslöv ska tolkas. Den senare delen torde dock gå tillbaka på ett ursprungligt *löv* eller *lev* i betydelsen ”överlätet eller efterlämnat gods”. Förleden är svårare och skulle kunna vara ett personnamn, oklart vilket. Det kan också vara fråga om ett fornsvenskt *thrättis* med betydelsen ”trätobroder” (Ståhl 1980). Det är alltså inte otänkbart att namnet Träslöv går tillbaka på en konflikt kring rättigheterna till mark och/eller bebyggelse.

1729 upprättades den så kallade ”Landsbeskrivningen”, en förteckning över alla gårdar i Halland med relativt detaljerade beskrivningar av byggnader, människor och ägor. Den utgör en slags inventering, dock utan kartor, som är unik för landet. Nedregården kallas här ”Björn Peersons gård” efter nämndemannen Björn Peerson, en av de två brukarna. Den andra bonden heter Börgie Claeson. På de båda hemmansdelarna bor sammanlagt elva personer, inklusive en piga i varje hushåll.

Mangårdsbyggnaderna vid Nedregården beskrivs som ”*bristfällige på taken*” och där omnämns tre kålgårdar. Vi får även veta att gärdesgårdarna utgörs av stenmurar, vilket för övrigt verkar gälla hela byn. En särskilt intressant uppgift lyder så här:

”wid gd [gården] 1 liten uppfredat lund av åtskillige slags træn, och uti densamma är upbyggd Himle härads tingsbus i freda gjerdet...”

Det verkar alltså som om häradets tingshus 1729 är placerat på Nedregårdens ägor! Med största sannolikhet rör det sig om samma plats där den drygt hundra år yngre laga skifteskartan innehåller flera ytor med namnet *”Tinggårdsäckran”*. Vi återkommer längre fram till diskussionen kring huruvida tingshuset stått här under någon period.

Den övriga marken beskrivs mycket kortfattat så här:

”Åker: öhrjord, ängen mest kierräng, öfriga delen hårdvall med smått ljung och måssbackar. Betesmark samfält med Hunnestad, Spannarp och Twåger. I gjerdet något smått eke och able.”

Begreppet ”öhrjord” (ör) syftar på grus, det vill säga en grövre jordart. Ängarnas status är den för Halland typiska vid den här tiden, med ett större eller mindre inslag av ljung och mossor. Betesmarkerna, belägna på omgivande utmarker, var ofta samfälda fram till storskiftena under senare delen av 1700-talet och kunde utnyttjas av ett mycket stort antal byar och deras djur. Träslövs kyrkbys utmarker var till stor del belägna i söder. Nedregården och övriga hemman i norra delen av inäggårdet torde dock i första hand ha haft sina betesdjur mot väster, där utmarken gränsade mot Varbergs betesmarker (jfr figur 4).

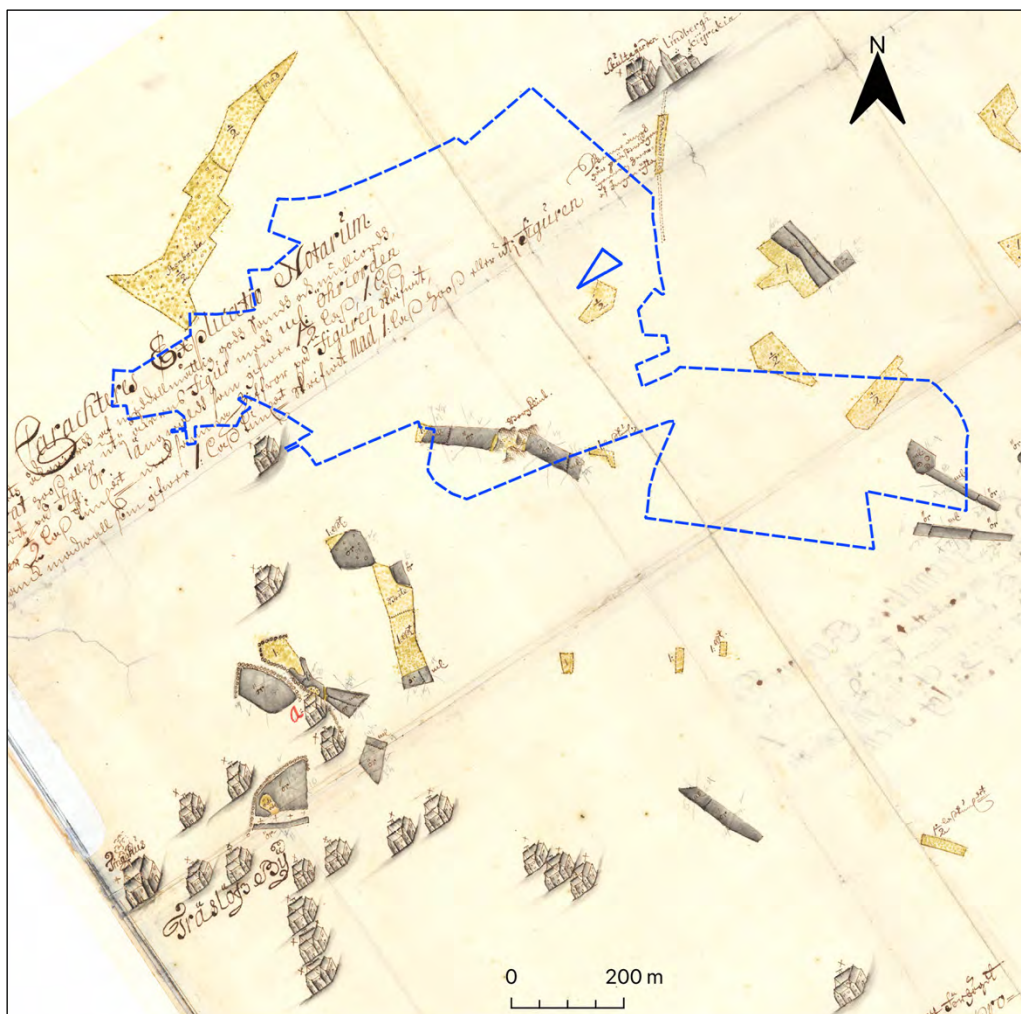
2.2 De storskaliga kartorna

Träslövs by karterades två gånger i början av 1700-talet av lantmätaren Johan Söderlingh. Båda dessa kartor omfattar dock bara enstaka gårdar och deras åker- respektive ängsmarker. I figur 2 på nästa sida återges ett utsnitt från 1706 års karta över gård nummer 5, kallad ”Joens Nilssons” gård, vars tomt var belägen i östra delen av dagens bostadsområde Sannes ett hundratal meter söder om Trädlyckevägen.

Gårdens åkertegar är markerade med grå färg, ängsyterna i gul nyans. Som synes är det endast några få tegar som ligger inom reservatsområdet. I mellersta delen syns två åkerytor på ömse sidor om en ”bergklint”. Det rör sig här om mark kring det än idag framträdande bergiga partiet som enligt 1839 års laga skiftesbeskrivning kallas ”Borråsen”. Längst i öster finns ytterligare en långsmal åker. I övrigt är det bara några enstaka slåtterytor som återfinns inom reservatsområdet.

Lägena för bybebyggelsen återges med hussymboler. Gårdarna i Träslövs kyrkby uppträder på typiskt halländskt vis ganska utspridd och ligger inte tätt samlade på en gemensam tomt. Flera gårdar är visserligen ganska koncentrerade till området kring den vid mitten av 1800-talet nybyggda kyrkan, det vill säga där villabebyggelse idag dominerar. Nedregården ligger strax utanför reservatsområdet lite längre norrut. Längst i norr återfinns Skultagården i enskilt läge, alldeles intill kyrkan som här felaktigt benämns ”Lindbergh kyrckia” (!). Kyrkans avvikande placering i relation till bybebyggelsen var ett av skälen till att kyrkplatsen senare flyttades.

Närheten mellan kyrkan och Skultagården är intressant på flera sätt och avspeglar förmodligen ett samband som går långt tillbaka i tiden. Det kan här mycket väl röra sig om en gammal storgård av något slag, på vars marker den första kyrkan uppfördes (jfr Håkansson & Rosén 2010). Första delen av gårdsnamnet syftar troligen på en fogde eller annan överhetsperson.

Figur 2. Utsnitt ur 1706 års karta över Träslövs by, som visar ägorna till en av gårdarna (hemman nummer 5). Akten M70-15:1 i Lantmäteristyrelsens arkiv, Riksarkivet.

Gården som karteras 1706 bebos av "2^{ne} fattige åboar" och av lantmätarens beskrivning framgår att den tidigare varit öde under en period och fått skatten nedsatt. Förhållandena är typiska för det tidiga 1700-talslandskapet i Halland, som på många ställen verkligen var hårt utnyttjat och under press. Beskrivningen av åkrar och ängar förmedlar också denna bild. Lantmätarens beskrivning av dessa är i hög grad relevant även för de övriga gårdarna och återges därför här:

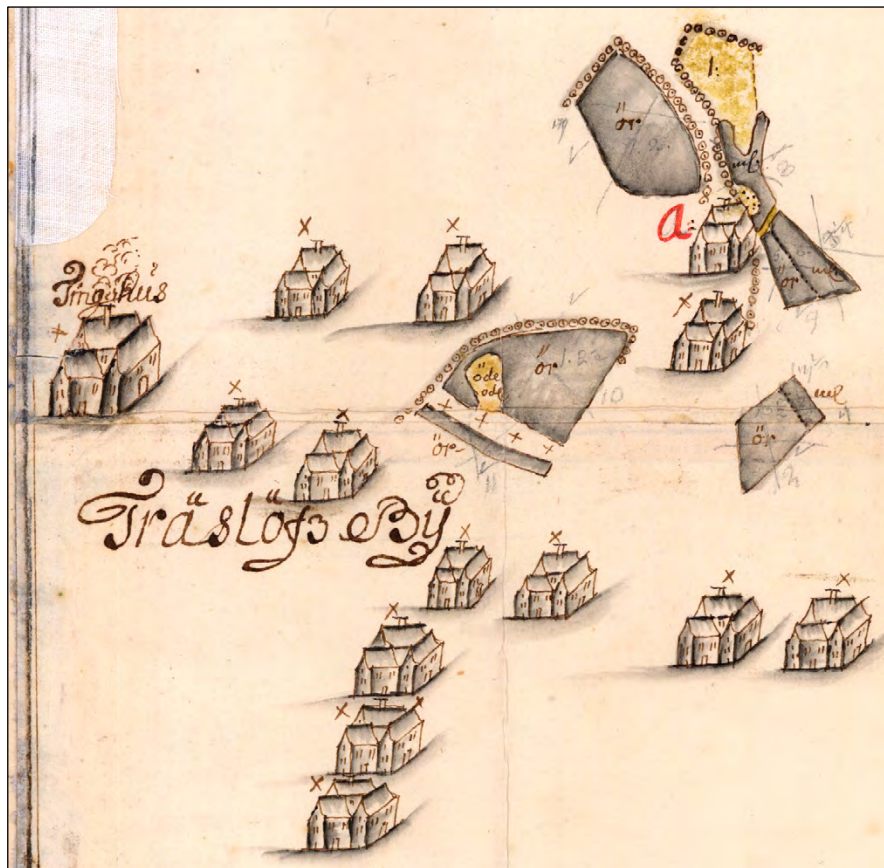
"Åkeriorden widt och beswärlig belägen blandh heela Byens äghor, till hemmanet allsamman af eensäde och årligit Bruuk, mest skarp öhriordh som af 2 a 3 dagars tårcka förorsakar missväxt, finnes meddellmåttig godh sandh och mulliord..."

Ängien widt belägen i åtskillige små stycken, dels hårdwall, dhels sanck Mad och någon starr av skrijnt foder... släut uthan skoug eller Buskar, tarfwar ej rödning; äghornes kringgiärde är af steen, son finnes på utmarcken. Ljunghackar som understundomb beetas... Ingen slag skoug, tårfmarck eller Buskar till rijsbränne på 1 1/2 mijhl, till Timberskoug 3 a 4 mijhl..."

Beskrivningen stämmer ganska väl överens med Nedregårdens i den några år yngre Landsbeskrivningen. Bristen på skog i ängen är dock ännu mer påtaglig 1706. Som

synes påtalar lantmätaren även bristen på ”buskar”, det vill säga stubbskottsträd. Dessa fanns dock enligt Landsbeskrivningen på flera av gårdarna 1729. Stubbskottsbruket, det vill säga att regelbundet beskära lövträden nära markytan, präglade ängarna i Halland och hade sannolikt en lång historia. Beskärningen gjorde i första hand för att producera klenvirke men även för lövtäkt. Den var ett effektivt sätt att öka produktionen på varje träd. Metoden hade också en indirekt fördel genom att marken gödslades när näringen från döda rötter frigjordes (så kallad röjgödsling).

Längst ned i vänstra hörnet på kartbilden i figur 2 (se detalj i figur 3 nedan) finns en hussymbol som är lite större än de övriga. Mitt i skorstensröken (!) har lantmätaren noterat ”Tinghus”. Här ligger alltså av allt att döma, redan vid tiden för karteringen 1706, Himle härads tingshus. Uppgiften från denna karta nämns märkligt nog inte i Ingemar Rosengrens i övrigt utmärkta artikel om Himle härads tingshus i Varbergs museums årsbok 1992. Där redovisas alla turer kring tingshusets öden från 1500-talet och framåt, hur det verkar ha flyttat fram och tillbaka och hur man periodvis samverkade med staden och till och med uppförde en *egen* byggnad inne i Varberg.

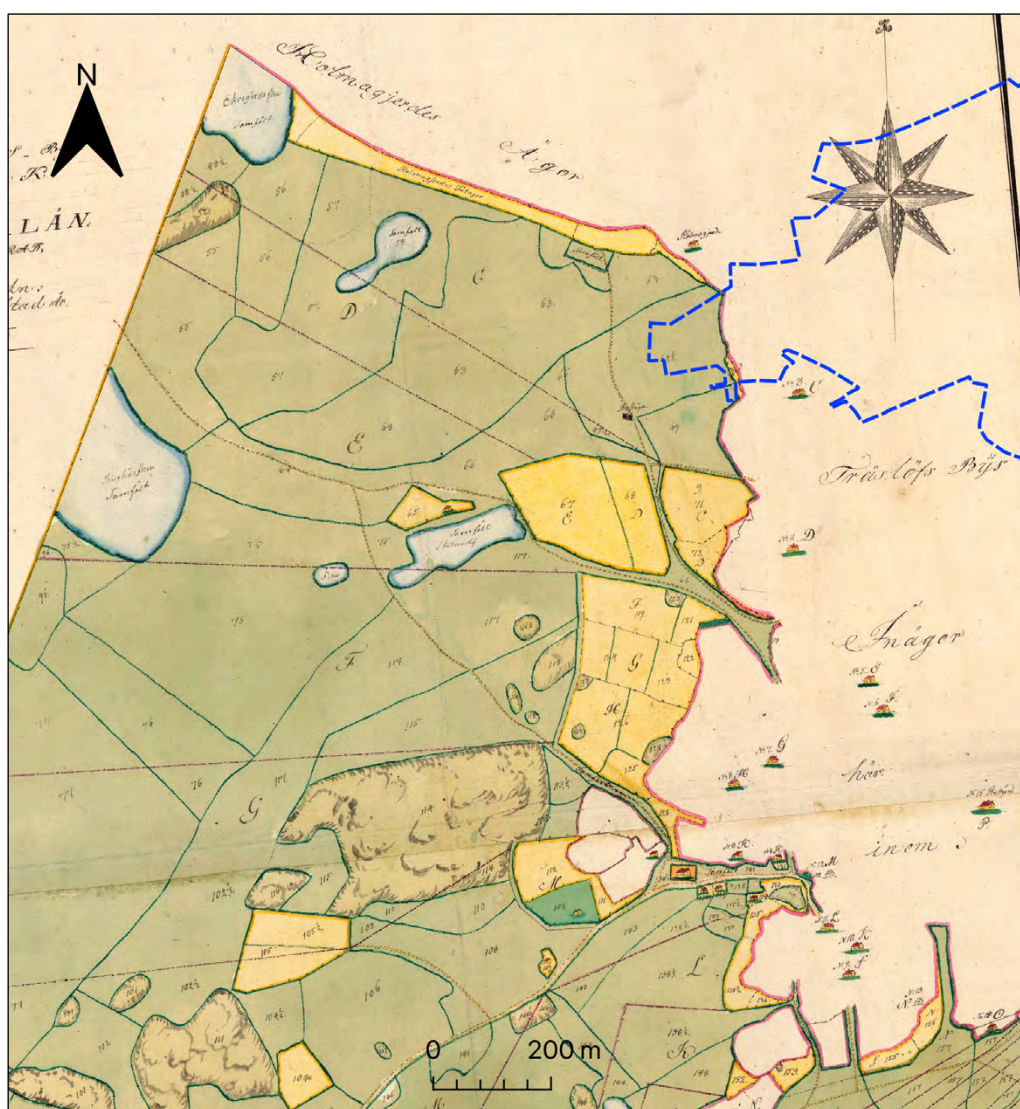

Figur 3. Detalj ur 1706 års karta, där det stora tingshuset i dagens korsning mellan Österleden och Träslöfsvägen uppenbarligen redan är på plats.

Förekomsten av ett tingshus på den aktuella platsen 1706 – i korsningen mellan dagens Österleden och Träslöfsvägen – gör det svårt att föreställa sig att uppgiften i 1729 års Landsbeskrivning om ett tingshus uppe vid Nedregården verkligen är korrekt. Landsbeskrivningens notis känns visserligen trovärdig men man kan inte utesluta att det rör sig om en äldre muntlig *tradition* om en tingsplats. Ämnet är spännande men problematiken kan inte klargöras inom ramen för detta arbete.

Spekulationerna kring ett tingshus på Nedregårdens gamla ägor är dock ett viktigt inslag i berättelsen om områdets historia och bör i någon form uppmärksammas i fortsatta arbeten med att levandegöra historien i det blivande reservatet.

1807 karterade lantmätaren Jöns Berg Träslövs bys stora utmark, som nämndes i förbigående ovan. Karteringen utfördes i samband med storskiftet. Hela utmarken delades då upp på olika ägolotter, där Nedregården (bokstaven **C** på kartan) fick ett sammanhängande skifte i nordligaste delen av utmarken, från inägoegränsen strax väster om gårdstomten och upp mot "Ekregårdsfloen" i nordväst. Den sistnämnda var en av flera grunda och idag försvunna "småsjöar" (så kallade floar) som fanns i ganska stort antal på både utmarker och inägor före 1800-talets agrara revolution, då de ofta dikades ut och försvann. Lite längre söderut på utmarken, i området kring dagens Håstens torg, fanns en lite store floe kallad "Tinghusfloen". Namnet på denna har också i flera sammanhang antagits indikera ett äldre läge för det ovan nämnda tingshuset (se exempelvis Sandklef 1971), vilket ytterligare komplicerar bilden.

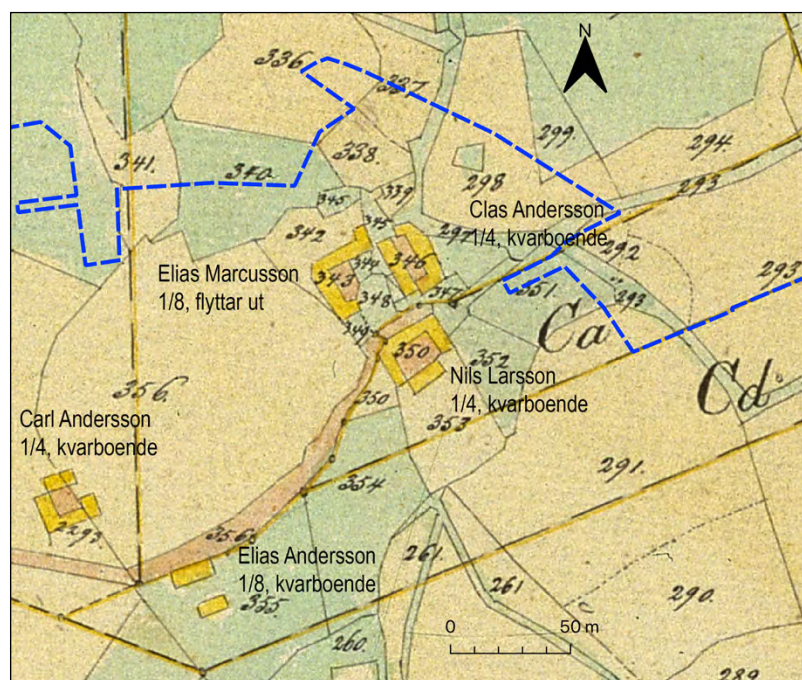

Figur 4. Utsnitt ur 1807 års storskifteskarta över Träslövs sockens utmark, med reservatsområdet markerat i blått. Akten M70-15:5 i Lantmäteristyrelsens arkiv, Riksarkivet.

I övre högra hörnet av kartbilden i figur 4 är delar av reservatsområdet markerat med blå färg. Som synes är det bara västligaste delen av det blivande reservatet som berör den gamla utmarken. Det rör sig här om ytor som i kartans beskrivning karakteriseras som "ljungmark", det vill säga det rör sig om öppen mark utan skog som sannolikt betats hårt under lång tid. Som vi kommer att se längre fram finns den gamla inägoegränsen kvar här, i form av en nedrasad stenmur som troligen fanns på plats redan under 1700-talet (jfr fotot i figur 22). Den lilla gula ytan mellan inägoegränsen och utmarken anges i kartans beskrivning som en "intaga" (inhägnad yta) tillhörig Nedregården.

Åren 1839–40 karterades samtliga marker i Träslövs kyrkby i samband med laga skiftets genomförande. Detta skifte vann laga kraft 1843. En storskifteskartering av inägorna genomfördes dock redan år 1823 (utmarken var ju redan karterad) och ägorna skiftades 1832. Skiftet ställdes dock in, sannolikt efter diverse svårslösliga konflikter. Denna karta föreligger bara i ett delvis skadat och lite "murrigt" koncept och redovisas därför inte här. Till kartan hör knappt 370 textsidor, där innehållet i protokollen i allt väsentligt överensstämmer med uppgifterna i 1839–40 års textdokument. Uppgifterna i denna karta har till viss del kunnat utnyttjas för att förstå markanvändningssituationen vid skifteskarteringen 1839–40.

I figur 7 på sidan 11 visas ett utsnitt ur konceptet till 1839–40 års laga skifteskarta, med hela reservatsområdet markerat. Koncepten har i egenskap av "fältoriginal" ett högre källvärde än de så kallade renovationerna (renritade kopior) som lantmätarna senare upprättade. Konceptet har i detta sammanhang därför valts för rektifiering (anpassning till modern kartbild) och använts som underlag vid digitaliseringen av åkrar med mera. Renovationen är mer lättläst men lider i det här fallet av att den vid tidigare konservering delats och att de olika delarna är svåra att sätta samman. I figur 5 här nedan återges dock inledningsvis ett mindre utsnitt från renovationen, där bebyggelsesituationen vid Nedregården 1840 framträder tydligare.

Figur 5. Utsnitt ur 1839–40 års skifteskarta med Nedregårdens olika hemmansdelar.

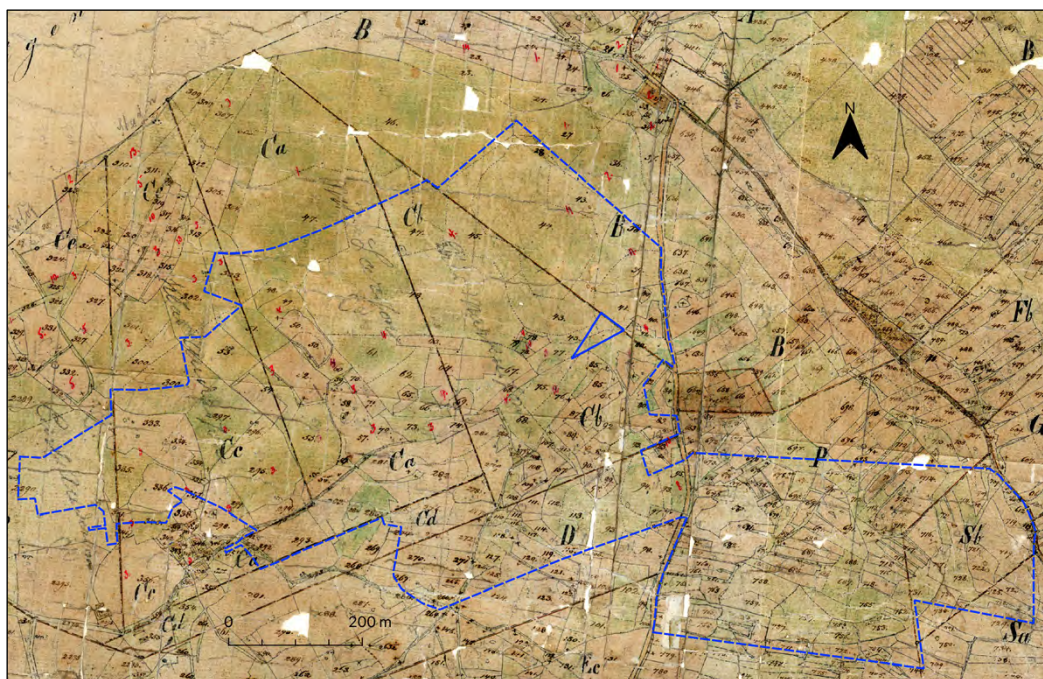
I kartutsnittet i figur 5 syns läget för de fem brukningsenheterna på Nedregården vid tiden för laga skiftet i början av 1840-talet, belägna strax utanför det blivande reservatsområdet. På kartan har även namnen på de olika brukarna skrivits ut, liksom taxeringen och vilka som efter skiftet fick bo kvar eller skulle flytta till nya tomter. Som synes låg tre av gårdarna tätt grupperade på eller i anslutning till Nedregårdens äldsta kända tomt (samma som 1706), det vill säga strax norr och öster om dagens parkeringsplats vid Träslövsgården.

Figur 6. Drönbild över det gamla bebyggelseområdet vid Nedregården. Pilarna markerar lägena för de fem hemmansdelarna som fanns här vid laga skiftet omkring 1840 (jfr figur 5).

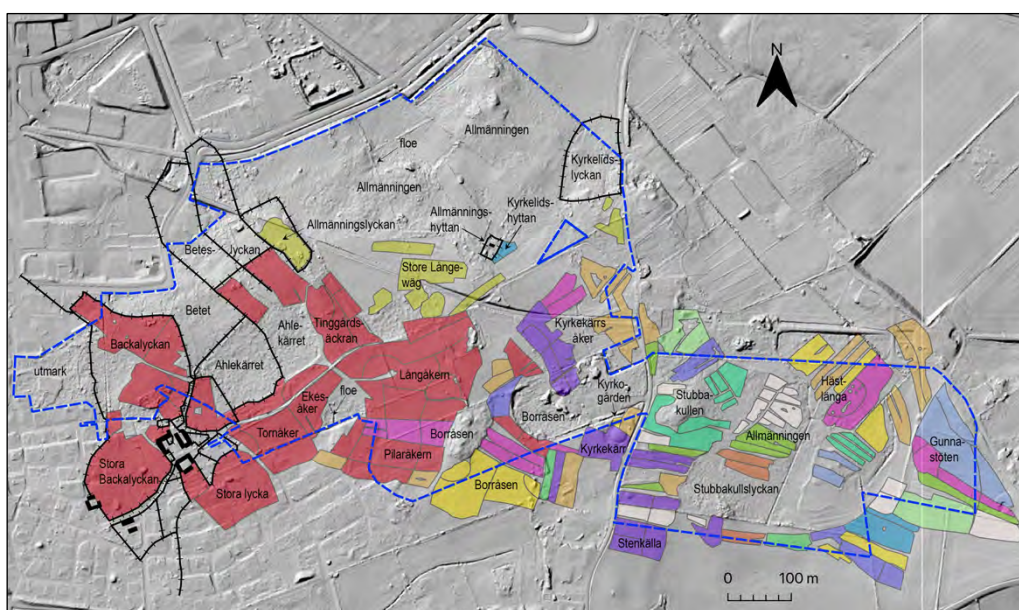
Den minsta gården – Elias Marcussons åttondelshemman – låg på samma plats som Träslövsgården. Clas Anderssons fjärdedelshemman var placerat där föreningen Växtkraft idag huserar. Läget för Nils Larssons fjärdedels gård sammanfaller helt med den kvarvarande agrarbebyggelsen på fastigheten 3:26. Den goda rumsliga överensstämmelsen i det sistnämnda fallet gör att man kan misstänka att delar av dagens bebyggelse faktiskt kan innehålla element av husen på 1830–40 års karta. Två hemmansdelar – Carl Anderssons fjärdedel och Elias Anderssons åttondel – hade redan vid karteringen 1839–40 flyttat till tomter cirka 150 meter mot sydväst. Carl Anderssons gård låg strax väster om Nedregårdens förskola, Elias Anderssons gård strax söder därom, där bebyggelsen fortfarande har agrar karaktär. I drönbilden ovan har lägena för tomterna på laga skifteskartan markerats med vita pilar.

Som framgår av kartan i figur 5 var det bara Elias Marcussons gård som skulle flytta ut. Gården verkar dock redan vid skiftet vara uppdelad på flera ägare. Elias, som var född 1770, dog av allt att döma strax efter skiftet och änkan beskrivs i husförhörslängden som ”fattighjon”. Den nya ägolotten (med beteckningen **Cb**, jfr figur 7) kom senare att delas upp ytterligare. Vi återkommer till dessa klyvningar nedan.

Figur 7. Utsnitt ur 1839–40 års laga skifteskarta (konceptet) över Träslövs kyrkby. Akten 13-trä-80 i Lantmäterimyndigheternas arkiv, Riksarkivet.

Ungefär hälften av marken inom reservatsytan användes vid tiden för laga skifteskarteringen som åker, den andra hälften huvudsakligen som äng och en mindre del till bete. Då det inte är helt lätt att orientera sig i kartutsnittet i figur 7 återges nedan ett par kartor baserade på digitaliseringen. I den första (figur 8) visas åkermarken, hägnaderna och bebyggelsen. I kartbilden, med höjddata som underlag, redovisas ett urval namn från kartans beskrivning. De olika färgerna i åkermarken speglar ägo-förhållandena i åkermarken *före* själva skiftet. Den röda färgen visar Nedregårdens ägor, det vill säga hela hemmanets ägoinnhav. Uppdelningen mellan de fem olika brukningsenheterna som beskrevs ovan framgår alltså inte, men troligen var marken före skiftet på något sätt uppdelad även mellan dessa. Nedregårdens ägor var

Figur 8. Åkermark, hägnader och bebyggelse 1839–40, här digitaliserade med vissa marknamn redovisade.

således ganska väl arronderade (för att använda en modern term) i området kring tomten i västra delen av det blivande reservatsområdet. De andra åkrarna längre österut präglades av en större ägoblandning, där inte mindre än 14 av byns hemman ägde mark.

De största åkerytorna närmast Nedregårdsbebyggelsen låg 1840 i separata lyckor, det vill säga de var inhägnade. Som synes återfinns merparten av ”Backalyckan” inom reservatsytan. Lyckans västra hägnad fungerade även som inägo gräns. På andra sidan hägnaden tog den stora utmarken vid, med samfällda betesmarker. Fägatan mot utmarken ledde mot sydväst, mellan ”Stora Backalyckan” och ”Stora lycka”. Dess sträckning sammanfaller helt med norra delen (cirka 100 meter) av dagens Nedregårdsvägen.

En närmare blick på kartan i figur 8 visar att det 1840 även fanns en fägata som ledde norrut från bebyggelsen, mot ”Betet”. Av allt att döma fanns det då alltså även permanent betade ytor på *inägomarken*. Betet verkar dock 1840 ha varit i avtagande och berörde inte stora arealer, även om det sträckte sig något utanför reservatsgränsen i norr. Marknamnen längre mot nordost avslöjar emellertid att betesmarkerna här tidigare kan ha haft betydligt större omfattning. Som framgår av kartan fanns närmast ”Betet” ett par inhägnade ytor som båda kallas ”Beteslyckan”. De två åkerytorna närmast söder om har samma namn. Situationen tyder på att äldre betesmarker här var föremål för uppodling vid tiden för skiftet. Lyckorna har tillkommit i samband med uppodlingen, för att hägna in åkrarna, och namngivits efter den tidigare betesmarken. Det bitvis mycket steniga, och även fuktiga, området längre mot norr och nordost kallades 1840 ”Allmänningen”, vilket också indikerar att det kan röra sig om förut betade ytor. Det framgår inte av kartans beskrivning hur dessa i praktiken användes men för flera ytor anges explicit att de ”bergas” (=bärgas), det vill säga här bedrevs höslätter.

Bland övriga marknamn i figur 8 märks ”Borråsen”. Namnet betecknar både det bergiga höjdområdet strax öster om dagens villabebyggelse i Borgasgård och merparten av åkrarna runt omkring. I östra delen av reservatsområdet redovisar skifteskartan ett mycket stort antal odlingsytor, belägna på såväl torrlänt som fuktig mark. Åkrarna och det lilla höjdområdet närmast dagens nord-sydliga vägsträckning kallades 1840 ”Stubbakullen”. Namnet indikerar att marken varit skogbevuxen i ett tidigare skede. Här finns också ytor som benämns ”Allmänningen”, vilket möjligen implicerar ett tidigare mer extensivt, samfällt utnyttjande, möjligen av utmarksskarakter. Åkrarna på fuktig mark i detta område har säkerligen tillkommit relativt nära in på skifteskarteringen 1840. De långsmala odlingstegarna i ”Stubbakullen”-området går däremot tillbaka på tidigmedeltida markplanering och har således ett betydligt äldre ursprung. Markanvändningshistoriken i detta område är alltså komplex och mycket intressant. Hela detta odlingslandskap från skifteskartan, inklusive de medeltida markindelningarna, har bevarats och utgör idag en öppen, vacker naturbetesmark med stora biologiska värden. Vi återkommer till denna natur/kulturmiljö lite längre fram.

Strax norr om gamla järnvägsspåret ligger en inhägnad yta kallad ”Allmänningshyttan”. Den innehåller en liten byggnad med oklar funktion. Åkermarken intill benämns ”Kyrkelidshyttan”. Det kan här vara fråga om ett litet torp eller, vilket verkar mest troligt, en backstuga. Husförhörlängderna redovisar emellertid ingen

annan bebyggelse än de fem hemmansdelarna, så det är svårt att avgöra om någon verkligen bodde där 1840. Platsen ifråga ligger omedelbart intill den senare tillkomna bebyggelsen ”Storens”, vars ekonomibyggnader ännu finns kvar. Som kommer att framgå nedan var det hit som en av delägarna i Elias Marcussons gård flyttade i samband med en hemmansklyvning ett par år efter skiftet.

I kartbilden i figur 8 har även två små ”floar” markerats. Ingen av dem redovisas med blå färg (vattenspegel) på 1839–40 års karta, däremot på kartan från det inställda skiftet 1823. Det har därför markerats som ”floar” i detta sammanhang. Den södra kallas i beskrivningen på den senare kartan ännu för floe.

Ett stycke österut i Nedregårdens åkermark finns några tegar som kallas ”Ting-(g)årdsäckran”. Den mest höglänta delen av området benämns mera specifikt ”Tingkullen”. Namnet har kopplats samman med det tidigare diskuterade, äldre läget för Himle härads tingshus, som bland annat enligt 1729 års Landsbeskrivning ska ha legat någonstans på Nedregårdens ägor (jfr ovan). Eftersom det mesta, som tidigare nämnts, tyder på att det aktuella tingshuset under lång tid legat närmare huvuddelen av Träslövsbebyggelsen i området kring 1800-talskyrkan, är det i nuläget oklart hur dessa marknamn på kartan ska tolkas. Det kan naturligtvis inte uteslutas att här rör sig om en *mycket* gammal tingsplats, med ett ursprung långt före 1700-talet. Slutleden (äckra) i ”Tinggårdsäckran” betyder igenlagd åker och tyder på att de aktuella odlingsytorna tidigare legat obrukade under en period.

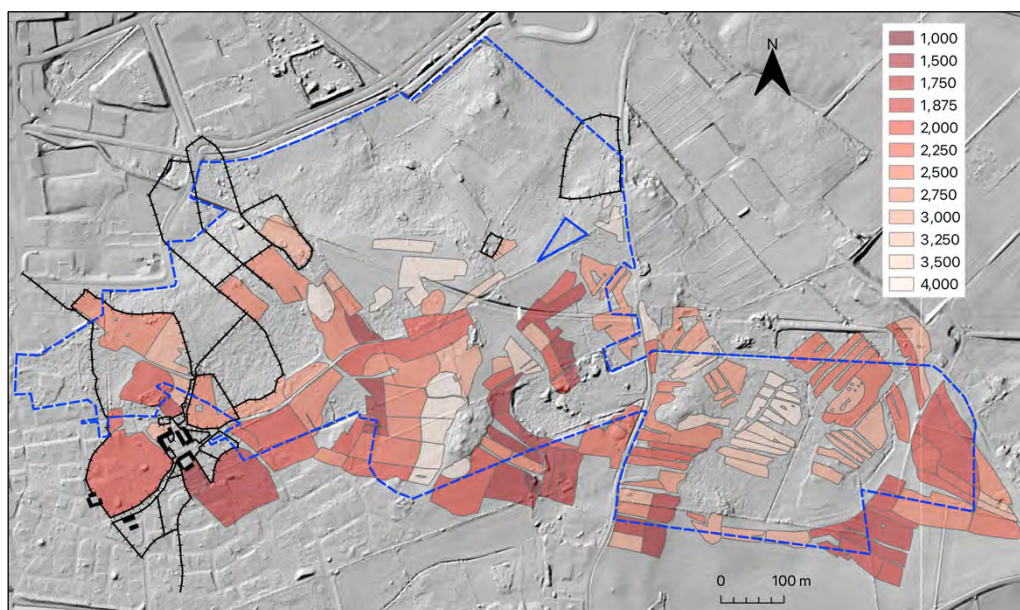
Figur 9. I mellersta delen av reservatsområdet finns ett flertal åkrar och ängar innehållande namnet ”Kyrkekärr”. En av dessa kallas till och med ”Kyrkogården”.

I figur 9 ovan visas ett utsnitt från mellersta delen av det blivande reservatsområdet. I detta avsnitt finns ett stort antal åker- och ängstegar innehållande namnet ”Kyrkekärr” som sannolikt ska kopplas till den fuktiga marken strax norr om Corvara Industri & Skadeservice. Markerna ägdes här före skiftet främst av hemmanen nummer 10 och 11, det vill säga inte av kyrkan. Det kan givetvis inte uteslutas att kyrkan genom exempelvis Prästgården längre tillbaka ägt marken. Intressant i sammanhanget är att en av ytorna (nummer 97), till största delen belägen inom

reservatsgränsen, kallas ”Kyrkogården”. Den brukas både till äng och (en mindre del) till åker. Som framgår av kartbilden är den ganska fyrkantigt avgränsad med strecklinjer. Man får intrycket att det är fråga om en planerad yta av något slag. Såvitt kan utläsas i Träslövsboken (Lönnroth 1971) var detta område aldrig aktuellt i samband med diskussionerna kring nya kyrkan vid 1800-talets mitt. Marknamnen är här spännande och en given ingång till ytterligare analyser i annat sammanhang!

Som framgår av kartbilden i figur 7 etablerades vid laga skiftet flertalet av de skiftesgränser som ända fram till kommunens förvärv av området reglerat rätten till mark i området. I nästan samtliga dessa uppfördes en tid efter skiftet stengärdesgårdar eller stenmursliknande konstruktioner. Många är nedrasade eller delvis igenvuxna men de raka murarna är än idag viktigt del av områdets ”kulturmiljöprofil”.

Avslutningsvis ska ytterligare en digital variant av 1839–40 års laga skifteskarta presenteras. I figur 10 nedan visas åkermarkens bonitet, det vill säga kvalitetsgraderingen som lantmätaren fastställde i samråd med bönderna inför skiftet. Den bästa åkermarken i kartan (klass 1) redovisas med mörkröd färg och sedan följer en gradient mot ljusröd/rosa som visar sämsta klassen (klass 4). Bonitetssiffrorna användes av lantmätaren som en omräkningsfaktor när omfördelningen av marken genomfördes. För att skiftet av marken skulle bli rättvist kompenserades man alltså med mera mark av sämre kvalitet.

Figur 10. Boniteten i åkermarken vid laga skiftet 1839–40. Röd färg visar åkrar med den högsta avkastningen, sedan faller kvaliteten gradvis ned mot de sämsta, ljusrosa/röda ytorna.

Mönstret som framträder i kartbilden avspeglar sannolikt med ganska stor precision hur de olika delarna av åkermarken verkligen avkastade. Skördeutfallet berodde då, liksom delvis än idag, på en kombination av faktorer: jordart, mullhalt, gödselstatus etc. Tidsfaktorn, hur länge marken brukats, var också delvis avgörande, inte minst när det gäller humusinnehållet. Mullhalten framstår som mycket viktig i graderingen av jorden i Träslöv 1839–40. Bland de högst boniterade ytorna finns ett flertal med grov jord såsom ”klapper”, ”ör” och ”grus”, men där mullhalten uppenbarligen

varit mycket hög. Ren grus- och sandjord utan angivande av mylla ligger konsekvent i botten av graderingen.

Kvaliteten på åkrarna inom reservatsområdet förmedlar vid en första anblick inte någon entydig bild. Man kan dock konstatera att flera av de sannolikt långvarigt brukade ytorna i mellersta delen av området, exempelvis öster om ”Borråsen” och vid ”Stubbakullen” längre österut hör till de bästa. Åkermarken är här indelad i långa, smala tegar som planerades redan under tidig medeltid. Själva åkermarken har säkerligen varit brukad långt ned i förhistorien. En del av medeltidbebyggelsen i Träslövs by har sannolikt legat i närheten av dessa åkrar, vilket innebär att de under lång tid bör ha varit intensivt gödslade. De högavkastande åkrarna längst i öster ligger mycket nära det stora Korsgata-gravfältet där man också på goda grunder kan misstänka att det funnits omfattande bebyggelse under både järnålder och troligen in i tidig medeltid (jfr Håkansson & Rosén 2010).

Åkrarna väster om ”Borråsen” uppvisar den typiska gradienten för åkrar i sluttande terräng, med sämre mark närmast krönet och allt bättre ytor nedåt i terrängen. Ett annat tydligt mönster kan utläsas i de ovan nämnda områdena som kallas ”Allmänningen”, det vill säga i norra och östra delen av reservatsområdet (jfr figur 8). Åkrarna har där förmodligen, som redan nämnts, tagits upp relativt sent, därtill på sämre mark, och får därför vid graderingen låga värden. Den högavkastande åkermarken i lyckorna närmast Nedregårdsbebyggelsen torde förklaras av närheten till gårdarna.

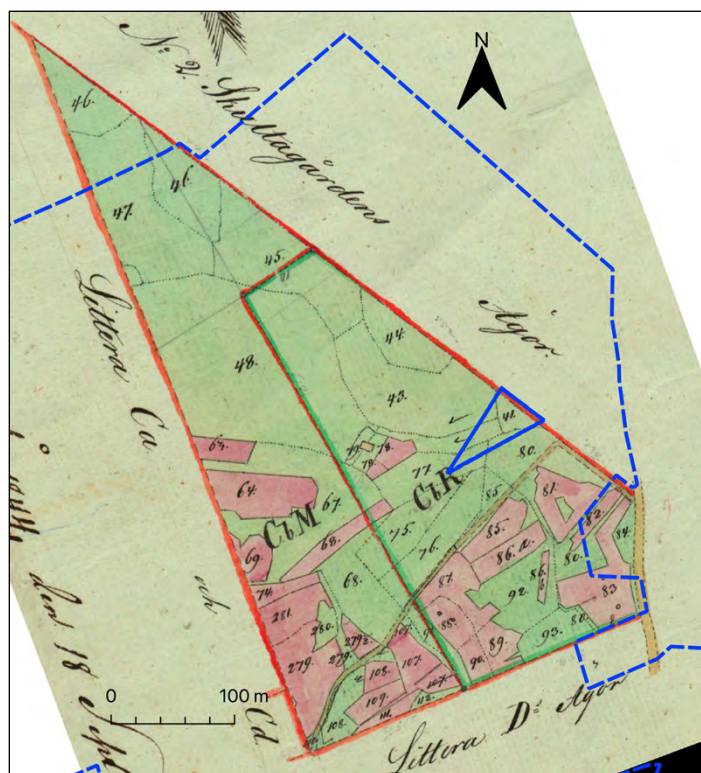
Vid graderingen 1839–40 redovisade lantmätaren vissa ytor som ”odlingsmark”, alltså ytor som bedömdes kunna upparbetas till åker. Vid senare skiften under 1800-talet (skiftet i Träslöv är ju relativt tidigt) fördes ofta stora delar av ängsmarken till denna kategori. I det här fallet betraktades endast ett antal områden på utmarken som uppodlingsbara. En annan kategori som redovisas i beskrivningen kallas ”avrösningsmark” och syftar på de ytor som *inte* bedömdes som möjliga eller värda att odla upp. Hit räknas bland annat de höglänta och mycket steniga delarna av ”Tinggårdsäckran” samt ängen i ”Ahlekärret” (nummer 55) som också har en påtagligt hög sten- och blockhalt.

I det nära efterspelet till laga skiftet formaliserades några tidigare i praktiken redan genomförda hemmansklyvningar i byn. Flera förrättningar genomfördes redan 1844. En av dessa berörde Elias Marcussons del i Nedregården, vars ursprungliga tomt visas i figur 5. Gården var, som vi sett tidigare, en av de två ”åttondelarna” och den enda som fick flytta ut från gamla tomten. Det nya skiftet hamnade 500–700 meter längre österut, i området kring Storens. I samband med hemmansklyvningen upprättades en karta av den flitige (och skicklige) lantmätaren Jacob Samuel Wallmark, vilken här återges som figur 11 på nästa sida.

I kartbilden syns hur Wallmark delade upp den gamla ägolotten **Cb** (jfr figur 7) i två ytor om vardera en sextondels mantal. Lotten **CbM** tillföll Elias Marcusson, **CbR** en person vid namn Carl Reinhold Rosenberg (född i Tvååker 1794). Rosenberg tilldelades ny tomt vid den ovan nämnda ”Allmänningshytan”, det vill säga nära senare tiders Storens. Elias Marcusson fick sin tomt utstakad i anslutning till åkerytan nummer 279 i sydvästra delen av skiftet. Som tidigare nämnts avled han strax efteråt och den nya tomten verkar aldrig ha tagits i anspråk. Enligt en uppgift i

husförhörslängden från åren 1852–58 blev torparen Nils Martin Nilsson på Åttabro (under Holmagärde) ny ägare.

Lantmätaren förefaller inte ha genomfört någon ny kartering såpass kort efter skiftet 1839–40, utan den befintliga kartan användes som underlag för att rita en ny. Den gamla kartan studerades och en del bonitetsuppgifter för åkermarken ändrades. Hela förrättningen ägde rum under loppet av en vecka, med början måndagen den 29 april och avslutning under fredagen den 3 maj.

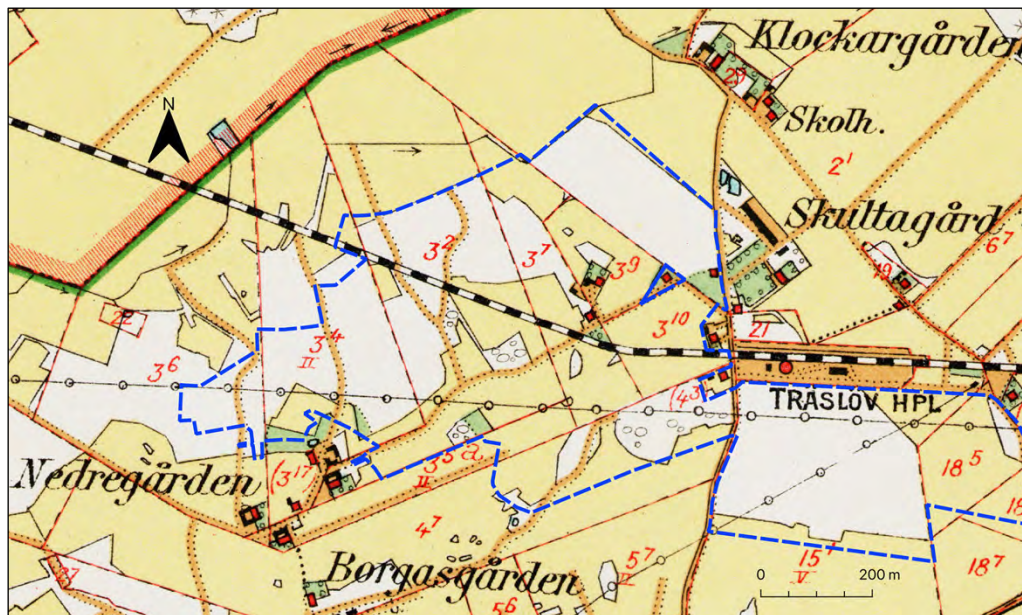

Figur 11. 1844 års hemmansklyvningskarta. Akten 13-trä-81a i Lantmäteri-myndigheternas arkiv, Riksarkivet.

Efter ytterligare några få år – 1851 – var det dags för nästa hemmansklyvning i samma område. Rosenbergs lott från 1844 delades upp i två nya delar, den ena på 1/24 mantal, den andra – som Rosenberg själv förfogade över – omfattande endast 1/48. Den större lotten ägdes vid den här tidpunkten av ”Herr P. J. Hedenberg på Holmagärde”. Hedenberg (född 1813) var ägare till den stora egendomen Holmagärde och flera intilliggande torp och andra fastigheter.

1920-talets landskap, som ofta brukar beskrivas som Sveriges ”odlingsmaximum”, speglas i den så kallade häradsekonomska kartan, här återgiven i figur 12 på nästa sida. Där framträder på många sätt slutresultatet av 1800- och det tidiga 1900-talets agrara revolution i den här delen av Träslövs socken. I mellersta delen av reservatsområdet har flera av de tidigare mindre men relativt högavkastande åkrarna växt ihop till mer sammanhängande fält. De under 1800-talet uppodlade ytorna i exempelvis ”Beteslyckan” i nordväst har däremot lagts igen. Det gäller även åkrarna i den gamla ”Backalyckan” norr om bebyggelsen och i det småskaliga odlingslandskapet på delvis fuktig mark i östra delen av reservatsområdet. Det enda området där den under 1800-talet expanderade åkermarken finns kvar är kring bebyggelsen vid

Storens (fastigheten 3⁹ i figur 12). Namnet Storens (uttalas i Träslöv *Stoens*) verkar dock ännu inte ha börjat att användas.

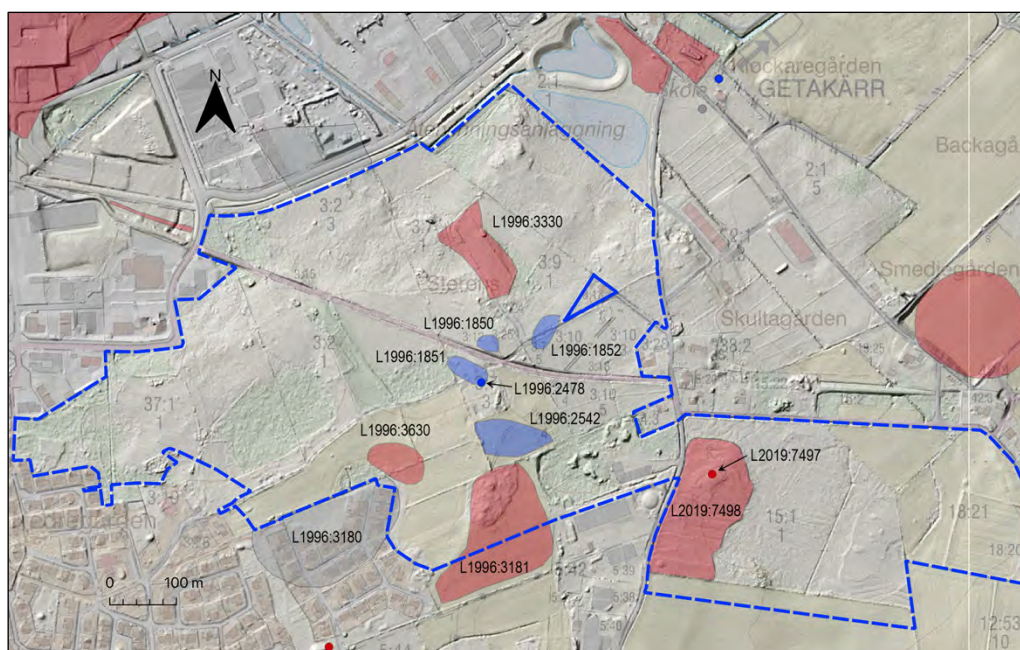
Figur 12. Häradsekonomiska kartan från 1920-talet. Många av de äldre åkrarna har nu blivit större medan andra lagts igen. Den år 1911 invigda järnvägen löper tvärs igenom Nedregårdens odlingslandskap.

De vitfärgade ytorna på kartan visar öppen mark, som vid den här tiden sannolikt i ganska hög grad betas. Strax norr om Nedregårdens gamla gårdstomt och även lite längre österut finns några grönmarkerade ytor som visar kvarvarande ängsmark, i flera fall belägna inom föreslaget reservatsområde. De är idag delvis igenvuxna med lövskog men skulle möjligen kunna vara lämpliga för restaurering.

I kartan syns den år 1911 invigda järnvägssträckningen, en del av Varberg-Ätrans Järnväg (förkortad WbÄj). Banan, som var normalspårig, lades ned 1961. Den fortsatte västerut in mot Varbergs station, första biten parallellt med dagens Stenåsavägen. Träslövs hållplats var belägen omedelbart norr om reservatsområdets östra delar.

3. Fornlämningar och andra kulturhistoriska spår

I figur 13 redovisas alla lämningar som före den nu genomförda inventeringen fanns upptagna i Kulturmiljöregistret (det vill säga det centrala statliga systemet för registrering av kulturhistoriska lämningar) såsom exempelvis de lagskyddade fornlämningarna. De olika färgerna avspeglar antikvarisk status, där rött visar just *fornlämningarna*, med det högsta skyddet. Blå färg markerar *möjlig fornlämning* eller så kallad *övrig kulturhistorisk lämning*. Möjlig fornlämning används för lämningar där det inte utan grävning eller annan fördjupad undersökning går att avgöra om de uppfyller kraven för att registreras som fornlämning. Övriga kulturhistoriska lämningar är sådana som inte når upp till kraven, exempelvis genom att vara varaktigt övergivna och/eller tillkomna före 1850.

Figur 13. Tidigare registrerade fornlämningar (röd färg) och möjliga fornlämningar (blå färg) inom reservatsområdet.

I det här fallet har de fyra blåfärgade ytorna på kartan, som utgörs av misstänkta stenåldersboplatser, klassificerats som möjlig fornlämning eftersom utsträckningen är osäker. På de tre mindre genomfördes arkeologiska provgrävningar åren 1999–2000 varvid ett antal hårdar (eldstäder) påträffades. I praktiken kan det här röra sig om en sammanhängande boplatser från stenåldern. Den blå punkten (L1996:2478) markerar ungefärligt läge för tidigare gjorda fynd av flinta, bland annat ett antal pilspetsar. Några synliga spår ovan mark finns inte i dessa områden eller inom några av de andra boplatstyterna. Inom den större blå ytan (L1996:2542) har man vid flera provgrävningar under 1990-talet och början av 2000-talet hittat lämningar i form av stolphål, hårdar med mera och fynd från både sten-, brons- och järnålder.

De två röda ytorna (L1996:3181 och 3630) samt den grå ytan (L1996:3180) inom bostadsområdet Borgasgård, belägen strax utanför reservatsområdet, registrerades ursprungligen i samband med arkeologiska utredningar och förundersökningar inför planeringen av bostäderna omkring för 20–25 år sedan. De mest omfattande utgrävningarna kom till stånd inom det gråfärgade området. Här påträffades flera hundra

stolphål, härdar, kokgropar och fynd som indikerar att människor periodvis bott i området under alla de förhistoriska perioderna. Keramikfynden tyder bland annat på att det kan ha funnits bebyggelse här även under vikingatid och/eller tidig medeltid (jfr Bramstång 2003 och Håkansson & Rosén 2010). Inom området framkom även rester efter regelbundet indelad medeltida åkermark, i form av grävda rännor under den moderna matjorden (Connelid 2000, jfr även nedan).

Inom fornlämningen L1996:3330 i norra delen av reservatsytan förefaller det också finnas omfattande boplatslämningar. Den provgrävdes både 1999 och 2000, varvid ett stort antal härdar med mera hittades. Fynden indikerar att det även här är fråga om delar av en större stenåldersbosättning.

Figur 14. Skålgropar på ett stort block i naturbetesmarken i östra delen av reservatsområdet, registrerade som fornlämning L2019:7497.

I den öppna och betade, östra delen av reservatsområdet finns sedan tidigare två fornlämningar: hållristningen L2019:7497 och den fossila åkermarken L2019:7498. Den förstnämnda utgörs av två skålgropar, inknackade på högsta delen av ett cirka 2,5 x 1 meter stort block (figur 14). De är 3–4 centimeter i diameter och någon centimeter djupa. Skålgropar – eller älvkvarnar, som de även kallas – räknas till hållristningarna och brukar dateras till bronsålder, men de kan även vara från järnålder. De verkar ha använts i olika typer av rituella sammanhang, bland annat inom fruktbarhetskult, och förekommer i olika sammanhang: i gravar, på boplatser och i den dåtida odlingsmarken.

Under inventeringsarbetet uppmärksammade Marianne Nyqvist (som genom åren inventerat fram många skålgropar i Varbergsområdet) rapportförfattaren på att det längre ned på det här aktuella blocket finns ytterligare några grunda skålgropar (jfr vidare nedan).

Den fossila åkermarken L2019:7498 består av flera olika typer av åkrar, delvis med mycket hög ålder. Grundstrukturen utgörs av flera 10–30 meter breda ytor som avgränsas av uppemot en halv meter höga terrasskanter. De senare har uppkommit i samband med själva brukandet av marken, där användningen av årder (som till

skillnad från plogen inte vänder jorden) eroderat ut matjord mot ytterkanterna där den ackumulerats. Terrasskanter var förr vanligt förekommande i åkrarna. Här har terrasseringarna bildats i gränserna mellan långsmala odlingsytor som planerades och lades ut redan under 1000- och 1100-talen.

Figur 15. I östra delen av reservatsområdet finns välbevarade medeltida åkrar. Regelbundet indelade tegar – planerade på 1000/1100-talen – avgränsas av terrasskanter som syns tydligt i släpljus. Drönbild från norr.

Denna tidiga landskapsplanering omfattade troligen merparten av den medeltida kyrkbyn och innebar att marken delades upp mellan olika brukare eller ägare. Åkerlämningar av den här typen finns bevarade på flera ställen inom Träslövs bys gamla inägor, exempelvis strax öster om det nya vattentornet (L2019:7454). Spåren inom det blivande naturreservatet är utan tvivel bäst bevarade och ovanligt överblickbara i de välbetade markerna. Det regelbundna mönstret av odlingstegar framträder tydligt i sent eftermiddagsljus under hösten, som i drönbilden ovan.

En närmare blick på drönbilden avslöjar att det *mellan* flera av terrasskanterna som avgränsar medeltidens tegar finns ett finmaskigare mönster av smala åkerytor. Det rör sig här om cirka tre meter breda och något upphöjda ”odlingsbäddar” som uppkommit i samband med plogbruk under senare delen av 1800-talet. Åkrarnas välvning uppstod när jorden vändes in mot mitten av tegen från båda sidorna. Välvningen gjorde att man fick en bättre avrinning på själva åkerytan. Efter två säsonger ”bröt” man tegen genom att lägga tredje årets plogfåra uppe på krönet. Här kan man alltså, på ett för länet ganska unikt sätt, studera två olikåldriga odlingslandskap och brukningstekniker på en och samma plats! Det aktuella området sammanfaller med odlingsmarken som på laga skifteskartan kallas ”Stubbakullen” (jfr figur 7–8).

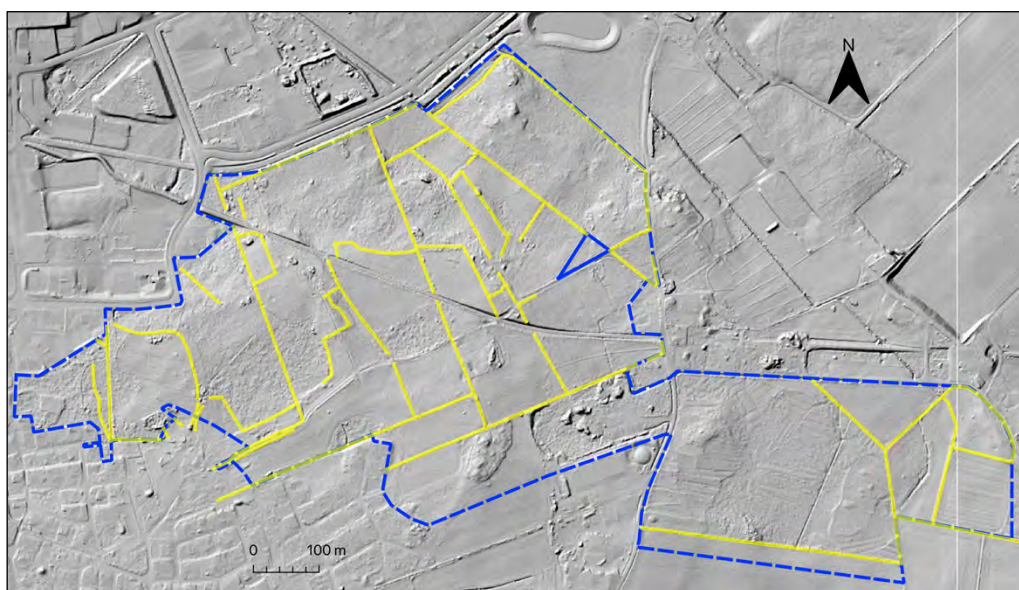
4. Resultat av inventeringen

Inventeringsarbetet omfattade alltså en bitvis detaljerad avsökning av det blivande reservatsområdet, med syftet att registrera tidigare ej kända eller uppmärksammade kulturhistoriska spår. Tiden har emellertid, som redan påpekats, inte möjliggjort någon heltäckande registrering utan fokus har lagts på ”skarpa” fornlämningar och sådana strukturer som direkt kan kopplas till det odlingslandskap som framträder på äldre kartor. Under inventeringen noterades också, om än i något begränsad omfattning, biologiskt kulturarv i form av bland annat hamlade eller stubbskottsbeskurna äldre träd.

4.1 Stenmurarna

En lämningstyp som av tidsskäl inte på långt när varit möjlig att behandla i detalj är områdets alla stenmurar. Inom reservatsområdet finns cirka 7,5 kilometer (!) ännu stående eller nedrasade stenmurar. En majoritet av dessa finns i laga skiftets raka gränser, vilka genomlöper stora delar av området. Murarna utgör här, liksom på många andra ställen i det sydsvenska landskapet, historiska karaktärslämningar och är ofta de första spåren man som besökare lägger märke till under en promenad i området.

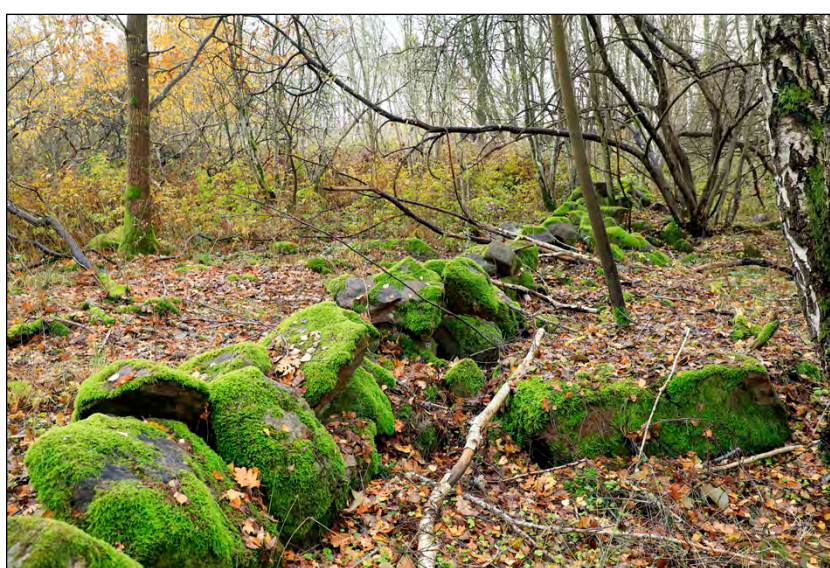
I kartbilden nedan visas stenmurarnas utbredning inom det blivande reservatet, såväl ännu stående som nedrasade sådana. Sammanställningen bygger på innehållet i Varbergs kommuns så kallade primärkarta, där många (inmätta) stenmurar finns med. Kartbilden har här kompletterats med nyfynd som gjorts under inventeringen. Stentippar och andra större stenkonstruktioner har tagits bort från primärkartans stenmursskikt. Eftersom inte hela ytan inventerats i detalj och långt ifrån alla murar har besiktigats kan det finnas ytterligare objekt som inte kommit med på kartan. Av praktiska och tidsmässiga skäl kommer endast ett urval av stengärdesgårdarna att uppmärksammas i detta sammanhang och registreras i Kulturmiljöregistret.

Figur 16. Gula linjer markerar läget för stenmurar (stående eller nedrasade) inom reservatsområdet. De flesta är raka och löper i laga skiftets gränser.

I princip uppfyller ganska många av murarna villkoren för registrering, i flera fall även som fornlämningar. De senare registreras här, liksom även några övriga kulturhistoriska lämningar som är av särskilt landskapshistoriskt intresse. Merparten av murarna har dock högst varierande karaktär och är i flera fall starkt påverkade av att exempelvis odlingssten sekundärt påförts. Detta i kombination med att några av dem löper i ännu existerande fastighetsgränser gör att registrering i detta läge inte är möjlig utan närmare besiktningar.

Huvuddelen av murarna löper således i de raka gränslinjer som drogs upp vid laga skiftet omkring 1840. I regel uppfördes murarna sannolikt ganska kort efter att skiftet vunnit laga kraft. Detta framgår bland annat av beskrivningen till den ovan nämnda hemmansklyvningen vid ”Storens” 1851. I samband med förrättningen sammanträdde bönderna och lantmätaren sista gången i slutet av oktober 1851 och kom då överens om att *”stängsel skall vara i laggillat skick före den 1^a maj 1852”*.

Figur 17. Stenmur i den nya gränsen mellan Nils Larssons och Clas Anderssons gårdar vid laga skiftet på 1840-talet (ägotlotterna Ca respektive Cc på figur 7).

Förutom ”skiftesmurarna”, vars utseende idag alltså varierar en hel del, kan man urskilja några andra typer av stenmurar. Flera gärdesgårdar har uppkommit i samband med nyodling, som exempelvis de som inramar lyckorna på ”Betet” i västra delen av reservatsområdet. I samband med inventeringen påträffades en 80–90 meter lång, låg sträng med stenar som sammanfaller med en av hägnaderna runt ”Beteslyckan” på skifteskartan (nr 53, se figur 8 och fotot i figur 18 på nästa sida). Denna registreras som fornlämning.

Runt ”Backalyckan” strax norr om Träslövsgården och det gamla tomtområdet löper idag en bred stenmur i samma sträckning som hägnaden på laga skifteskartan (se figur 19 på nästa sida). Troligen har här funnits en stengärdesgård sedan tidigt 1700-tal, rent av tidigare. Dagens mur är dock nästan helt och hållet resultatet av att man under senare delen av 1800-talet och tidigt 1900-tal, i samband med nyröjning (bland annat när plogen introducerades) avlägsnade stora mängder stenar och block. Samtidigt togs flera äldre odlingsrösen, som tidigare legat på själva åkrarna, bort och stenmaterialet deponerades i den omgivande hägnaden. Den här typen av breda

”åkermurar” löper ofta runt sent brukade åkrar i områden med steniga jordar och kan ha haft funktionen både som ”stenmagasin” och gärdesgårdar.

Figur 18. Den låga stensträngen utgör rester efter en stengärdesgård runt den gamla "Beteslyckan" på laga skifteskartan.

Figur 19. Den breda stenmuren runt gamla "Backalyckan" innehåller mängder av stenar och block som under den agrara revolutionen rensades bort från åkrarna till vänster i bild.

I gränsområdet mellan reservatet och det intilliggande gamla tomtområdet nära Träslövsgården finns rester efter fägatan som på laga skifteskartan leder ut mot de betade delarna av inägomarken mot norr (se fotot i figur 20 på nästa sida). Det rör sig här om två parallella strängar med stenar och block, med en bitvis tydlig kärna av stenar på rad som utgjort bottenpartierna i stenmurar. Fägatan är delvis starkt påverkad av sentida aktiviteter, med bland annat smärre avbrott och påförda större block överst, men kan likväl fortfarande följas 30–40 meter i terrängen ut mot de ännu betade ytorna utanför. Strax norr därom står en grindstolpe kvar. Fägatan är en viktig historisk betydelsebärare och kommer att registreras som fornlämning. Precis som på flera andra platser i området står några äldre lövträd i eller strax intill fägatans murar.

Figur 20. Fågatan som vid laga skifteskarteringen 1839–40 ledde ut mot betesmarkerna strax norr om Nedregården är delvis bevarad.

Undantaget de bredare murarna runt några åkrar är de flesta av typen enkelmur, det vill säga smala och relativt låga. Ett avvikande exempel är den pampiga muren som löper i skiftesgränsen mellan Nedregården och grannen Skultagården i norra delen av reservatsytan (figur 21). Muren är bitvis mycket hög – uppemot två meter (!) – och är ovanligt vällagd och bevarad, med bred bas. Den är över en meter hög på en 200 meter lång sträcka. Det känns rimligt att anta, att initiativet till att lägga ned så mycket arbete på just denna mur kommit från Skultagården, som ju tillsammans med Prästgården var kyrkbyns ojämförligt största brukningsenhet vid tiden för skiftet. Skultagården var då *"Borgmästaren i Warberg till Lön anslagit"*, som det står i skifteskartans beskrivning.

Figur 21. I ägo gränsen mellan Nedregården och Skultagården löper en ovanligt hög och vällagd stenmur, uppemot två meter hög.

Figur 22. Rester efter den gamla inägggränsen i västligaste delen av reservatsområdet.

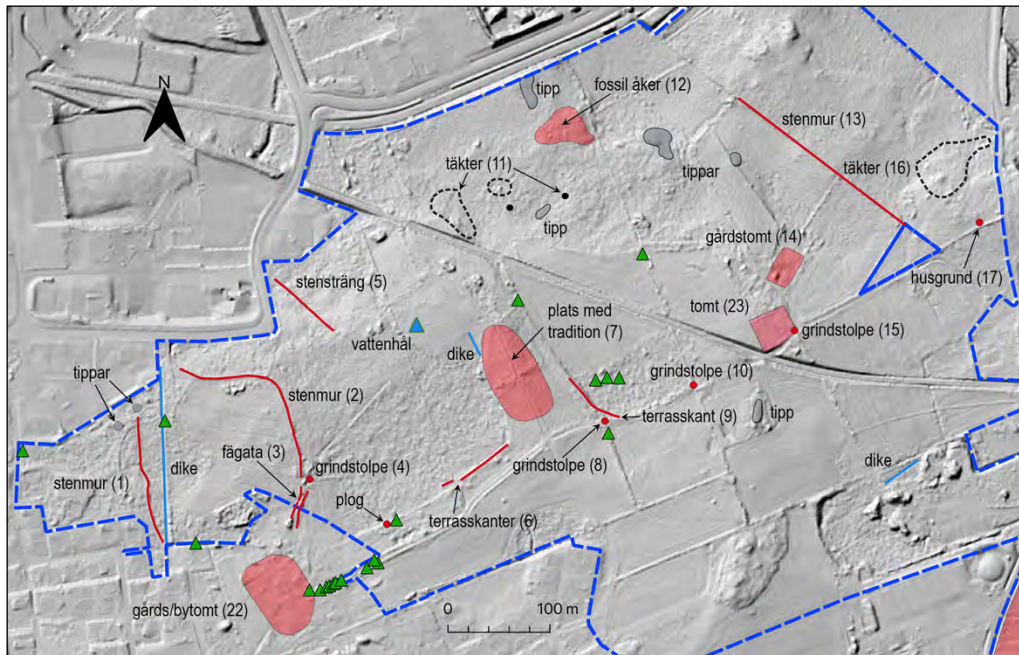
Som vi sett tidigare ligger reservatets västligaste del på den gamla utmarken. I den idag bitvis mycket täta lövvegetationen löper en stensträng som bitvis ännu har murkaraktär. Det rör sig här om rester efter gränshägnaden mellan inägorna och utmarken, vilken redovisas i exakt samma sträckning på 1807 års storskifteskarta. Hägnaden slingrar sig lite fram och tillbaka, delvis mellan stora jordfasta block (jfr fotot ovan). Sannolikt är det fråga om samma konstruktion som fanns på platsen vid karteringen 1807. Mot bakgrund av att det redan i 1729 års Landsbeskrivning anges att gärdesgränserna är byggda av sten kan man misstänka att stenmaterialet ingått i en hägnad som uppförts mycket tidigt. Anläggningen kan således på goda grunder registreras som fornlämning.

4.2 Övriga lämningar

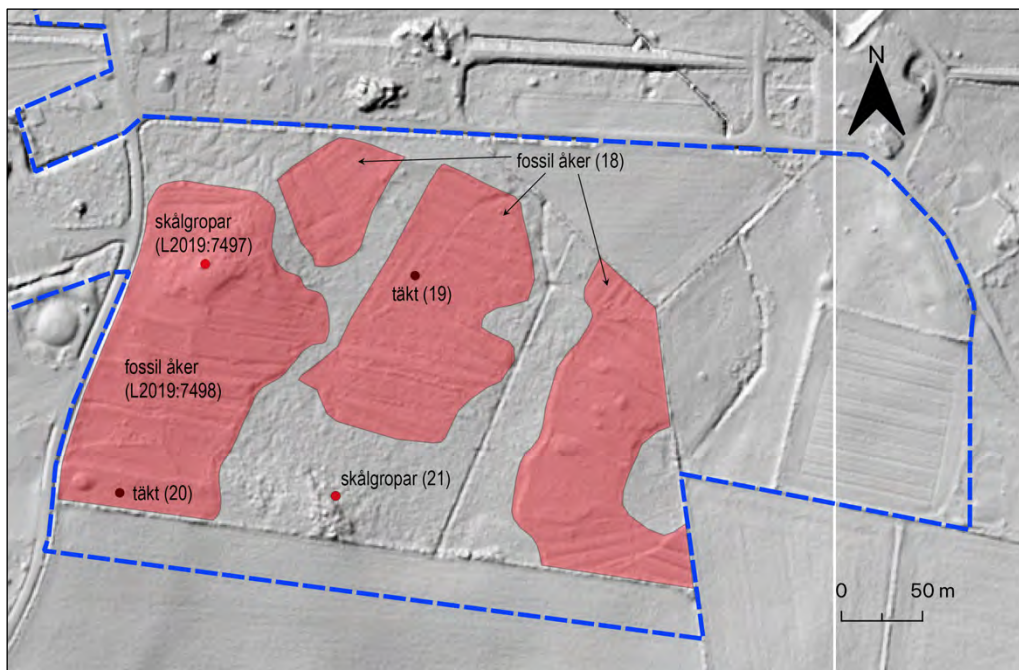
I kartorna på nästa sida redovisas alla lämningar som kommer att registreras i Kulturmiljöregistret, inklusive de landskapshistoriskt mest intressanta stenmurarna som beskrivits ovan. I kartbilderna visas även lägen för ett urval stentippar, diken samt ett vattenhål. Det bör ännu en gång påpekas att inventeringen inte varit fullständig, vilket innebär att det kan finnas flera spår. Det gäller inte minst täkterna, där det sannolikt finns ganska många kvar att upptäcka. Gröna trianglar markerar äldre träd som uppvisar spår efter beskärning (både stubbskott och ”höghamling”). Det finns ytterligare biologiskt kulturarv inom området, både beskurna träd och andra företeelser. Nedan kommer de olika typerna av lämningar att beskrivas översiktligt.

4.2.1 Fossil åkermark och stentippar

Det finns naturligtvis betydligt fler bevarade fossila åkrar än de som markerats på kartorna på nästa sida. Ja, i själva verket utgörs en betydande del av arealen inom det blivande reservatet av övergiven åkermark från olika tidsperioder. De flesta togs dock ur bruk ganska sent, vanligen under 1900-talet, vilket innebär att de inte förs in i Kulturmiljöregistret. Det kan här vara värt att påpeka att det även inom dessa

Figur 23. Kulturmiljöspår som påträffades under inventeringen i västra och mellersta delen av området. Objekt med nummer inom parentes registreras i Kulturmiljöregistret. Gröna trianglar visar ett urval äldre, beskurna träd (registreras ej).

Figur 24. Kulturmiljöspår i östra delen av området, påträffade under inventeringen. Objekt med nummer inom parentes registreras i Kulturmiljöregistret.

sentida miljöer finns pedagogiska värden, där utvecklingen över tid kan avläsas. På flera ställen i området har exempelvis delar av åkrar vid olika tillfällen rationaliserats bort och blivit kvar. Södra delen av terrasskanten nummer 9 är ett exempel på detta. Inom den gamla "Backalyckan" strax norr om Nedregårdens tomt finns flera impediment kvar i åkermarken, i form av enstaka röjningsrösen, uppstickande berghällar och större block. Mycket av steninnehållet röjdes här bort under agrara revolutionen och placerades i den omramande muren (figur 19), men miljön präglas ännu av en

viss småskalighet som är lätt att uppfatta. Till den ålderdomliga karaktären bidrar naturligtvis också fägatan i söder och betet på markerna intill.

Den fossila åkermarken med störst antikvariska värden återfinns i östra delen av reservatsområdet, med bland annat den tidigare beskrivna miljön L2019:7498. Som framgår av kartbilden i figur 24 har tre delområden avgränsats lite längre ut i den stora naturbetesmarken. Dessa sammanfaller i stort sett helt med odlingsmarkens utbredning på 1839–40 års laga skifteskarta. De enskilda åkeryornas utseende varierar; de avgränsas av både stensträngar (se foton nedan), terrasskanter och diken. Här finns även flera röjningsrösen.

Figur 25. Stensträngen (till höger) avgränsar en av flera långsmala odlingsytor inom den välbevarade fossila åkermarken i östligaste delen av reservatsområdet.

Figur 26. Drönbild över den östligaste området med fossil åkermark. Åkeryorna avgränsas här delvis av en tydlig omramande terrasskant. Foto från NNO.

Det intressanta är att i stort sett hela tegmönstret på den snart 200 år gamla skifteskartan är bevarat i öster. I de flesta fallen rör det sig om långsmala tegar. Det råder inget tvivel om att flera av dessa kan ha samma ursprung som de inom L2019:7498,

det vill säga med en datering till tidig medeltid. Det gäller framför allt inom det östra delområdet där marken ligger något högre. Marken inom de två andra ytorna verkar betydligt fuktigare, vilket gör ursprunget mer svårbedömt. Även i dessa avsnitt var åkermarken likafullt etablerad redan vid tiden för skiftet, liksom vid det inställda skiftet på 1820-talet. Odlingslämningarna i detta område registreras preliminärt som möjlig fornlämning, men det är möjligt att miljön längst i öster, med ett mer varierat forminnehåll, i slutändan bedöms som fornlämning.

Den fossila åkermarken i norra delen av området (objekt 12) består av ett tiotal röjningsrösen av varierande karaktär. Åkrarna är förmodligen upptagna under 1800-talets andra hälft, kanske inom ramen för ett planerat, större uppodlingsföretag på "Allmänningen". Det kan möjligen finnas ytterligare någon liknande, mindre fossil odlingsmiljö i den här delen av reservatet.

Till den fossila åkermarken kan givetvis även områdets alla *tippor* räknas. Med tipp menas en anhopning med stenar och ofta även block som tillkommit genom att större volymer deponerats samtidigt vid ett eller ett fåtal tillfällen. Detta skiljer dem från odlings- eller röjningsrösen, där stenarna ofta kommit på plats under mycket lång tid. Tipporna är sällan jordblandade och i de flesta fallen avsevärt större än rösena. De är dessutom inte sällan placerade en bit ifrån själva odlingsmarken, till exempel på större berghällar eller en bit ut på mark som inte bedömdes vara värd att odla upp. De flesta större tipporna tillkom under 1900-talets "uppstädningar" på åkrarna när exempelvis traktorerna introducerades. Tipporna registreras inte men ett urval av de största är markerade på figurerna 23–24.

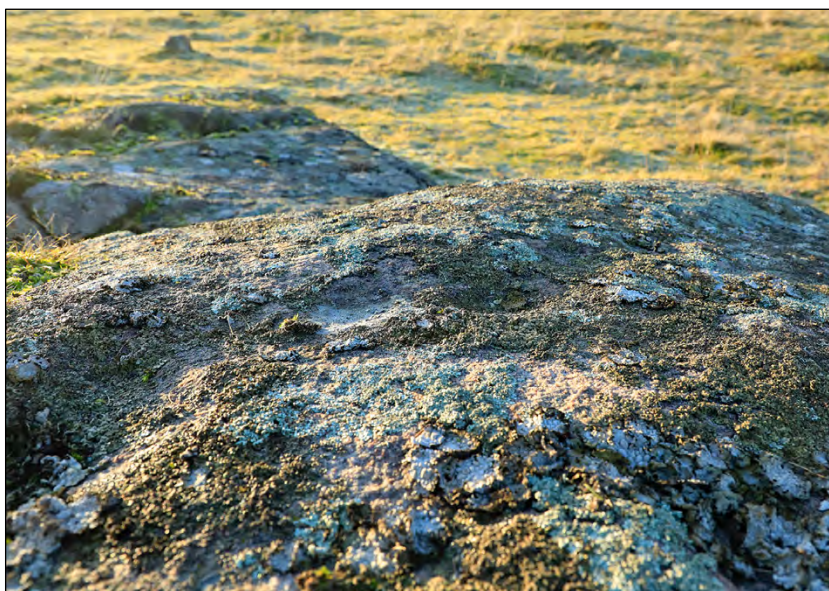

Figur 27. Stentippor placerade på uppstickande berg på gamla "Allmänningen" i norra delen av reservatsområdet.

4.2.2 Hällristningar (= skålgropar)

Som framgick av redovisningen ovan var tidigare ett skålgropsblock känt inom reservatsområdet: fornlämningen L2019:7497, belägen inne i den fossila åkermarken L2019:7497. Vid registreringen av denna noterades endast två gropar på blockets högsta del. Under inventeringen kunde det alltså konstateras att ytterligare några grunda men fullt synliga gropar är inknackade på mellersta delen av det stora

blocket. Dessa är 5–6 centimeter breda och endast cirka en centimeter djupa. Stark lavpåväxt och en allmänt lite ”skrovlig” yta gör att det exakta antalet gropar inte kan bestämmas utan en mer detaljerad analys. Det kan här röra sig om flera än tio stycken. Det aktuella blocket och flera liknande runt omkring intar ett mycket bra topografiskt (höjd)läge och omges av den fossila åkermarken. Det är inte osannolikt att odlingen i området sträcker sig ända tillbaka till brons- och järnålder för 2 500–3 000 år sedan och att skålgroparna ursprungligen varit en del av den rituella miljön i det förhistoriska odlingslandskapet.

Figur 28. Skålgroparna på fornlämning L2019:7497 syns här tydligt i mitten av bilden.

Under inventeringen påträffades cirka 160 meter längre mot sydost ytterligare ett stort block med uppemot ett tiotal skålgropar i olika storlekar. Det exakta antalet är även här svårt att avgöra. De är inknackade på krönet av det nästan 4 x 2 meter stora och drygt 1 meter höga blocket, som ligger i ett område med flera stora stentippar.

Figur 29. Det nyfunna skålgropsblocket (objekt 21) i östra delen av reservatsområdet.

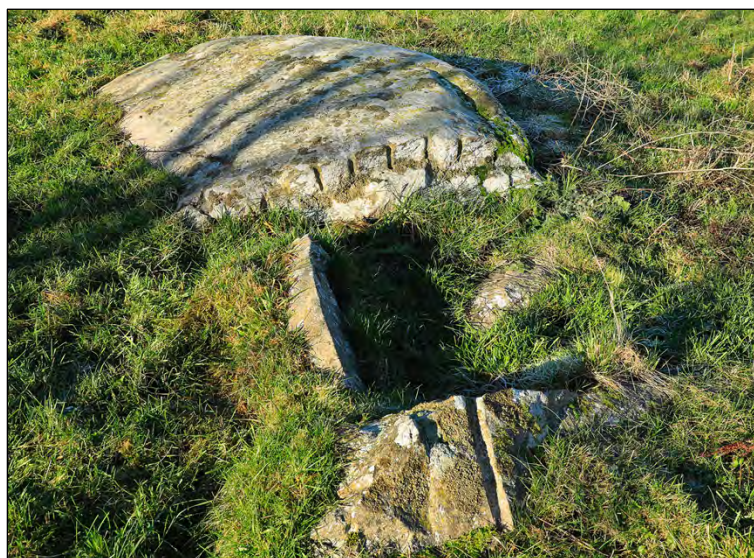
4.2.3 Stentäkter

Stentäkter i olika former och storlekar är vanligt förekommande inom reservatet. En del av dessa är markerade på kartorna ovan och kommer att registreras som övrig kulturhistorisk lämning, eftersom tidsställningen inte kan klargöras närmare. Många av dem torde dock vara från 1800- och 1900-talen och speglar säkert ett lokalt behov av sten i samband med nyuppförande och ombyggnation efter skiftena och efterföljande hemmansklyvningar, etableringen av torp etc. Det kan inte uteslutas att några av täkterna använts av "underleverantörer" i Träslöv som levererat till byggen i staden eller till de större stenhuggerierna längs kusten.

Figur 30. Stentäkt strax norr om järnvägsstråket (objekt 11). I området finns flera täktytor. Kanske har en del av stenen brutits i samband med byggandet av järnvägen.

I anslutning till uppstickande berg på den gamla "Allmänningen" strax norr om järnvägsstråket finns flera stentäkter. Fotot ovan visar en av brottytorna, innehållande kvarlämnade ämnen och skräpsten. På flera av stenarna finns borrhål.

Figur 31. Många av blocken delades genom borrhning. På detta block (objekt 20) finns ytterligare en rad med borrhål men arbetet verkar ha avslutats i förtid.

4.2.4 Kommunikationsstråk och grindstolpar

Det centrala promenadstråket som från Nedregårdens gamla tomtmiljö löper ut genom reservatsområdet sammanfaller i allt väsentligt med en vägsträckning på 1839–40 års laga skifteskarta. Vägen sträckte sig då endast fram till ”Tinggårdsäckran”, vilket är intressant (jfr diskussionen kring det gamla tingshuset ovan!). I de relativt sent tillkomna stenmurarna står flera gamla och stubbskottsbeskurna askar, vilka bidrar ytterligare till att rama in vägen. Till de äldsta kommunikationsstråken i området hör sannolikt fågatan som löper norrut från bebyggelsen (objekt 3). På 1920-talets Häradsekonomska karta finns flera vägar som än idag används.

Figur 32. Promenadstråket från Nedregårdens gamla tomt, här fotat från öster.

På flera platser i området står grindstolpar, ofta huggna block med rostiga gångjärn eller borrhål kvar. Flera sådana står längs det ovan nämnda promenadstråket, i flera fall i laga skiftets stenmurar/gränslinjer eller senare tillkomna gränser.

Figur 33. Grindstolpe i en av skiftesgränserna.

Till områdets centrala kommunikationsstråk hör givetvis även järnvägssträckningen efter den år 1911 invigda och 50 år senare nedlagda Varberg-Ätrans järnväg. Den

löper ungefär i NV-SO genom reservatets mellersta del, i en delvis ganska djupt nedskuren fåra som kantas av diken. Ännu för några år sedan var enstaka träslipers synliga men dessa har på senare år täckts över med grus. På några ställen fungerar inte trummorna under anslutande stigar, vilket gör att vattnet står still. Detta bör naturligtvis åtgärdas, så att inte marken åter blir fuktig. Stråket är populärt bland områdets besökare och utgör en viktig länk i områdets ”infrastruktur”. Längs kanterna står en del äldre träd, flera av dem beskurna, som kan vara jämgamla med järnvägen. Som framgår av drönbilden nedan avspeglar sig den gamla järnvägen tydligt i landskapet.

Figur 34. Lövträden står bitvis tätt utmed det gamla järnvägsstråket, som framträder tydligt i landskapet (mitten av bilden). Drönbild mot väster.

4.2.5 Spåren efter bebyggelse

Konkreta spår efter bebyggelse som i nuläget kan registreras som fornlämning finns inte. Den enda tydliga husgrunden utgörs av objekt 17 i östra delen, belägen på Skultagårdens mark. Här finns en cirka 8 x 5,5 meter stor husgrund med låg men tydlig stensyll runtom. Möjligen hänger den samman med en torpbebyggelse eller liknande som redovisas strax söder därom på 1920-talets karta. Den torde under alla omständigheter ha tillkommit relativt sent och registreras därför som övrig kulturhistorisk lämning.

Vid Storens har, som framgick av kartgenomgången tidigare, funnits någon form av bebyggelse sedan tiden före laga skiftet. Det är dock oklart vilken typ av bebyggelse det då var fråga om. Efter skiftet flyttade en av innehavarna av Elias Marcussons gård ut hit och byggde sannolikt nytt efter ett tag. Det senaste boningshuset tillhörig Storens revs för omkring tio år sedan och av detta syns endast vaga spår. Den gamla tomten, som här registreras som möjlig fornlämning, har dock ännu kvar mycket av sin karaktär, med enstaka fruktträd och annan trädgårdsvegetation, fundament till flaggstång med mera.

Det samlade tomtområdet för de tre närmast reservatet liggande gårdarna på 1839–40 års skifteskarta registreras också inom ramen för detta uppdrag, eftersom så inte har skett tidigare. Idag är det ju endast den södra tomten – Nils Larssons tomt vid skiftet – som ännu hyser en samlad agrar bebyggelse. På den intilliggande tomten i nordost, där föreningen Växtkraft idag bedriver sin verksamhet, finns en äldre byggnad kvar samt även en del spår i marken efter borttagna hus. Här står även flera sannolikt mycket gamla hamlade och stubbskottsbeskurna träd, främst askar, vilka är starkt karaktärsskapande. Marken inom området är bitvis sot- och kolbemängd. Sammantaget talar mycket för att det inom delar av detta tomtområde kan finnas arkeologiska lämningar kvar från äldre faser i bebyggelsens utveckling. Området registreras därför som möjlig fornlämning.

Den gamla traditionen om att Himle härads tingshus under en period ska ha stått på Nedregårdens ägor innebär att det även skulle kunna finnas spår efter bebyggelsen någonstans inom åkerområdet som på skifteskartan kallas ”Tinggårdsäckran”. Delar av denna yta registreras som så kallad *plats med tradition*, med bedömningen övrig kulturhistorisk lämning. Inom det aktuella området finns idag inga synliga spår. Provstick med jordsond indikerar inte heller någon bebyggelse. Man ska här dock ha i åtanke att det kanske varit fråga om en kortvarig sådan och att ett eventuellt hus endast varit uppfört på syllar som vilat på fyra hörnstenar.

4.2.6 Biologiskt kulturarv och vattenmiljöer

Biologiskt kulturarv i olika former finns på åtskilliga platser inom reservatet. Det rör sig här om allt från ännu välhävdade naturbetesmarker, till beskurna träd av olika slag, trädgårdsväxter i anslutning till bebyggelse med mera. På den gamla utmarken i väster utgörs en del av det biologiska kulturarvet av ”betesskadade”, flerstammiga björkar. Det rör sig här om de sista minnesmärkena efter långvarigt bete. Särskilt naturbetesmarkerna med sina enbuskar, spärrgreniga större ekar och andra hävd-gynnade arter kan sägas utgöra sammanhängande och ännu levande kulturarv.

Figur 35. Tidigare stubbskottsbeskuren ek.

På kartbilden i figur 23 har ett tjugotal äldre lövträd med tydliga spår efter beskärning markerats. En del av dessa har hamlats på lite högre höjd, de flesta utgör dock stubbskottsträd. Typiska stubbskottsträd har ofta kapats en bit upp från marken (40–60 centimeter eller något högre) varvid en bredare bas, en så kallad sockel, har bildats. Ibland är sockeln helt bevarad, med flera ännu utgående stammar, ibland är endast delar av denna kvar (jfr figur 35 och 36). Även träd med tydligt kraftigare nederdel kan indikera tidigare stubbskottsbeskärning.

Figur 36. Kraftig sockel med flera stammar. Den sannolikt mycket gamla asken står i stråket som leder ut från Nedregårdens äldsta tomt.

Flera av de beskurna träden, liksom överhuvudtaget många av de äldsta träden, står i olika typer av gränser eller i kanterna av åkermarken. Den rumsliga kopplingen mellan kulturhistoriska spår såsom stenmurar och den här typen av biologiskt kulturarv är ofta mycket tydlig. Detta gäller särskilt på några ställen inom området, exempelvis längs det gamla stråket som leder ut från Nedregårdens tomter. Som framgår av figur 23 finns där ett mycket stort antal beskurna träd, främst askar (jfr figur 32).

Ett intressant stråk med jämförelsevis många beskurna träd finns längs stigen som leder från järnvägen och söderut, förbi ”Tinggårdsäckkrorna” och ned mot grindstolpen/objekt 8. Parallellt med stigen och intill den moderna åkermarken i öster löper en stenmur, i södra delen även en terrasskant. Här står flera gamla träd, av vilka flera beskurits. I södra delen finns en gammal och fuktig ängsbiotop med flera stubbskottsekar som tidigare kan ha varit mycket grova. En av dessa visas i figur 35 på föregående sida. Som framgår av fotot är nedre delen av stammarna böjd, ett typiskt drag för stubbskottsträd, där flera stammar stått tätt och konkurrerat med varandra. Tre ekar har mätts in och redovisas i figur 23 men i omgivningarna finns flera andra träd, bland annat alar, som sannolikt växer på resterna av äldre socklar.

Ett av områdets troligen grövsta träd, en lönn med sex stammar och över två meter bred sockel, står i reservatsgränsen cirka 50 meter nordväst om Träslövsgården. Trädet växer i en stenmursliknande konstruktion med ett dike intill men kan tidigare ha stått i den ängsyta (nummer 340) som återges på laga skifteskartan. Lönnen visas i figur 37 överst på nästa sida.

Figur 37. Stubbskottsbeskuren lönn med flera stammar och en över två meter bred sockel. Trädet står i reservatgränsen vid lekplatsen cirka 50 meter nordväst om Träslövsgården.

På kartan i figur 23 har några diken och ett vattenhål i den gamla ”Beteslyckan” markerats. Det finns givetvis flera diken i området, ofta i anslutning till eller som en del av åkermarken. Det aktuella vattenhålet mäter fem meter i diameter och redovisas indirekt på 1839–40 års karta, där hägnaden som omramar den näraliggande åkern buktar ut. Vattenhålet låg då alltså inhägnat tillsammans med åkern.

Figur 38. Vattenhålet intill åkermarken i gamla ”Beteslyckan” (åker nummer 52 på laga skifteskartan). Vattenmiljöer av det här slaget kan vara lämpliga att restaurera.

I den ”digitala” kartan i figur 8 visas lägen för de två floarna som lantmätarna mätte in i samband med laga skifteskarteringarna 1823 respektive 1839–40. På dessa platser finns idag spår kvar i form av försänkningar i marken.

5. Sammanfattning och avslutande synpunkter

Denna utredning har ett landskapshistoriskt perspektiv, med fokus på markanvändningens historia och utveckling inom det blivande naturreservatet. Syftet har varit att skapa ett kunskapsunderlag så att den framtida skötseln av markerna underlättas och delvis kan anpassas till den historiska hävd. Ett nästan lika viktigt syfte har varit att lyfta fram den spännande och rikhaltiga kulturhistoria som avspeglas både genom de bevarade spåren ute i terrängen och i skriftliga källor. De historiska kartorna utgör därför basen i arbetet, kompletterande medan fältinventeringar. Tiden som stått till förfogande har varit begränsad, så resultaten får ses som en inkörsport till framtida fördjupningar på olika områden.

Landskapet inom det blivande reservatet utgörs till största delen av gammal inägor-mark med åkrar, tidigare ängar och delvis ännu hävdade betesmarker. Landskapet är starkt präglad av utvecklingen under 1800-talets och det tidiga 1900-talets agrara revolution, med flera relativt stora och stenfria, ännu brukade åkerytor (vall) och raka gränslinjer mellan laga skiftets ”nya” ägoområden. I de sistnämnda löper stengärdesgårdar, vilka utgör området i särklass vanligaste kulturlämning. Närmare 7,5 kilometer stenmurar löper genom landskapet i det blivande naturreservatet! Längs murarna står många gamla lövträd som i flera fall uppvisar spår efter beskärning. Dessa träd avspeglar ett äldre stubbskottsbruk och förekommer tillsammans med andra typer av biologiskt kulturarv på många platser.

Figur 39. Norr om Nedregårdens gamla tomter finns en småskalig landskapshistorisk miljö med stora pedagogiska värden. Även den intilliggande agrarbebyggelsen bidrar till upplevelsen.

Trots den agrara revolutionens prägel är landskapet inom reservatet komplext, med flera såväl övergripande strukturer som detaljspår från äldre faser i utvecklingen. I området kring Nedregårdens gamla tomt finns en både markanvändningsmässigt och med avseende på bevarade kulturspår innehållsrik kultur- och naturmiljö med stora pedagogiska värden. Den äldre, kringbyggda gårdsmiljön som finns kvar på den intilliggande fastigheten 3:26 är av stor betydelse för upplevelsen av landskapet i

reservatet alldeles intill. Det rör sig här av allt att döma om Nedregårdens allra äldsta gårdstomt, redovisad bland annat på kartan från 1706.

Landskapet norr om gårdstomterna innehåller rester efter den gamla fägatan som förr ledde ut mot de ännu betade ytorna i norr. Här finns även en småskalig (idag betad) fossil åkermiljö – ”Backalyckan” – med omramande stengärdesgård i samma läge som på äldre kartor. I väster löper en ålderdomlig stensträng/nedrasad mur gränsen mot äldre tiders utmarker.

Figur 40. De ännu betade ytorna i norra delen av reservatsområdet utgör en historisk karaktärs- miljö och kan ha lång hävdkontinuitet.

Betesmarkerna, som sträcker sig ända ned till den gamla fägatan, är av särskilt stort landskapshistoriskt värde eftersom det här kan vara fråga om ytor som betats under mycket lång tid. Området kallas ”Betet” på äldre kartor och lite längre ut ansluter magra marker som förr gick under namnet ”Allmänningen”. Det kan inte uteslutas att det här rör sig om ytor som långt före kartornas tid legat på *utmark*. Landskapet har i alla fall tydlig utmarkskaraktär, med uppstickande berg, stora block och enar. Inventeringar av floran har genomförts under lång tid och bara för några år sedan var dessa betesmarker bland de artrikaste i Varbergs kommun (Lenfors 2014). Delar av området odlades upp under 1800-talets agrara revolution men flera ytor inom reservatsområdet lades igen redan under samma period. Utvecklingen under det här skedet kan alltså i hög grad avläsas i terrängen, samtidigt som den övergripande markanvändningshistoriska bilden finns kvar. Ett fortsatt och helst även något intensifierat bete i den här delen av reservatet framstår alltså som prioriterat även från kulturmiljösynpunkt.

De stora sammanhängande naturbetesmarkerna i östra delen av reservatet är också landskapshistoriskt mycket värdefulla. Här finns stora mängder fossil åkermark och tidigare ängsmarker, vilka idag betas. Området är också i hög grad biologiskt intressant, bland annat genom en förekomst av den hotade klockgentianan. Delar av den fossila åkermarken har ett ursprung i tidigmedeltidens markplanering. Dessa regelbundet indelade, långsmala parceller är lätta att se. Miljön som helhet är fortfarande starkt präglad av det åkerlandskap som avbildas på laga skifteskartan. De fossila

formernas mångfald och komplexitet är överblickbar genom betet som även hjälper till att förmedla bilden av de gräsmarker (äng) som också funnits här historiskt. Inom området finns två hittills kända förekomster med skålgropar, varav den ena påträffades under inventeringen. Ett fortsatt bete bör naturligtvis även här, ur alla synvinklar, prioriteras.

Figur 41. Naturbetesmarkerna i östra delen av reservatsområdet är unika genom sin mix av natur- och kulturhistoriska värden. Drönbild mot väster.

När det gäller övrig skötsel känns det från både natur- och kulturmiljösynpunkt angeläget att prioritera framröjning, och om möjligt även restaurering, av de landskapshistoriskt mest värdefulla stenmurarna. Det gäller både inägggränsen i väster och den monumentala muren i gränsen mot Skultagården i norr, kanske även ett urval av stengärdesgårdarna i laga skiftets gränslinjer. Utöver de kulturhistoriska aspekterna har murarna även ett upplevelsemässigt värde. De är också, liksom stentipparna, biologiskt värdefulla biotoper för många djur.

Det vore även önskvärt, också från biologisk och pedagogisk synvinkel, om beskärningen av några av de äldre stubbskottsträden kan återupptas. Framför allt bör arbetet inriktas på att välja ut nya, yngre träd för beskärning. Stubbskottsbruket spelade en central roll i hävden av de gamla halländska inägomarkerna och är viktigt för den historiska förståelsen av dessa. Många av de äldre träden står idag längs skiftesgränserna och bör i så stor utsträckning som möjligt friställas. Härigenom kan livslängden på de enskilda träden förlängas, samtidigt som sambanden mellan träden och de historiska linjeelementen tydliggörs.

Som framgått av redovisningen ovan präglas det blivande naturreservatet allmänt av mycket stora pedagogiska värden. Här finns en stor informationspotential som kan användas och utvecklas i olika sammanhang. Innehållsrika äldre kartor, synliga kulturhistoriska spår på marken, biologiskt kulturarv i form av stubbskottsträd och fina naturbetesmarker innebär sammantaget *mycket* goda förutsättningar för levandegörande. Lägg därtill att det stora naturreservatet för många, däribland flera skolor, ligger inom promenadavstånd från staden.

5.1 Namn-frågan – vad ska naturreservatet heta?

Inom ramen för detta uppdrag har även ingått att översiktligt utreda om det finns några alternativa namn till Nedregården för det blivande naturreservatet. Som ett komplement till den historik som presenterats ovan har därför ett tiotal personer som på ett eller annat sätt bor, verkar eller har någon annan form av relation till den aktuella delen av Träslöv tillfrågats. Några av dessa representerar även föreningslivet i Träslöv och Varberg. Föreningarna som härigenom beretts möjlighet att komma med synpunkter är Träslövs hembygdsförening, Föreningen Träslövsgården och Gamla Varbergs hembygdsförening i den omedelbart intill gränsande staden. Frågan som dessa personer fick formulerades ungefär så här: *Vilket namn tycker du eller den förening du representerar passar bäst på det kommande naturreservatet, vilket grovt sträcker sig från området kring Träslövsgården och bort mot Korsgata i öster?*

Resultatet av denna ”intervju-undersökning” visar på ett närmast entydigt stöd för namnet ”Nedregårdens naturreservat” eller möjligen med omvänd ordföljd. Nästan inga andra namn-alternativ framkom egentligen i diskussionerna. Man hänvisar i första hand till att namnet Nedregården är inarbetat sedan länge och väl känt även utanför Träslövs by, inte minst bland många boende i staden. De flesta anser att Nedregården är relevant som benämning på hela området från Träslövsgården och fram till vägen i öster. Betesmarkerna öster om vägen benämns av historiska skäl inte Nedregården men detta tycker de flesta är av underordnad betydelse. Namnet Storens har viss relevans men är inte alls känt utanför Träslöv. Samtliga menar att namnet Prästgården, som idag används i botaniska/naturvårdsmässiga sammanhang som benämning på reservatets östra delar, känns fel och riskerar att förvirra eftersom Träslövs prästgård ligger på en helt annan plats i byn. Flera personer påpekar att Nedregården ”ligger bra i munnen” och att ett kort namn är att föredra. Här hänvisas även till att vägen in mot parkeringen vid Träslövsgården heter Nedregårdsvägen och att Nedregårdens förskola ligger i närheten. Flera personer påpekar att många människor som redan idag besöker det populära området verkar starta sina promenader i denna del av området eller i varje fall närmar sig från väster.

Med utgångspunkt i den landskapshistoriska analysen som presenteras i denna rapport finns också tungt vägande skäl för att välja Nedregården som benämning på reservatet. Huvuddelen av markerna i västra hälften av området har under lång tid, kanske ända tillbaka till medeltid, varit i Nedregårdens ägo. Inga andra namn som förekommer på de äldre kartorna används eller är idag kända. Nedregården är känt i de skriftliga källorna sedan åtminstone tidigt 1800-tal.

De flesta personerna som vidtalades i namnfrågan var noga med att det är just stavningen *Nedregården* som gäller – inte det ibland förekommande Nedergården.

6. Referenser

Bramstång, C. 2000. *Boplatslämningar vid Norra Borgasgården i Träslöv*. Arkeologisk förundersökning, Riksantikvarieämbetet UV Väst, rapport 2000:3.

Connelid, P. 2000. Agrarhistoriska aspekter på kommande arkeologiska undersökningar vid Träslöv, Varbergs kommun. Bilaga 1 i Riksantikvarieämbetet UV Väst, rapport 2000:3.

Håkansson, A. & Rosén, C. 2010. Medeltid i Träslöv. I: *Utskrift 10*, utgiven av Stiftelsen Hallands läns museer, Kulturmiljö Halland.

Lenfors, I. 2014. *Floran i Varberg*.

Rosengren, I. 1992. Himle härads tingshus i Träslöv. I: *Varbergs museum, årsbok 1992*.

Sandklef, A. 1971. Från förhistorisk tid till 1900. I: *Träslövsboken*. Utgiven av Träslövs Hembygdsförening.

Ståhl, H. 1980. *Ortnamnen i Hallands län, del 3*. Bebyggelsenamnen i norra Halland.

7. Tabell 1. Nyupptäckta och reviderade lämningar

Objekt	Lämningstyp	Antikvarisk status	Innehåll	Åtgärd
1	Hägnad	Fornlämning	Stensträng/stenmur. Gräns mellan inägor och utmark på 1807 års stor-skifteskarta.	Nyfynd
2	Hägnad	Övrig kulturhistorisk lämning	Stenmur i kanten av sent brukad åkermark. Sammanfaller med hägnad kring "Backalyckan" på 1839–40 års laga skifteskarta.	Nyfynd
3	Hägnad	Fornlämning	Fägata. Två parallella stensträngar/stenmurar i samma läge som fägata på 1839–40 års laga skifteskarta.	Nyfynd
4	Hägnad	Övrig kulturhistorisk lämning	Grindstolpe.	Nyfynd
5	Hägnad	Fornlämning	Stensträng. Rester efter stenmur som är markerad på 1839–40 års laga skifteskarta.	Nyfynd
6	Fossil åker	Möjlig fornlämning	Terrasskanter, 0,3–0,5 m höga, avgränsande åkerytor på 1839–40 års laga skifteskarta.	Nyfynd
7	Plats med tradition	Övrig kulturhistorisk lämning	Inom markerat område ska enligt en muntlig tradition Himle härads tingshus ha legat på 1700-talet. Tidigare åkrar i området kallas på 1839–40 års laga skifteskarta för "Tinggårdsäckran".	Nyfynd
8	Hägnad	Övrig kulturhistorisk lämning	Grindstolpe.	Nyfynd
9	Fossil åker	Möjlig fornlämning	Terrasskant, uppemot 0,5 m hög, avgränsande åkeryta på 1839–40 års laga skifteskarta.	Nyfynd
10	Hägnad	Övrig kulturhistorisk lämning	Grindstolpe.	Nyfynd
11	Brott/täkt	Övrig kulturhistorisk lämning	Stentäkter. Inom området finns ett flertal större eller mindre brottytor samt enstaka kluvna block, flera med borrhål.	Nyfynd

12	Fossil åker	Övrig kulturhistorisk lämning	Röjningsrösen och röjda ytor. Inom området finns minst ett 10-tal rösen, några av dem jordblandade. Överlag sentida karaktär.	Nyfynd
13	Hägnad	Övrig kulturhistorisk lämning	Stenmur, 200 m lång och 1–2 m hög. Löper i laga skiftesgränsen mellan Nedregårdens och Skultagårdens ägor.	Nyfynd
14	Gårdstomt	Möjlig fornlämning	Gårdstomt, ursprungligen möjligen torp eller annan småbebyggelse. En byggnad finns markerad på 1839–40 års laga skifteskarta. Bebyggt i sen tid (mangårdsbyggnaden riven för över 10 år sedan) under namnet Storens.	Nyfynd
15	Hägnad	Övrig kulturhistorisk lämning	Grindstolpe.	Nyfynd
16	Brott/täkt	Övrig kulturhistorisk lämning	Stentäkter. Inom ytan finns ett flertal brottytor i anslutning till uppstickande berg.	Nyfynd
17	Husgrund, historisk tid	Övrig kulturhistorisk lämning	Husgrund, 8 x 5,5 m, med tydlig låg stensyll runtom. Kan möjligen vara identisk med byggnad på 1920-talets häradsökonomiska karta (strax intill).	Nyfynd
18	Fossil åker	Möjlig fornlämning	Fossil åkermark uppdelad på tre delar, inom vilka marken är odlad på 1839–40 års laga skifteskarta. Åkerytorna i de två västliga avgränsas av stensträngar och diken, med en del röjningsrösen längs kanterna. Det östra delområdet avgränsas i hög grad av 0,3–0,6 m höga terrasskanter. På själva ytorna finns flera relativt stora röjningsrösen. Marken tagen ur bruk senast på 1920-talet.	Nyfynd
19	Brott/täkt	Övrig kulturhistorisk lämning	Stentäkt. Klyvt, cirka 3 x 1,5 m stort block med borrhål. Täktgropen intill är vattenfylld.	Nyfynd
20	Brott/täkt	Övrig kulturhistorisk lämning	Stentäkt. Klyvt, cirka 2,2 x 1,5 m stort block eller uppstickande berghäll, med sammanlagt 13 borrhål, varav 8 i östra delen.	Nyfynd
21	Hällristning	Fornlämning	Minst ett 10-tal skålgropar, 3–7 cm breda och 0,5–1 cm djupa, belägna	Nyfynd

			på krönet av ett 3,7 x 2,2 m stort och 1,3 m högt block.	
L2019:7497	Hällristning	Fornlämning	Minst ett 10-tal skålgropar, belägna på ett 2,5 x 1,3 m stort och 0,5–0,7 m högt block eller uppstickande berghäll. Skålgroparna är placerade på både högsta partiet i öster och den mellersta delen.	Revidering
L2019:7498	Fossil åker	Fornlämning	Fossil åkermark med varierat innehåll, bestående av terrasskanter, hak, röjningsrösen och tegplöjda parceller avgränsade av fåror. Grundstrukturen utgörs av 7–8 stycken 10–30 m breda parceller avgränsade av terrasskanter, inom vilka det finns ett stort antal cirka 3 m breda tegplöjda åkrar med svagt välvda ytor. "Ramparcellerna" torde ha ett tidigmedeltida ursprung.	Revidering
22	Gårds/bytomt	Möjlig fornlämning	Bytomt. Inom markerat område finns på 1839–40 års laga skifteskarta tre gårdstomter tillhöriga Nedregården (hemman nr 3 i Träslövs kyrkby). På NO tomten finns en del synliga strukturer i marken som indikerar rester efter hus samt biologiskt kulturarv i form av grova, skurna träd. På södra tomten finns ännu agrarbebyggelse (kringbyggd). På NV tomten ligger Träslövsgårdens föreningslokal.	Nyfynd
23	Lägenhetsbebyggelse	Övrig kulturhistorisk lämning	Tomt med ett boningshus, redovisad på 1920-talets Häradsökonomiska karta. Förutom omramande stenmur och grindstolpe i Ö hörnet, inga synliga spår.	Nyfynd